

8

Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

111673







PRIROČNI ZAKONIK

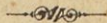
o ljudskih šolah

za

pokneženo grofijo Goriško in Gradiško.



Izdal **E. Klavžar**
deželni uradnik.



111673

111673



N 65/1954

Predgovor.

„Priročna zbirka postav o ljudskih šolah za pokneženo grofijo Gorishko in Gradiščansko“, katera je na svetlo prišla na Dunaji leta 1872 v c. kr. založbi šolskih bukev, razprodana je uže davno. Sicer pa nema ona več prave vrednosti za sedanjo dobo, ker so se pozneje uvêdle bistvene premembe v šolske postave in ker so v novem času dorasle še nekatere nove postave o šolskih zadevah.

Prijazen opomin od merodajne strani me je opozoril na to okoliščino, ko sem se lotil nabirati gradivo za „Priročni zakonik“ obsegajoč

vse deželne in nekatere državne postave veljarne za našo pokneženo grofijo, ter me pripravil do tega, da sem priskrbel poseben odtis vseh tistih postav in ukazov, kateri neposrednje zadevajo naše ljudske šole. Nadejaje se, da sem s to zbirko posebno vstregel vsem slavnim šolskim oblastnijam in p. n. šolnikom, priporočam jo prav toplo njihovi dobrohotnosti.

V G o r i c i januarija 1891.

Izdajatelj.

ŠOLSKE POSTAVE.

Postava od 25. maja 1868,

*s katero se izdajó načelne določbe o razmerju med
šolo in cerkvijo.*

Veljavna za kraljevine in dežele v državnem zboru
zastopane.

(Štev. 48, kos XIX. državnega zakonika, dan na svetlo
26. maja 1868).

Vzvidelo Mi se je, s privolitvijo obeh zbor-
nic državnega zbora izdati to-le postavo:

§. 1. Najviša voditev in najviši nadzor gle-
de vsega šolstva in odgojstva gre državi ter se
zvršuje po organih postavno za to poklicanih.

§. 2. Brez škode za to nadzorno pravico
prepuščeno je dotični cerkvi ali verski družbi, da
verski poduk in pa bogoslužje za različne verni-
ke v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in
neposrednje nadgleduje.

Učitev ostalih učnih predmetov v teh šolah
je nezavisna od vpliva katere bodi cerkve ali ver-
ske družbe.

§. 3. Šole in vzrejevalnice, ki jih država,
katera dežela ali katera občina po vsem ali po ne-
kem delu napravlja ali vzdržuje, pristopne so
vsem državljanom brez razločka, so li te ali óne
vere.

§. 4. Vsaki cerkvi ali verski družbi je na voljo, ob svojih sredstvih napravljati in vrdrževati učilnice za mladino katere določene vere.

Tiste so pa podvržene postavam za šolstvo ter morejo samo tedaj zahtevati, da bi se jim pripoznale pravice javnega učilišča, če se je zadovoljilo vsem postavnim pogojem, pod katerimi se te pravice pridobivajo.

§. 5. Poraba učilnic za določene vernike ni inovernikom s postavo prepovedana.

§. 6. Učiteljske službe v šolah in vzrejevalnicah, omenjenih v §. 3, enako so dosežne vsem državljanom, kateri so po postavnem načinu izkazali, da so za to.

Za učitelje verstva smejo se v službo postaviti samo tisti, o katerih je dotična verska (konfesionalna) viša oblast izrekla, da so za tako službo.

Pri drugih učilnicah in vzrejevalnicah (§. 4) razločuje na to stran ustanovno pismo (ustanovni statut).

Volitev vzrejalcev ali odgojiteljev in učiteljev za privatni poduk ni omejena z nikakim ozirom na vero.

§. 7. Šolske bukve za porabo v ljudskih in srednjih šolah, kakor tudi v izobraževališčih za učitelje potrebujejo samo odobrenja tistih organov, ki so po ti postavi poklicani, da šolstvo vodijo in nadzirajo.

Bukve za verski poduk pa smejo to odobrenje še le dobiti, če je dotična verska viša oblast izgovorila, da se dopuščajo.

§. 8. Dohodki zalogov za normalne šole, učnega zaloga (Studienfond) in drugih ustanov za učne namene naj se rabijo ne gledé na vero, na kolikor se ne dá izkazati, da so namenjeni za neke vernike.

§. 9. Država zvršuje najviše ravnanje in nadziranje vsega šolstva in odgojstva po ministerstvu za uk.

§. 10. Da bodo odgojstvo, po tem ljudske šole in izobraževalnice za učitelje vôdila in nadzirala, postavijo se v vsaki kraljevini in deželi

- a) eno deželno šolsko svetovavstvo (deželni šolski svet) kakor najviša deželna šolska gosposka,
- b) po eno okrajno šolsko svetovavstvo za vsak šolski okraj,
- c) po eno okrajno (krajevno) šolsko svetovavstvo za vsako šolsko občino.

Dežela se razdeljuje na šolske okraje po deželnem postavodavstvu.

§. 11. Dozdanje področje duhovskih in svetnih šolskih oblasti, in to:

- a) deželne gosposke, cerkvenih viših oblasti in viših šolskih nadzornikov;
- b) politične okrajne gosposke in okrajnih šolskih nadzornikov;
- c) dušnih pastirjev in šolskih nadzornikov v posamnih krajih naj prejde na organe v §. 10 omenjene, ne krateč tega, kar določuje §. 2.

§. 12. V deželno šolsko svetovavstvo je treba pod predsedstvom mestodržca (deželnega po-

glavarja) ali pa njegovega namestnika poklicati udov politične deželne gosposke, poslancev deželnega odbora, duhovnikov tistih ver, katere bivajo v dotični deželi, in pa zvedencev (veščakov) v učiteljstvu.

Kako bodo sestavljena v §. 10 pod b) in c) omenjena okrajna in občinska šolska svetovavstva, to se ustanovi po deželnem postavodavstvu.

§. 13. Po deželnem postavodavstvu naj se ustanové tanjše določbe zastran tega, kako bodo sestavljena in uravnana šolska svetovavstva deželna, okrajna in občinska, naj se ustanovi, kako jim bode področje vzajemno omejeno, in dalje naj se določi tanje, kako prejdejo opravila dozdanjih duhovskih in svetnih šolskih oblasti na deželno, okrajno in občinsko šolsko svetovavstvo.

Isto tako bode deželna postava določila, ali in na koliko imajo v deželno šolsko svetovavstvo izjemno stopiti tudi poslanci imenitnih občin.

§. 14. Paragrafi 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 in 9 začno veljati ta dan, katerega se razglasi le-ta postava, ter se preklicujejo vse doslej veljavne postave in vsi ukazi, kar bi jih bilo navskriž s temi paragrafi. Pravilnik, odobren z najvišo odloko od 25. junija 1867, zastran deželnega svetovavstva, postavljenega za kraljestvi Galicijo in Vladimirijo in veliko vojvodino Krakovsko, ostaja nespremenjen.

§. 15. Mojemu ministru za uk naroča se zvršiti to postavo.

Na Dunaju, dne 25. maja 1868.

Franz Josef l. r.

Auersperg l. r.

Hasner l. r.

Postava od 14. maja 1869,

s katero se ustanovljujejo načela (vòdila za podučevanje v ljudskih šolah (učilnicah).

(Štev. 62, kos XXIX. državnega zakonika. Dan izdatbe 20. maja 1869).

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora izdajem sledečo postavo :

A. O javnih ljudskih šolah.

I. Namen in uredba šol.

§. 1. Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo nravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih z znanostmi in zvedenostmi potrebnimi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo dno, da bodo enkrat prida ljudje in državljani.

§. 2. Vsaka ljudska šola, katera se je ustanovila ali se vzdržuje do dobrega ali po nekem delu ob državnem, deželnem ali občinskem trošku, šteje se za javno napravo ter sme va-njo kakor takošno hoditi mladina katere bodi vere.

Ljudske šole, drugači ustanovljene in vzdrževane, so privatne naprave (privatni zavodi).

1. Splošna ali občna ljudska šola.

§. 3. V vsaki ljudski šoli naj se učé vsaj ti le predmeti, namreč :

vera,
jezik,
računstvo (številjenje),
najimenoitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje ustavo,
pisanje,
geometrično oblikoslovje,
petje,
telesne vadbe.

Dekleta naj se podučujejo še tudi v ženskih ročnih delih in v gospodinjstvu.

Kakor bo imela katera šola več ali manj učiteljev, bodo se tudi učni predmeti z večjo ali manjšo obširnostjo učili. Od le-tega je tudi zavisno, ali se bo poduk razširil še na katere druge, tukaj ne naštete učne predmete.

§. 4. Učne osnove ali črteže za ljudske šole, kakor tudi vse, kar se tiče njih notranjega reda, ustanovljuje minister za bogočastje in uk, zaslišavši o tem deželske šolske oblasti, ali pa na podlogi njihovih nasvetov.

§. 5. Za poduk v veri skrbé in ga v prvi vrsti nadzirajo dotične cerkvene oblasti (starešinstva izraelskih ali židovskih občin).

Koliko ur se bo dalo podučevanju v veri, to določuje učni črtež.

Kako da se ta uk razdeli na posamezne letne tečaje, to ustanovljujejo cerkvene oblasti.

Učitelji vere, cerkvene oblasti in verske družbe imajo zadovoljevati šolskim postavam in pa tistim zaukazom, ki jih po teh postavah izdajejo šolske oblasti.

Kar cerkvene oblasti zaukažejo zastran podučevanja v veri in zastran bogoslužnih vaj, ima se šolskemu vodniku (§. 12) oznanjati po okrajnem šolskem nadzorstvu. Takim zaukazom, ki se ne vjemajo z občnim šolskim redom, odrekuje se oznanitev.

V takih krajih, kjer ni duhovna, kateri bi pravilno (redoma) mogel otroke v veri učiti, sme se s privolitvijo cerkvene oblasti naložiti učitelju, da bo on otroke, kateri so ž njim ene vere, podučeval o tem, držeč se zaukazov izdanih po šolskih oblastih.

Ako katera cerkev ali verska družba neče poskrbeti za podučevanje v veri, naj deželna šolska oblast, zaslišavši dotičnike, napravi, kar je potreba.

§. 6. O učnem jeziku in o podučevanju v katerem drugem deželskem jeziku določuje, zaslišavši tiste, kateri šolo vzdržujejo, deželna šolska oblast, držeč se pri tem mej, ustanovljenih v postavah.

§. 7. Nauki ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdelé, da bo vsako od teh let po ena učna stopinja.

Ali se ima šolska mladina razvrstiti v razdele ali razrede ali ne, to se ravna po številu učencev in po številu učiteljev, ki jih ima katera šola.

Ali in koliko je treba otroke odločiti po spolu, to določuje okrajno šolsko nadzorstvo, zaslišavši krajno (občinsko) šolsko nadzorstvo.

§. 8. Katere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje minister za bogočastje in uk, po tem, ko je zaslišal deželno šolsko gosposko.

Izmed dopuščenih knjig in beril, katere naj se rabijo, izbira in določuje okrajno šolsko nadzorstvo, zaslišavši okrajno učiteljsko konferencijo.

§. 9. Učni črtež določuje, koliko ur se ima v različnih letnih tečajih javne ljudske šole na teden podučevati.

V fabriških šolah (§. 60) se mora najmanj dvanajst ur na teden podučevati, ter se imajo te ure kolikor je mogoče po enakem razdeliti na posamezne dneve v tednu.

Učne ure se smejo odločiti samo med sedmo uro zajutra in šesto uro zvečer, vendar ne o poldne.

§. 10. S posebnim ozirom na potrebe katerega kraja moči je zediniti s posamnimi učilnicami tudi naprave ali zavode za njegovanje, odgojo in podučevanje otrok, kateri še niso dolžni v šolo hoditi, kakor tudi strokovne tečaje, namenjene za posebno izomiko v kmetijstvu ali obrtih.

§. 11. Število učiteljev v vsaki šoli ravna se po številu učencev.

Ako bo za tri leta zapored v kateri šoli, — poprek vzevši — po 80 učencev, mora se brezpogojno poskrbeti še za drugega učitelja, in tako tudi za tretjega, če to število naraste na

160, in tako je treba po tem razmerju še dalje pomnoževati število učiteljev.

Učiteljska mesta, enkrat ustanovljena, smejo se samo z dovoljenjem deželne šolske oblasti zopet odpraviti in sicer samo takrat, ako se kje po petletnem poprečnem računu ni doseglo gori določeno število učencev.

Deželnemu postavodavstvu je pridržano, še dalje znižati skrajno (maksimalno) število učencev, kateri se imajo dati enemu učitelju.

§. 12. Odgovorni vodnik ljudske šole je učitelj, in kjer je več učiteljev, določeni za to nadučitelj.

§. 13. Za šole z enim učiteljskim mestom ima se odločiti učitelj; če ima šola dve ali tri učiteljska mesta, sme se za eno mesto odločiti podučitelj.

Ako ima katera šola štiri ali pet učiteljskih mest, smeta se postaviti dva podučitelja.

Kjer je še več učiteljskih mest, sme se tretjina njih podeliti podučiteljem.

§. 14. Določbe §§fov 3—13 veljajo tudi za samostojne dekliške šole zastran tega, kako se v njih odbirajo in odločujejo učni predmeti, koliko da naj bo učiteljsko osebje in kako naj se postavljajo učiteljice in podučiteljice.

Če je v kateri dekliški šoli več učiteljic, ima ravnajoča naslov „nadučiteljice“.

§. 15. Učiteljice in podučiteljice v dekliških šolah naj praviloma podučujejo deklice tudi v ženskih ročnih delih in v gospodinjstvu, za kar se ima napraviti poseben šolski razdel.

Kjer je dekliška šola izročena moškim, mora se za podučevanje v ženskih ročnih delih postaviti posebna učiteljica.

Kjer ni samostojnih dekliških šol, naj se za dekleta, ki so dolžna v šolo hoditi, napravijo posebne delovne šole, ki so same za se ali pa združene z ljudsko šolo.

§. 16. Ali se v nižjih razredih ljudske šole sme tudi podučevanje dečkov izročiti učiteljicam, to določuje deželno postavodavstvo.

2. Meščanska šola.

§. 17. Meščanski šoli je naloga, tistim, ki ne hodijo v nikako srednjo šolo, podeliti večo omiko, kakor jo po svojem namenu daje občna ljudska šola.

Učni predmeti teh šol so:

vera,

jezik in nauk o pismenih sestavkih,

zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom

na domovino ali očetnjava in njeno ustavo,

prirodopis,

prirodoslovje ali fizika,

aritmetika (računstvo),

geometrija,

knjigovodstvo,

risanje s prosto roko,

geometrično risanje,

lepopisje,

petje in telovadstvo;

za dekleta: ženska ročna dela in nauk o gospodinjstvu.

V nenemških meščanskih šolah ima se dati tudi prilika, da se otroci naučé nemškega jezika.

Če deželna šolska oblast pritrdi, sme se v meščanski šoli deliti tudi nezapovedan poduk v katerem tujem živem jeziku.

§. 18. Tistim, kateri šolo vzdržujejo, prepušča se, da smejo splošno ljudsko šolo urediti tako, da lahko ob enem zadovoljuje nalogam meščanske šole.

V tem primeru bo šola imela osem razredov.

Toda lahko se napravijo tudi samostojne meščanske šole s tremi razredi, katere se sklepajo s petim letnim tečajem ljudske šole.

§. 19. Določbe §§. 4—8 in 10—14 veljajo tudi za meščanske šole, toda s temi razločki:

1. V meščanski šoli s tremi razredi morajo se moški otroci od ženskih odločiti skoz in skoz, v meščanski šoli z osem razredi pa v treh višjih razredih.

2. Kolikor je mogoče, naj se za vero postavijo posebni učitelji.

3. Učiteljska konferencija izbira izmed dopuščenih učnih knjig in beril, katere naj se rabijo; ta konferencija sme tudi deželni šolski oblasti nasvetovati, da se vpeljejo nove učne knjige in berila ali čitanke.

4. Odgovorni šolski vodnik imenuje se: „ravnatelj“ (direktor).

II. Dolžnost, v šolo hoditi.

§. 20. Starši (roditelji) ali njih namestniki ne smejo svojih ali svoji skrbi izročenih otrok puščati brez poduka, kateri je zapovedan za občne ljudske šole.

§. 21. Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se otroku, kadar izpolni šesto, in mu trpi, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja.

Toda izstopiti iz šole sme otrok samo takrat, ako ima za ljudsko šolo zapovedane najpotrebniše znanosti, t. j. ako zna brati (čitati), pisati in računati ali številiti.

Na koncu šolskega leta sme okrajno šolsko nadzorstvo takim učencem, kateri sicer še niso prestopili štirinajstega leta, pa ga prestopijo v prvem prihodnjem polletju, in kateri so se popolnoma naučili predmetov ljudske šole, iz važnih razlogov dovoliti, da se odpusté iz šole.

§. 22. V šole se sprejemljejo otroci samo o začetku šolskega leta, toda izvzeti so taki primerljaji, kader se stariši drugam preselé.

Okrajno šolsko nadzorstvo in v silnih primerih tudi krajno šolsko nadzorstvo sme izjemno dopustiti, da se kateri otrok tudi med šolskim letom v šolo sprejme.

§. 23. Dolžnosti, hoditi v javno šolo, odvezani so časno ali za vselej: dečki, ki hodijo v katero višjo šolo, po tem otroci, katerim kaka duševna ali teška telesna skaza ali napaka brani učiti se ali v šolo hoditi, zadnjič taki otroci, kateri se podučujejo domá ali v katerem privatnem zavodu.

V tem poslednjem primeru odgovorni so starši ali njih namestniki za to, da se bodo otroci zadostno podučevali vsaj v vsem tem, kar je zapovedano za ljudsko šolo.

Ako je dvomba na to stran, ima okrajno

šolsko nadzorstvo dolžnost, po primernem načinu prepričati se o tem, ali je dvomba utrjena ali ni.

Temu, kar se v ta namen zaukaže, dolžni so starši ali njihovi namestniki udati se.

§. 24. Starši ali njih namestniki, kakor tudi lastniki fabrik in obrtov odgovorni so za to, da otroci, kateri so dolžni v šolo hoditi, redoma vanje hodijo, ter se smejo tudi s posilnimi sredstvi primoravati, da zadovoljujejo svoji dolžnosti. Tanne določbe o tem ustanovljuje deželno postavodavstvo.

§. 25. Starši in njih namestniki so dolžni, priskrbovati otrokom potrebne šolske knjige in druge učilne pomočke ali učila.

III. Kako se učitelji izučujejo in kako postajajo zmožni ali sposobni za učiteljstvo.

§. 26. Potrebni učitelji in učiteljice se izučujejo v učiteljskih izobraževališčih, razločenih po spolu.

§. 27. Da se zrejanci lahko praktično izomikajo, bode pri vsakem učiteljskem izobraževališču po ena ljudska šola kakor šola vadnica in vzornica, in pri izobraževališčih za učiteljice še tudi po en vrt za otroke.

Za podučevanje in za vajo v kmetijskih delih bode se vsakemu učiteljskemu izobraževališču odkazal tudi po kos zemlje na pripravnem mestu in primerne velikosti.

§. 28. Obrazževalni tečaj traja štiri leta.

§. 29. V izobraževališčih za učitelje se uči:
vera,

nauk o odrejanju ali odgojevanju in podučevanju, zgodovina in pomočne znanosti tega nauka,

slovnica, nauk o pismenih sestavkih in slovstvo ali književnost,

matematika (računstvo, algebra in geometrija),

popisovalna prirodoznanstva (živalstvo, rastlinstvo in rudninstvo),

prirodoslovje (fizika in početnica kemijska), zemljepis in zgodovina,

nauk o ustavi domovine ali očetnjave,

nauk o kmetovanju s posebnim ozirom na razmerja kmetijstva v domači deželi,

pisanje,

risanje (geometrično in s prosto roko),

muzika,

telovadstvo.

Razen tega je treba ondi, kjer bo prilika k temu, zrejanke seznaniti z načinom, kako se podučujejo gluhonemi in slepi, kakor tudi s tem, kako se ima urediti hranilišče za male otroke (vrt za otroke), da bo prav.

§. 30. Učni predmeti v izobraževalnicah za učiteljice so:

vera,

nauk o zrejanju ali odgojevanju, in o podučevanju in pa zgodovina tega nauka,

slovnica, nauk o pismenih sestavkih in slovstvo ali književnost,

zemljepis in zgodovina,

aritmetika (računstvo),

prirodoznanstvo (prirodopis in prirodoslovje
ali fizika),
pisanje,
risanje,
petje,
nauk o gospodinjstvu,
tuji jeziki,
ženska ročna dela,
telesne vaje.

Se je treba ondi, kjer bo prilika za to, zrejanke seznaniti s tem, kako se mora dobro napravljeno hranilišče za male otroke (vrt za otroke) urediti.

Učiteljice ženskih ročnih del bodo se izobraževale ali v izobraževališčih za učiteljice ali pa v posebnih učnih tečajih.

§. 31. Učni jezik, na kolikor deželna postava ne določuje drugače, ustanovljuje po nasvetu deželne šolske oblasti minister za uk.

Kjer bo potrebno, naj se zrejanec dá tudi prilika, da se izobrazijo v katerem drugem deželskem jeziku, da bodo zmožni, ako bi prišlo do tega, podučevati tudi v tem jeziku.

§. 32. Da bo kdo sprejet v prvi letni tečaj, hoče se, da je izpolnil 15. leto svojega življenja, da je zdravega, trdnega telesa, da je v nravnem oziru brez madeža in da je že temu primerno izobražen.

Da ima pitomec res tako izomiko, mora dokazati pri ostri preskušnji pred sprejetjem.

Ta preskušnja obsega sploh tiste učne predmete, kateri se učé v nižji realki ali v nižjem gimnaziju, samo tujih jezikov ne.

Javna učiteljska izobraževališča so odprta brez razločka vere vsem pitomcem ali zrejanecem, kateri imajo takšen izkaz.

§. 33. V nobenem letnem tečaju ne sme biti čez 40 zrejanecv ali pitomcev.

§. 34. Dovršivši popolnoma podučni tečaj bodo se pitomci učiteljstva podvrgli iz vseh predmetov, kateri so se učili na učiteljskem obraževališču, preskušnji pod predsedstvom poslanca deželne šolske oblasti, in če zadostijo predpisanim zahtevam, dobé s p r i č e v a l o z r e l o s t i.

§. 35. Učiteljsko osebje v učiteljskem izobraževališču obstoji iz ravnatelja, ki vodi ob enem šolo vadnico, iz dveh do štirih glavnih učiteljev, iz učiteljev vere in iz pomočnikov, kolikor jih bo treba. To osebje imenuje minister za bogočastje in uk, po tem ko je zaslišal deželno šolsko oblast.

Učitelji šole vadnice so dolžni, pri omikovanju zrejanecv za učiteljstvo kakor pomočniki sodelovati.

§. 36. Plače naj se ravnateljem ustanové na 1200 do 1800 gld., glavnim učiteljem pa na 1000 do 1200 gld. Onim in tem se pa bo vrh tega poviševala plača za 100 gld. od pet do pet let, počenši od časa, ko zadobé prvo definitivno (trdno) službo na katerem državnem učiteljskem obraževališču, tje do izpolnjenega 20. leta v ti službi.

Na Dunaju in v Trstu dobivajo ravnatelji še stanovine po 300, glavni učitelji po 150 gld.

§. 37. Za podučevanje v izobraževališčih za učitelje in učiteljice se ne plačuje nič.

Nepremožni, pa dobre glave zrejanci lahko dobé štipendije, ako se zavežejo, da bodo najmanj šest let učiteljevali.

§. 38. Kdor ima spričevalo zrelosti (§. 34), zmožen je samo, da zadobi službo kakor podučitelj, ali pa da se začasno postavi za učitelja.

Da se kdo za trdno postavi kakor učitelj, potrebno mu je spričevalo učiteljske zmožnosti ali sposobnosti. To spričevalo pa zadobi zrejanec, dovršivši vsaj dve leti v dejanski (praktični) šolski službi, s preskušnjo zastran učiteljske pripravnosti.

Za te preskušnje določuje minister bogočastja in uka posebne komisije; tu pa veljá za načelo, da imajo udje take komisije biti poglavitno ravnatelji in učitelji učiteljskih izobraževališč, šolski nadzorniki in dobri ljudski učitelji.

Zastopniki cerkveni in verskih družb poklicani so, da izprašujejo kandidate zastran tega, ali so zmožni za podučevanje v veri (§. 5. odstavek 6).

V spričevalu o učiteljski zmožnosti se izrekuje zmožnost, biti učitelj ali za občne ljudske in za meščanke šole, ali pa samo za prve.

§. 39. Ponoviti preskušnjo dopuščeno je praviloma samo enkrat.

Izjemo od tega pravila sme po nasvetu preskuševalne komisije dovoliti minister za bogočastje in uk.

§. 40. Kandidati učiteljstva, kateri po stor-

jeni preskušnji o učiteljski zmožnosti čez tri leta niso opravljali šolske službe na kateri s pravico javnosti oskrbljeni šoli morajo se novič podvreči preskušnji, predno zadobè trdno službo v kateri javni šoli (§. 2).

V primerih posebnega ozira vrednih sme minister za bogočastje in uk dodeliti spregled ali oprost.

§. 41. Taki, kateri niso na učiteljskem obraževališču, previdenem s pravico javnosti, dovršili podučnega tečaja, smejo, kadar so izpolnili 19. leto svojega življenja, zadobiti spričevalo zrelosti, če opravijo preskušnjo na katerem državnem učiteljskem obraževališču (§. 38, odstavek 1).

§. 42. Na vseučiliščih in tehničnih visokih šolah naj se napravijo posebni učiteljski tečaji (pedagogična semenišča), kjer bo moči popolneje in obširneje izobraziti se za učiteljstvo.

Tanje določbe o tem izdaje minister za bogočastje in uk.

IV. Kako se izobraževanje učiteljev nadaljuje.

§. 43. Učitelji naj se dalje v pedagogičnem in znanstvenem oziru omikujejo s šolskimi časopisi, učiteljskimi knjižnicami, periodičnimi konferencijami in s tečaji omiko nadaljujočimi.

§. 44. V vsakem šolskem okraju naj se napravi učiteljska knjižnica.

Upravljanje te knjižnice se izroči komisiji, katero izbere okrajna učiteljska konferencija (§. 45).

§. 45. V vsakem šolskem okraju ima biti

vsaj enkrat na leto učiteljska konferencija pod napeljevanjem okrajnega šolskega nadzornika.

Naloga konferencije je, da se zbrani učitelji posvetujejo in pogovarjajo o rečeh, ki se tičejo šolstva, seособno o učnih predmetih ljudske šole, o načinih poučevanja, o učilih, o vpeljatvi novih učnih knjig in beril, o šolskem redu in strahu (disciplini) i. t. d.

Vsi učitelji javnih ljudskih šol in učiteljskih izobraževališč v dotičnem okraju dolžni so, udeleževati se okrajne konferencije. Učiteljem privatnih zavodov je prost, udeležiti se konferencije ali ne udeležiti se.

§. 46. V vsaki deželi bivajo vsaka tri leta konferencije poslancev okrajnih konferencij pod predsedstvom deželnega šolskega nadzornika (deželne konferencije).

§. 47. Tečaji izobraževanje nadaljujoči za učitelje bivajo na učiteljskih izobraževališčih, praviloma ob jesenskih šolskih praznikih (ferijah).

Učitelji so dolžni, udeležiti se teh nadaljujočih tečajev, kadar jim deželna šolska oblast tako ukaže.

V. Pravna razmerja učiteljev.

§. 48. Služba v javnih šolah je javna služba in zadobiti jo more po enakem vsak avstrijski državljan, brez razločka, naj bo katere koli vere.

Da kdo zadobi službo kakor učitelj ali podučitelj, ni mu dovolj avstrijsko državljanstvo, temuč mora izkazati tudi primerno zmožnost ali pripravnost (§. 38).

Učiteljstvo je zaprto tistim, kateri so bili obsojeni od kazenskega sodišča ter se za to ne morejo voliti v občinsko zastopstvo.

§. 49. Provizorno ali časno sme izpraznjena službena mesta v ljudskih šolah podeljevati okrajno šolsko nadzorstvo, a pri učiteljskih obraževališčih in pri šolah vadnicah, združenih z njimi, deželna šolska oblast.

§. 50. Za trdno ali definitivno pa postavlja v službo ravnatelje, učitelje in podučitelje v javnih ljudskih šolah deželna šolska oblast s sodelovanjem teh, kateri vzdržujejo šolo.

To sodelovanje obstoji v tem, da dotičniki zvršujejo bodi pravico predlaganja ali pa pravico prezentacije (imenovanja).

Tanje določbe o tem, kakor tudi o pomikanju z nižje na višjo plačo ustanovljuje deželno postavodavstvo.

Predloženemu, kateri je zadovoljil zahtevam v §. 48 povedanim, more se namenjeno mu mesto samo takrat ukratiti, kadar mu se v greh štejejo znatne npravne napake ali taka djanja, zavoljo katerih bi se smel odstaviti tudi že trdno postavljen učitelj.

§. 51. Koliko časa je učitelj dolžan podučevati, to se ravna po potrebi dotične šole. Ako učitelj podučuje čez 30 ur na teden, mora mu se ta trud posebej plačati.

§. 52. Katera postranska dela se ne smejo opravljati z učiteljstvom vred, to določuje deželno postavodavstvo.

§. 53. Učitelje, za katere se najde, da ne delajo zadosti, in o katerih tudi po tem, ko se dado v tečaj, namenjen za nadaljno izobraževanje (§. 47), zbor učiteljski tega zavoda izreče, da niso za to, da bi dalje učiteljevali, sme deželna šolska oblast primorati, da se še enkrat podvržejo preskušnji o učiteljski pripravnosti. Če bode tu nasledek preskušnje še zopet nezadosten, izgubi po le-tem tisti učitelj spričevalo, katero je bil pred zastran učiteljske pripravnosti prejel, ter se ravná po rešenju deželne šolske oblasti, ali se mu dovoli, da služi kakor podučitelj, ali se pa izreče, da naj bo odstranjen od učiteljstva.

Podučitelji, kateri za pet let, odkar so začeli svojo djanjsko službo, ne opravijo preskušnje o učiteljski pripravnosti, in pa taki, katerim se več ne dopusti, da bi ponovili preskušnjo (§. 39), naj se odpravijo od učiteljstva, in naj se jim vzame spričevalo zrelosti.

§. 54. Učitelji in podučitelji, kateri se vladajo svoji dolžnosti nasprotno, kaznujejo se z disciplinarnimi sredstvi, katera se rabijo sama za se, naj nastopi tudi kazensko-pravno preganjanje ali ne.

Bolj na tanko o tem ustanovljuje deželno postavodavstvo, pri čemur veljá za načelo, da se ravnatelji in učitelji iz službe odpustiti in od šolstva odstraniti (to drugo veljá tudi zastran podučiteljev) smejo samo na podlogi prejšnjega redno opravljenega disciplinarnega postopka.

§. 55. Kakšne bodo učitelji imeli postavne dohodke in kako jih bodo dobivali, to naj uredi

deželno postavodavstvo, zastran česar veljajo take načela :

1. Najmanjši (minimalni) prejemki, izpod katerih ne sme nobena šolska občina na nižje iti, naj bodo odmerjeni tako, da učitelji in podučitelji, ne primorani truditi se s postranskimi deli, lahko vso svojo moč na svoj poklic obračajo, in da je učiteljem še tudi mogoče, svojo rodovino živiti primerno okolnostim dotičnega kraja.

2. Učitelji naj dobivajo svoj službeni dohodek neposrednje od šolske gosposke, ter se jim ne sme izročati, da bi šolnino (učnino) pobirali.

3. Da se učiteljem za časa in do dobrega daje, kar jim gre, zastran tega skrbé in določujejo šolske oblasti.

§. 56. Vsi za trdno postavljeni učitelji, in pa podučitelji, ki imajo spričevalo o učiteljski pripravnosti, in tako tudi njih vdove in sirote imajo pravico do penzije ter naj se na to stran z njimi sploh ravna po tistih pravilih, katera veljajo za uradnike državne, in pri tem je treba šteti tudi tisti čas, v katerem je kdo, opravivši preskušnjo o učiteljski pripravnosti, v kateri javni šoli začasno postavljen služil.

§. 57. Na založbo penzij imajo se v kraljevinah in deželah s pripomočjo učiteljev, občin in dežele, kakor tudi z odkazom primernih prihodkov napraviti penzijski zalogi (fondovi), s katerimi bo deželna šolska oblast gospodarila.

Take občine, katere po primernem načinu same skrbé za penzije svojih učiteljev, odvezane so dolžnosti, plačevati kaj v skupni penzijski zalog.

referat

Tanje določbe ustanovlja deželno postavodavstvo.

§. 58. Učitelji, kateri se plačujejo iz državne blagajnice, kakor tudi njih žene in otroci, dobivajo iz nje tudi primerno preskrbnino.

VI. Napravljanje šol.

§. 59. Dolžnost, napravljam šole, uravnjuje se po deželnem postavodavstvu, pri čemur se je držati tega načela, da je vsakakor treba napraviti šolo povsod, kjer biva eno uro naokoli po petletnem poprečnem računu čez 40tero otrok, ki morajo čez pol milje daleč hoditi v šolo.

§. 60. Za otroke, ki delajo v fabrikah ali v večih obrtnijskih zavodih ter za to ne morejo hoditi v občinsko šolo, imajo gospodarji od fabrik po pravilih, ki veljajo zastran napravljanja javnih šol, ustanoviti samostojne šole bodi vsak za se ali pa v društvu z drugimi lastniki od fabrik.

§. 61. Kje in s katerimi sredstvi naj se napravljajo meščanske šole, to določuje deželno postavodavstvo.

VII. Trošek za ljudsko šolstvo in kako se zalaga.

§. 62. Za potrebne ljudske šole skrbi v prvi vrsti občina dotičnega kraja, pri čemer se pa v moči vzdržujejo pravno obstoječe dolžnosti in dajatve ali oprave tretjih oseb ali korporacij.

Koliko se imajo tega udeleževati okraji, določuje deželno postavodavstvo.

§. 63. Vsaka šola mora imeti potrebne šolske prostore, tako narejene, kakor zahteva poduk in ozir na zdravje.

Posebne deželne postave določujejo vse, kar se tiče zidanja, vzdrževanja, pohišne oprave, najma in segrevanja šolskih prostorij ali izb, kakor tudi naprave stanišč za učitelje.

Pri vsaki šoli je treba tudi napraviti telovadnico, in v kmečkih šolah, če je mogoče, vrt za učitelja in zemljišče za kmetijske poskušnje. Koliko bo kdo dolžan plačevati za to, kakor tudi za učila in za druge potrebščine pri podučevanju, kjer ni za to že drugače poskrbljeno, bode določilo deželno postavodavstvo.

§. 64. Prepušča se deželnemu postavodavstvu, da ustanovi nalašč deželske ali okrajne zaloge (fonde), s katerimi se zaklada trošek za javne ljudske šole, kolikor posamezne od njih nimajo ali ne dobé posebnih prihodkov.

V zvezi s tem ima deželno postavodavstvo odloko izreči tudi o tem, ali se bo še dalje plačevala šolnina in ali bodo še v moči ostale pravice imenovanja (prezentacije).

§. 65. Stariši, kateri svoje otroke dajo ali domá ali v katerem privatnem zavodu podučevati, prosti so šolnine, niso pa prosti drugih postavnih dolžnosti ali bremen za šolo.

§. 66. Kolikor sredstva posamnih občin (oziroma okrajev) za potrebščine ljudskega šolstva ne zadostijo, zaklada jih dežela.

Zalogi normalnih šol, kakor zdaj v resnici obstojé, z vsemi dolžnostmi, katere na njih ležé

glede njih obračanja za šolske namembe ali iz posebnih privatnopravnih imen (naslovov), in z izključnim namenom za javno ljudsko šolstvo, prehajajo v upravo dotičnih dežel tako, da bo deželni odbor hranil in upravljal glavno premoženje, deželna šolska oblast pa nakazovala troške ali izdatke, držeč se preudarka, katerega ustanovi deželni zbor.

K šolskemu zalogu tistih dežel, katere so do zdaj dobivale pomoč ali doplačo od države, dajala se bo taka tudi v prihodnje po srednjem znesku tistih doplačil, katera je dotični zalog normalnih šol v letih 1866, 1867 in 1868 iz občnih državnih dohodkov prejel.

Pri računu te pripomoči morajo se pa najpred odbiti tisti zneski, ki so se rabili za take namene, za katere bo v prihodnje državna blagajnica neposrednje skrbeti dolžna (§§. 58 in 67),

§. 67. Založne potrebščine za učiteljska izobraževališča in za združene z njimi šole vадnice, po tem za štipendije, omenjene v §. 37, kakor tudi za višje učiteljske tečaje, zaukazane v §. 42, plačujejo se iz državnih dohodkov.

Kjer šola vадnica zadovoljuje ob enem nalogi potrebne občinske šole, bode država k založnemu trošku za-njo dajala prineske, ki se ustanové v vsakem primeru s posebnim dogovorom, toda nasproti se bo vlada tudi primerno udeleževala podelitve učiteljskih služeb.

Troški za tečaje omiko nadaljujoče (§. 47) zakladajo se iz državnih dohodkov.

B. O privatnih učiliščih.

§. 68. Napravljati privatna obraževališča za učitelje in učiteljice dopuščeno je pod sledečimi pogoji:

1. Pravila in učni črtež, kakor tudi vsako predružačbo v njih je treba da odobri minister za bogočastje in uk.

2. Kakor ravnatelj in učitelj (učiteljice) smejo služiti samo takšne osebe, katere so do kazale, da so popolnoma zmožne, izobraževati vzrejance učiteljstva. Zahteva se za to najmanj izkaz spričevala o učiteljski pripravnosti za meščanske šole in triletne djanjske službe v šoli. Kako izjemo od tega pravila sme minister za bogočastje in uk dovoliti v primerih, kjer je kako drugače popolnoma dokazano, da je kdo dovolj pripraven za učitelja.

Pod istimi pogoji dopuščeno je napravljati učiteljska semenišča, v katerih pitomci učiteljstva zraven poduka imajo še tudi stan in hrano.

§. 69. Privatna obraževališča in semenišča smejo zadobiti od ministra za bogosčastje in uk pravico izdajanja državnoveljavnih spričeval (pravico javnosti) pod tem daljim pogojem, da učni črtež ne bo bistveno različen od črteža, ki je vpeljan v državnih učiteljskih izobraževališčih, da se pri imenovanju ravnatelja in učiteljev izprosi potrdba deželne šolske oblasti, in da glavna (končna) preskušnja biva pod napeljevanjem njenega poslanca, katerega privolitev je potrebna, da se komu sme izdati spričevalo zrelosti.

§. 70. Napravljati privatna učilišča, v kateri se sprejemajo otroci, dolžni v šolo hoditi, po tem zavode, v katerih takošni otroci dobivajo tudi stanovanje in hrano (hranilišča, odrejališča), dopuščeno je pod sledečimi pogoji :

1. Načelniki in učitelji morajo izkazati tako učiteljsko pripravnost, kakoršna se zahteva od učiteljev javnih šol enake vrste. Kako izjemo od tega pravila sme minister za bogačastje in uk dovoliti v primerih, kjer je potrebna učiteljska zmožnost kako drugače popolnoma dokazana.

2. Nravno obnašanje načelnikov in učiteljev mora biti brez madeža.

3. Učni črtež mora zadovoljevati vsaj temu, kar se zahteva od javne šole.

4. Uredba šole mora biti takšna, da se ni nič bati za zdravje otrok.

5. Vsaka premena v učiteljskem osebju, vsaka preuredba v učnem črtežu in vsaka predrugačba glede šolskih prostorij mora se, predno bo speljana, naznaniti šolskim gosposkam.

Taki zavodi se ne morejo odpreti brez privolitve deželne šolske oblasti; privolitev pa se ne more odreči, brž kakor so izpolnjeni pogoji, pod 1—4 naštetimi.

§. 71. Privatna učilišča smejo od ministra za bogačastje in uk dobiti pravico, izdajati državnoveljavna spričevala, ako imajo tako uredbo in učno namembo, kakoršno ima javna šola, katero hočejo nadomestiti.

Ako katero tako učilišče zadostuje potrebi zastran šol v kateri občini, moči bo odvezati jo, da ne mora napravljati nove šole.

Takim privatnim učiliščem vzame se pravica javnosti, kakor ne bi več zadostila temu, kar se zahteva od ljudske šole.

§. 73. Privatna učilišča, v katerih se ne izpolnjujejo postave, ali v katerih se prikažejo npravne napake, ima deželna šolska gosposka zapreti.

Končne določbe.

§. 74. Določbe o pristojnosti, zapovedane v pričujoči postavi, veljajo samo tam, kjer one že niso ustanovljene z deželnim postavodavstvom. One se tudi ne dotikajo pravilnika z najvišo odloko od 25. junija 1867 odobrenega, s katerim se je ustanovilo deželno šolsko svetovalstvo za kraljevini Galicijo in Vladimirijo in veliko vojvodino Krakovsko.

§. 75. Z ozircem na posebna razmerja kraljevin Dalmacije, Galicije in Vladimirje, velike vojvodine Krakovske, vojvodin Kranjske in Bukovine, mejne grofije Istre in poknežene grofije Goriške in Gradiščanske prosto bo v njih deželnemu postavodavstvu dopustiti, da se odstopi od načel, ki so ustanovljena v §. 21, odstavkih 1 in 3, v §. 22, odstavku 2, v §. 28 in v §. 38.

§. 76. Ta postava pride v moč, na kolikor je za nje izvršitev treba novih deželnih postav, ob enem s temi, v vseh njenih drugih določbah pa z začetkom prvega šolskega leta po razglasbi.

§. 77. Z začetkom moči pričujoče postave izgube svojo veljavnost v dotični deželi vse do-

zdanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo predmetov te postave, na kolikor so navskriž z določbami pričujoče postave, ali na kolikor jih le-te določbe nadomeščajo.

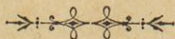
§. 78. Naroča se ministru za bogočastje in uk, zvršiti to postavo in izdati potrebne določbe.

Na Dunaju, 14. maja 1869.

Franc Jožef I. r.

Taafe I. r.

Hasner I. r.



Postava od 2. maja 1883,

s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62) izpreminjajo.

(Štv. 53, kos XIX. drž. zakonika. Dan izdatbe 5. maja 1883)

S privolitvijo obeh zbornic državnega zbora ukazujem takó :

ČLEN I.

Naslednji paragrafi postave od 14. maja 1869 (Drž. zak. št. 62), s katero se ustanavljajo načela za poučevanje v ljudskih šolah, v svoji zdanji besedi izgube moč ter naj slovó v bodoče takó le :

§. 3. Učni predmeti občne ljudske šole so, namreč :

vera ;

branje (čitanje) in pisanje ;

učni jezik,

računstvo (številjenje), v zvezi z geometrijskim oblikoslovjem ;

učencem najdouxnejše in najimenitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodopisa, prirodoslovja ali fizike, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirrom na domovino in nje ustavo ;

risanje ali črtanje ;

petje ;

dalje :

ženska ročna dela za deklice ;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice nezapovedana.

Kakor bode imela katera šola več ali manj učiteljev, bodo se tudi učni predmeti z večo ali manjšo obširnostjo (razsežnostjo) učili. Od le-tega je tudi zavisno, ali se bode pouk razširil še na katere druge tukaj ne naštete učne predmete, sosebno v katerem drugem deželnem jeziku (§. 6).

Učna tvarina ljudske šole naj se na tista leta, v katerih mora vsak otrok v šolo hoditi, kolikor je mogoče tako razdeli, da bode vsako od teh let po ena učna stopnja.

Ali se ima šolska mladina razvrstiti v razdele ali razrede, to se ravna po številu učencev in po številu učiteljev, ki jih ima katera šola, ter se sme po okolnostih, sosebno na kmetih, ta razvrstitev uravnati po načelih poludnevnega poučevanja.

§. 8. Katere učne knjige in berila se smejo rabiti, to določuje minister za bogočastje in uk po tem, ko je zaslišal deželno šolsko oblastvo.

Izmed dopuščenih knjig in beril izbira in določuje deželno šolsko oblastvo, zaslišavši okrajno učiteljsko konferencijo, te, katere naj se rabijo.

§. 10. S posebnim ozirom na potrebe katerega kraja moči je zidiniti s posamnimi učilnicami tudi naprave ali zavode za njegovanje, odgojo in poučevanje otrôk, kateri še niso dolžni v šolo hoditi, kakor tudi posebne tečaje, namenjene za nadaljšno splošno izomiko mladine šoli odrasle (§. 59, odstavek 2).

Tudi za deklice, ki so uže šoli odrasle, smejo se ustanoviti učni tečaji zarad nadaljšnjega obrazovanja (§. 59, odstavek 2).

§. 11. Število učiteljev v vsaki šoli ravná se po številu učencev.

Ako bode za tri leta zapored v kateri šoli, poprek vzevši, pri celodnevnem poučevanju po 80 učencev, mora se brezuvetno (brezpogojno) poskrbeti še za drugega učitelja, in tako tudi za tretjega, če to število naraste na 160, ter je treba po tem razmerji še dalje pomnoževati število učiteljev.

Pri poludnevnem poučevanju računati je po 100 učencev na enega učitelja.

Določujoč število učiteljev tistim občnim ljudskim šolam, katere se za otroke poslednjih dveh letnih stopinj uredijo drugače, nego veli pravilo (§. 21, odstavek 4), ní ozirati se na te otroke.

Učiteljska mesta, enkrat ustanovljena, smejo

se samo z dovoljenjem deželnega šolskega oblastva odpraviti.

Deželnemu postavodavstvu je pridržano, znižati maksimalno število učencev, kateri se imajo odkazati enem učitelju.

§. 15. Učiteljice in podučiteljice v dekliških šolah naj praviloma poučujejo deklice tudi v ženskih ročnih delih, za kar se ima napraviti poseben šolski razdel.

Kjer je dekliška šola izročena moškim učiteljem, mora se za poučevanje v ženskih ročnih delih namestiti posebna učiteljica.

Kjer ni samostalnih dekliških šol, naj se za dekleta, ki so dolžna v šolo hoditi, napravijo posebne delovne šole, ki so same za se ali pa združene z ljudsko šolo.

§. 17. Meščanske šole namen je, učni smoter občne ljudske šole presezajočo izomiko dajati zlasti z ozirom na potrebe obrtnikov in kmetovalcev. Ista posreduje tudi izomiko pripravljajočo na učiteljska izobraževališča, na take strokovne šole, za katere ni treba poprejšnjega obrazovanja v kaki srednji šoli.

Učni predmeti meščanske šole so :

vera ;

učni jezik v zvezi z naukom o poslovnih sestavkih ;

zemljepis in zgodovina s posebnim ozirom na domovino ali očetnjo in njeno ustavo ;

prirodopis ;

prirodoslovje ali fizika ;

računanje v zvezi z enovitim knjigovodstvom;
geometrija in geometrijsko risanje;
risanje ali črtanje s prosto roko;
lepopisje;
petje;
dalje:

ženska ročna dela za deklice;

telovadba za dečke zapovedana, za deklice
nezapovedana.

V nenemških šolah meščanskih ima se dati
tudi prilika, da se otroci naučé nemškega jezika.

Če deželno šolsko oblastvo pritrdi, sme se
v meščanski šoli deliti tudi nezapovedan pouk v
katerem drugem živem jeziku, v igranji na klavir
in na gosli.

§. 18. Meščanska šola šteje tri razrede, ka-
teri se stikajo s petim letnim tečajem občne ljud-
ske šole.

Tistim, kateri vzdržujejo šolo, prepušča se,
da smejo meščansko šolo skleniti s katero občno
ljudsko šolo pod enim skupnim voditeljem. V tem
slučaji se imenuje „Občna ljudska in meščanska
šola“.

§. 19. Določila §§. 4 do 8, 10 do 14 veljajo
tudi za meščanske šole, vendar s temi le razločki:

1. Kadar se postavlja učni črtež, treba je
ozirati se na posebne potrebe šolskega mesta in
okraja.

2. V meščanski šoli morajo se vseskozi mo-
ški otroci od ženskih odločiti.

3. Učiteljska konferencija predlaga deželne-
mu šolskemu oblastvu, katere izmed učnih knjig
in beril ali čitank naj bi se izbrale; tudi sme

nasvetovati mu, da se uvedejo (vpeljejo) kake nove učne knjige in čitanke.

4. Odgovorni voditelj meščanske šole ima naslov: „ravnatelj ali direktor“.

5. Razven ravnatelja in veroučitelja naj bodo najmanj še trije učitelji.

§. 21. Dolžnost, hoditi v šolo, začenja se za otroka, kadar izpolni šesto, in traja ali trpi; dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja.

Izstopiti iz šole sme učenec vendar samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zapovedano za ljudsko šolo, namreč: vero, čitati (brati), pisati in računati.

Na občnih ljudskih šolah naj se otrokom, ko izpolnijo šesto leto svojega šolanja, na kmetih in otrokom neimovitih ljudi po mestih in trgih, če njih roditelji ali roditeljev namestniki zaprosijo, iz ozira vrednih razlogov dopuščajo polakšice ali zljajšila glede na mero, koliko jim je pravilno hoditi v šolo. Te polakšice naj bodo v tem, da se poučevanje skrči (stesni) na neki del leta, ali na pol dne ali na posamične dneve v tednu.

Le-te polakšice dodeljevati je tudi otrokom celih šolskih občin na deželi (na kmetih), kadar zastopi vseh vsolanih občin vsled sklepa občinskih odborov za to proprosijo. V tem slučaju moči je učni črtež urediti takó, da se okrajšani pouk otrokom v posebnih oddelkih, ki so ločeni od drugih otrok, deli najmanj do izpolnjenega štirinajstega leta njihove dobe.

V vseh slučajih, kateri se v zgornjih dveh odstavkih na misli imajo, treba je otroke, v šolo

hoditi dolžne takó učiti, da jim bode moči s tem poukom sploh zapovedani učni smoter doseči.

Na koncu šolskega leta sme okrajno šolsko nadzorstvo takim učencem, kateri sicer še niso prestopili štirinajstega leta, pa ga prestopijo v prvem prihodnjem poluletju, in kateri so se popolnoma naučili predmetov ljudske šole, iz tehtovitih razlogov dovoliti, da se odpusté iz šole.

§. 23. Dolžnosti, hoditi v javno šolo, odvezani so časno ali za vselej :

Otroci, kateri hodijo v kako višjo šolo, ali v obrtniške ali kmetijske šole ali strokovne tečaje, ako le-ti po svoji uredbi morejo ljudsko-šolski pouk nadomeščati ; po tem otroci, katerim kaka duševna ali teška telesna nakaznost ali napaka brani učiti se ali v šolo hoditi ; naposled taki otroci, katere poučujejo domá ali v kakem privatnem zavodu.

V tem poslednjem primeru odgovorni so roditelji (starši) ali njih namestniki za to, da se bodo otroci zadostno poučevali vsaj v vsem tem, kar je zapovedano za ljudsko šolo.

Ako je kaka dvojba na to stran, ima okrajno šolsko nadzorstvo dolžnost, po primernem načinu prepričati se o tem, je li dvojba utrijena ali ní. Temu, kar se zastran tega zaukaže, dolžni so roditelji ali njihovi namestniki udati se.

§. 29. V izobraževaliških za učitelje se uči :
vera ;

odgojstvo (pedagogika) s praktičnimi vajami ;
učni jezik ;

zemljepis ;

zgodovina in nauk o ustavi domovine ;

matematika in geometrijsko črtanje ;
prirodopis ;
prirodoslovje ;
nauk o kmetovanji s posebnim ozirom na
razmerja tal (zemlje) v domači deželi ;
lepopisje ;
risanje ali črtanje s prosto roko ;
muzika s posebnim ozirom na cerkveno muziko ;
telovadstvo.

Razen tega je treba ondi, kjer bode prilika
k temu, zrejanke ali odgojence seznaniti z nači-
nom, kako se poučujejo gluhonemi in slepi, kakor
tudi s tem, kako je treba urediti detinj (otroški)
vrt in odgojilnice za npravno zapustele (zane-
marjene) otroke, da bo prav.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje
smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi
živi jeziki.

§. 30. Učni predmeti v izebraževalnicah za
učiteljice so :

vera ;
odgojstvo (pedagogika) s praktičnimi vajami ;
učni jezik ;
zemljepis ;
zgodovina ;
aritmetika (računstvo) in nauk o geometrij-
skih oblikah ;
prirodopis ;
prirodoslovje ;
lepopisje ;
črtanje z golo ali prosto roko ;
muzika ;
zenska ročna dela ;
telovadba.

Še je treba ondi, kjer bo prilika za to, zrejanke seznaniti s tem, kako se mora urediti detinj vrt.

Z odobrenjem ministra za uk in bogočastje smejo se kot nezapovedani predmeti učiti drugi živi, sosebno tuji jeziki.

Učiteljice ženskih ročnih del bodo se izobraževale ali v izobraževaliških za učiteljice ali pa v posebnih učnih tečajih.

§. 32. Da bode kdo vzprejet v prvi letni tečaj, hoče se, da je izpolnil 15. leto svojega življenja, in poleg tega, da je zdravega, trdnega telesa, da je v oziru na blagonravje brez madeža in da je že temu primerno izobražen. Minister sme iz razlogov posebnega ozira vrednih komu šest mesecev največ od dobe izpregledati.

Da ima pitomec res tako v pripravo potrebno izomiko, mora dokazati pri ostri preskušnji pred vzprijetjem.

Ta preskušnja obsega sploh tiste učne predmete, kateri se obligatno uče v meščanski šoli. Na take prositelje, ki so uže v muziki izobraženi, treba se je pri vzprijemanji predstveno ozirati.

Javna učiteljska izobraževališča odprta so brez razločka vere vsem prositeljem, kateri imajo takšne izkaze.

§. 36. Pravna razmerja učiteljskega osobja se uravnujejo s posebnimi propisi. Učitelji za vero, ako se zatrdno namestijo, naj bodo — kar se tiče pravic in dolžnosti — glavnim učiteljem enaki.

Kdor ima svedočbo (spričevalo) zrelosti (§. 34), sposoben je biti začasno nameščen za podučitelja ali učitelja.

Da bode kdo za trdno (definitivno) nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri občni ljudski šoli, potrebna mu je svedočba učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, katero zadobi s preskušnjo o učiteljski sposobnosti po tem, ko je najmanj dve leti v zadovoljstvo delal v praktični šolski službi na javni ali taki zasebni ljudski šoli, katera ima pravico javnosti.

Da bode kdo za trdno nameščen kot podučitelj ali učitelj na kateri meščanski šoli, potrebuje svedočbe o učiteljski sposobnosti za meščanske šole, katero zadobode s posebno preskušnjo po tem, ko je najmanj tri leta v polno zadovoljstvo delal na kaki ljudski šoli ali na katerem drugem učilišči. V učiteljstvo izkušene tehnične učitelje za posebne učne tečaje, ki so združeni s posamičnimi šolami (§. 10), sme ukovni minister od te preskušnje odvezati.

Za preskušnje o učiteljski sposobnosti postavlja minister za bogočastje in uk posebne komisije. Tu velja za načelo, da naj udje take komisije bodo sosebno ravnatelji in učitelji učiteljskih izobraževališč, šolski nadzorniki in dobri ljudsko-šolski učitelji.

V preskuševanje kandidatev gledé njihove sposobnosti, poučevati otroke v veri, treba je pozivati zastopnike cerkvenih in verskih družeb (§. 5, odstavek 6).

§. 41. Taki, kateri niso na kakem učiteljskem izobraževališči, imajočem pravico javnosti,

dovršili poučnega tečaja, smejo, kadar so izpolnili devetnajsto leto svoje dobe, zadobiti svedočbo zrelosti (§. 38, odstavek 1) če — izkazavši ostale zakonite potrebnosti (§. 32, odstavek 1) — opravijo preskušnjo na katerem državnem učiteljskem izobraževališči.

Minister za bogočastje in uk določa uvete, pod katerimi je moči kandidatom — imajočim učiteljsko sposobnost za srednje šole — dobiti učiteljsko sposobnost in namestnost (sposobnost namestitve v službo) za ljudske šole.

Ali za trdno se taki kandidatje smejo v službo namestiti samo po tem, ko so najmanj eno leto v ljudsko-šolski službi delali (§. 38, odstavek 2 in 3).

§. 42. Da se kandidatje nadalje izobrazijo za učiteljstvo, sosebnost v učnih predmetih meščanske šole, treba je ustanoviti posebne učne tečaje.

Tanja določila izdaje minister za bogočastje in uk.

§. 46. V vsaki deželi bivajo vsakih šest let konferencije poslancev okrajnih konferencij pod prvosedstvom katerega deželnega šolskega nadzornika (deželne konferencije).

§. 48. Služba v javnih šolah je javen urad in zadobiti jo more enakomerno vsak državljani, kateri je svojo sposobnost za to zakonito izkazal.

Kot odgovorni šolski voditelji (§§. 12, 14, odstavek 2, §. 19, točka 4 in 5) smejo se postaviti samo taki učitelji, kateri izkažejo tudi, da so sposobni učiti vero (§. 38, odstavek 5) onega

spoznavanja, kateremu pripada večina učencev dotične šole po srednjem številu, kakor je bilo v poprejšnjih petih letih. Pri ovedovanju tega srednjega števila šteje se, da vsi evangeljski učenci pripadajo enemu in istemu spoznavanju (veroizpovedi). Šolskega voditeljstva dolžnost je, nadziranje šolske mladine pri redno postavljenih bogovernih (pobožnih) vajah udeleževati se po učiteljih dotične veroizpovedi.

Učiteljstvo je zaprto takim, kateri vsled kazensko-sodne obsodbe ne morejo biti izvoljeni v občinski zastop.

§. 53. Če se pri kateri učiteljski osebi, ki ima svedočbo učiteljske sposobnosti za občne ljudske šole, najde, da njene storitve niso zadostne ali dovoljne, sme deželno šolsko oblastvo primorati jo, da se še enkrat podvrže preskušnji o učiteljski sposobnosti. Ako bode posledek te preskušnje zopet ne zadosten, izgubi dotičnik vsled tega prej zadobljeno svedočbo učiteljske sposobnosti, ter je zavisno od razloke deželnega šolskega oblastva, je li dovoliti mu, da začasno (provizorno) nadalje služi, ali pa izreči, da bodi odstranjen od učiteljstva.

§. 54. Ako se kateri učitelj v šoli zoper svojo dolžnost vlada, ali če se zunaj šole vede takó, da to krati ugled učiteljskega stanu ali izdatnost delovanja njegovega kot odgojitelja in učitelja, uporabiti je disciplinarna sredstva, brez razločka, ali nastopi morebiti tudi kazensko-sodno preganjanje.

Tanje to določuje deželno zakonodavstvo, pri čemer naj veljá to načelo, da se ravnatelji

in tako tudi dokončno nameščeni učitelji in podučitelji smejo iz službe odpustiti in od učiteljstva odpraviti samo na podlogi poprej opravljenega pravorednega disciplinarnega postopka.

§. 59. Dolžnost, napravljati šole, uravnjuje deželno zakonodavstvo, držeč se tega načela, da je vsekakor treba ustanoviti šolo povsod, kjer eno uro na okoli po petletnem poprečnem (srednjem) številu biva več nego 40-tero otrôk, ki morajo čez štiri kilometre daleč v kako šolo hoditi.

Takisto pristoji tudi deželnemu zakonodavstvu izdati pripravna ukazila gledé ustanovitve za deželo potrebnih šol in odgojilnic otrokom nepolnočutnim (ne obdarjenim z vsemi čuti), dalje otrokom uravno zapustelim, kakor tudi gledé zavodov in učnih tečajev, ki jih omenja §. 10.

§. 62. Za potrebne ljudske šole skrbí v prvi vrsti občina dotičnega kraja ali selišča, pri čemer se v moči vzdržujejo pravno obstoječe dolžnosti in dajatve ali oprave tretjih oseb ali pa korporacij.

Koliko se tega udeležujejo okraji, po tem, kako se opravlja trošek za zavode in tečaje omenjene v §. 10 in §. 59, odstavek 2, to določa deželno zakonodavstvo.

§. 75. Z ozirom na posebne razmere kraljevin Dalmacije, Galicije in Vladimirijske z veliko vojvodino Krakovsko, vojvodin Kranjske in Bukovinske, mejne grofovine Isterske in poknežene grofovine Goriške in Gradiščanske pridržava se ondukajšnjim deželnim zakonodavstvom, dopustiti kak odstop od načel, postavljenih v §. 21, od-

stavku 1, 3, 4, 5 in 6, v §. 22, odstavku 2, v §. 28 in v §. 38 in v kraljevini Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko tudi od načel, ki so ustanovljena v §§. 17, 18 in 19.

Določila §. 48, odstavka 2 ne veljajo v kraljevinah Dalmaciji, Galiciji in Vladimiriji z veliko vojvodino Krakovsko vred.

ČLEN II.

Ministru za bogočastje in uk naroča se izvršiti to postavo ter izdati potrebna prehodna določila.

Na Dunaji, dne 2. maja 1883.

Franz Josef s. r.

Tuaffe s. r.

Conrad-Eybesfeld s. r.



Ukaz ministra za bogočastje in uk od 20. avgusta 1870,

*s katerim se občnim ljudskim učilnicam razpisuje
šolski in učni red.*

Veljaven deželam v državnem zboru zastopanim, razen kraljestva Galicije in Vladimirje z velikim vojvodstvom Krakovskim in razen mejne grofovine Istre.

Na podlogi §.fa 78 državne postave od 14. maja 1869, drž. zak. št. 62, in po dogovoru z deželnimi šolskimi oblastmi zdí se mi potrebno, da začasno razpišem naslédnji šolski in učni red občnim ljudskim učilnicam, pridržujóč si prihodnje uredbe, katere se bodo po izkušnji in napredku ljudskega šolstva zdele potrebne, ter ozi-
rajóč se tudi na to, da posamezne deželne postave o ljudskih učilnicah niso še dodélane.

Ta ukaz dobódi veljavo ob začetku šolskega leta 1870/1.

Stremayr s. r.

Šolski in učni red občnim ljudskim učilnicam.

I. O hoji v šolo.

§. 1. Krajna šolska oblast (krajno šolsko svetovalstvo) naj učilničnemu voditelju, da bode mogel paziti na redno hojo v šolo, osem dni pred

začetkom vsacega šolskega leta podá zapisek vseh otrok, katerim je v tistem kraju dolžnost, da v šolo hodijo. Deželna šolska oblast (deželno šolsko svetovalstvo) razglasi posebne ukaze, kako je otroke, katerim je dolžnost v šolo hoditi, treba vpisati ter na razvidu imeti.

Roditelji (starši) ali njihovi namestniki naj take otroke, ki jim je dolžnost v šolo hoditi, kateri dan izmej zadnjih treh dní pred začetkom šolskega leta privedó (pripeljájo) v šolo, da se vpišejo v list (zapisovalnik) šolskih otrok. Roditelji ali njihove namestnike, kateri bi tej dolžnosti bili nepokorni, naj voditelj šole naznani krajni šolski oblasti, da pridejo v postavno razpravo.

§. 2. Dolžnost v šolo hoditi se začinja z dopolnjenim šestim letom starosti. Otroci, kateri so ob začetku šolskega leta mej petim in šestim letom starosti, smejo se sprejeti samo tedaj, kadar dovoli krajna šolska oblast. To dovolitev je dati samo takim otrokom, kateri so zreli po duši in po telesu, ter gledati je tudi na to, da se s tem ne nabere več otrok, nego postava določuje.

§. 3. Brez veljavnih opravičenih izgovorov ne sme noben otrok zamujati posameznih ur ali dní ob postavnem šolskem času.

Zamude, katere se v osmih dneh do dobrega ne opravičijo, naj veljajo za neopravičene, ako nij sploh znano, zakaj so se zgodile.

§. 4. Za veljavne opravične izgovore veljá posebno to :

a) če otrok izbolí ;

- b) če izbolé otrokovi roditelji ali svojci, ako je dokazano, da ga potrebujejo v postréžbo;
- c) slabo vreme, ako bi otroci v njem utegnili izboleti;
- d) tako slabi potje, da se po njih ne more hoditi.

§. 5. Ako je uboštvo dokazano in otroci iz šole ostajejo zato, ker nimajo oblačila, naj krajna učilnična oblast skrbí, da to potrebščino pripravijo tisti, katere veže postava.

§. 6. Vsacega učitelja dolžnost je pomagati, da se morejo šolske zamude dokazati, in torej naj vse zamude, opravičene ter neopravičene, dan na dan na tanko zapisuje v razrednik. Zapisek teh šolskih zamud naj voditelj šole pred krajno učilnično oblast položi v tistej dobi, katero za pregled ukazuje postava. Kako se to polaga, določuje deželna učilnična oblast.

§. 7. Krajna učilnična oblast naj šolskih zamud uzroke, kateri bi se utegnili zdeti neveljavni, mahoma preišče, ter proti mudnim roditeljem ali njih naméstnikom začne postopati po zakonu (postavi.)

II. O učnem času.

§. 8. Šolsko leto trpi 46 tednov. Po navadi se šolsko leto začenja mej 1. dnevom septembra in mej 1. dnevom novembra meseca.

Ljudske učilnice po taci krajih, koder so tudi srednje učilnice, naj uk prično tedaj, kadar je začetek uka zapovedan srednjim učilnicam.

Vsem drugim krajem naj začetek in konec uka postavi okrajna šolska oblast (okrajno šolsko svetovalstvo), katera naj gleda na to, kakšen je kraj ter kakšno delo imajo prebivalci, in katera z istih vzrokov tudi more, ako hoče, navadnih šest tednov večjih počitnic (vakanec) razdeliti mej léto.

Izimke od teh zapóvedi o začetku šolskega leta more dovoliti deželna učilnična oblast.

§. 9. Dneve, ob katerih so mej letom počitnice, postavlja deželna učilnična oblast.

§. 10. Vsak dan šolskega leta, kateri nij odločen počitnicam, naj bode šola ; krajna učilnična oblast smé samo ob kacij nenavadnih prilikah dovoliti še po vrhu največ edíne tri dní počitnic mej enim šolskim letom.

(Dostavek za Tirolsko in Vorarlberško : Deželna učilnična oblast more, oziráje se na krajevne in druge posebne razmere, v poletnih mesecih otroke, katerim je hoditi v šolo, začasno oprostiti šole.)

§. 11. Po učilnicah, katere imajo po več razredov, naj bode celodnéven uk ; poldnéven uk se sme napraviti samo po tistih učilnicah, katere imajo po en razred, če je stvar taka, kakor govori §. 45 tega šolskega reda.

Deželna učilnična oblast ima pravico, da po opravičenih nasvétih okrajnih učilničnih oblasti izímkoma tudi sicer dovoli poldnéven uk.

§. 12. Krajna učilnična oblast naj začetek in konec vsakdanjega šolskega uka po različnosti in potrebi, kakoršne so namreč razmere, postavi

na zgódnjejše ali poznejše ure, odločivši toliko ur, kolikor je zapovedanih.

§. 13. Dolžnost v šolo hoditi trpí do izpolnjenega štirinajstega leta starosti.

Zapovedano šolsko dobo okrajšati (s pomanjšilom učnih ur v tednu, z ogradihom nauka samo v zimsko polletje, z napravó večerne ali premenjevalne délovniške šole ali po kakšnem družem pripravnem poti), to je samo po kmetih časno dovoljeno tisti mladini, katera je prišla že v zadnji dve léti uka. Natančneje o tem določa deželna učilnična oblast, poslušáje primerne želje ter nasvete krajne in okrajne učilnične oblasti.

(Dostavek za Goriško-Gradiščansko: Po teh določbah naj deželno šolsko svétovalstvo osnuje potrebni red tistim šolskim okrájinam, koder dolžnost v šolo hoditi po §. 21 deželne postave o napravi učilnic trpí samo do izpolnjenega dvanajstega leta starosti).

III. Ob odpustu iz šole.

§. 14. Ko mine doba, v kateri je bilo v šolo hoditi, otroci, ki po sodbi šolskega voditelja (v taciš šolah, koder je po več razredov, po sodbi učiteljskega zbora) imajo najpotrebnejše zapovedane znanosti (§. 21, 2. odstavek državne postave o ljudskih učilnicah od 14. maja 1869) in katere je odpustiti iz šole, dobodo odpustno spričevalo, za kar se ne odšteva nobeno kakor koli imenovano plačilo (taksa). Ako bi se to spričevalo ne hotelo dati, imajo roditelji ali njihovi

namestniki pravico, od okrajne učilnične oblasti prositi, da se napravi preskušnja.

Odpustno spričevalo dobodo tudi tisti otroci, katerim po §. ^{ta} 21, tretjem odstavku državne postave o ljudskih učilnicah, okrajna učilnična oblast dovoli, da se odpusté iz šole, predno jim po polnem mine dolžnost, v šolo hoditi.

§. 15. Otroke, kateri ne dobodo odpustnega spričevala, veže dolžnost v šolo hoditi čez navadno šolsko dôbo.

Otroci, kateri so na duši ali na telesu taki, da po dovršeni šolski dôbi dokazno več nij upati, da bi mogli ustreči namenu ljudske učilnice, dobodo o d h o d n o s p r i č e v a l o, v katerem se je izrekoma nasloniti na ta paragraf šolskega in učnega reda.

§. 16. Otroci, kateri so se učili domá ali v kateri taki zasobni (privatni) učilnici, ki nema pravice javnosti, naj se na konci šolske starosti udadé preskušnji na kaki javni učilnici, ter se o tem izkažejo okrajni učilnični oblasti tistega okoliša, v katerem so vpisani (§. 1.).

Za preskušnjo je vložiti pet goldinarjev avstrijske veljave takse, katera se v enaki meri razdeli mej preskuševalce in mej voditelja šole. Ako je uboštvo dokazano, more tista učilnična oblast, katera prva čuje nad to šolo, oprostiti ali vse ali nekoliko te takse.

§. 17. Od dolžnosti, dobiti si odpustno spričevalo, izvzeti so otroci, kateri v zaznamovani dobi hodijo v višjo učilnico, in tisti, kateri imajo kako dušno ali težko telesno bolezen, zaradi ka-

tere jih postava na menj ali več časa odvezuje, da jim nij treba hoditi v javno učilnico.

§. 18. Odpustno spričevalo daje voditelj šole, in po učilnicah, koder je po več razredov, podpisuje ga ob enem tudi učitelj najvišjega razreda.

Imena otrok, odpuščenih iz šole, vpisujejo se v odpustno knjigo, hranjeno pri krajni učilnični oblasti, ter dovršeni odpust se ob enem zaznamuje tudi v šolski imenik.

§. 19. V odpustnih spričevalih tistih otrok, kateri so hodili v kako javno ljudsko učilnico, bodi poleg polne rodovnice (nationale) tudi to:

- a) koliko časa je otrok hodil v šolo;
- b) sodba o njegovi nravnosti in pridnosti;
- c) sodba, koliko se je naučil posameznih učnih predmetov;
- d) izrek, da je iz šole bil odpuščen po tem, ko se je bilo ustreglo vsemu, kar ukazuje postava.

V spričevalih zasobnih učencev (§. 16) naj odpade; koliko časa je hodil v šolo, in ad b) oménjena sodba.

§. 20. Hoja v šolo se zaznamuje z besedami: prav pridna, pridna, menj pridna, lenobna; nravnost z besedami: po polnem primerna, primerna, menj primerna; napredek v posameznih predmetih z besedami: prav dober, dober, sredenj, nezadosten.

IV. O ustrahovanji v šoli.

§. 21. Namen vsemu odgojevanju mladine je odkrit, blag značaj. Da se mu pot pripravi, naj

pri mladini učitelj neprestano pazi na pravo нравno vedênje, na čut dolžnosti ter časti in poštenja, na skrb za občno korist, na ljudoljubje i ljubezen k domovini. Pravica in dolžnost mu je, v to namero porabiti vse postavno dovoljene in v odgojevanji potrjene pripomočke.

§. 22. Vsacega učenca je voditi posebno k snažnosti in redu, k tankejši pokornosti in k dostojnemu vedenju.

Snažno naj ne bode samo telo in oblačilo, nego tudi učila in samoučila, šolsko orodje, šolka soba in vsi učilnični prostori.

Otrokom z gnjnsno telesno boleznijo, ali takim, pri katerih se je bati, da ne bi družih otrovali, naj se ne dá v šoli biti, dokler tega zadržka ne odpravijo.

§. 23. Učenci naj prihajajo o pravem času v šolo, in brez dovolitve ne smejo iti nikamor iz učne sobe.

Po prvih dveh urah vsacega poldnevne uka nastopi 15 minut počitka, mej katerim učenci, koder jim ne branijo razmere, smejo na učiteljevo dovolitev iz šolske sobe iti razredoma ali razdelkoma. To nadomestuje tudi gibanje udov, kakoršno je pri telovadstvu v sobi, kjer ali kadar se ne more iti iz sobe.

Otrokom obéh najnižjih vrst starosti naj se 5 minut počitka daje tudi že po prvi učni uri.

§. 24. Pri odgojnih pripomočkih se je posebno ozirati na otrokove lastnosti. Nikakor ne smejo kazni biti nevarne otročjemu нравnemu čutu niti zdravju. Telesno pokorilo v šolo nikjer in nikdar ne sme priti.

Za odgojne pripomočke sploh veljá: hvala, nagrada (darilo) razen letnih premij; z druge strani: svarilo, karanje, stanje mej klopmí ali zunaj klopí, podržek v šoli s primernim nadzorom (o čemer je povedati roditeljem, ako se more), pozív pred učiteljski zbor (v šolah, katere imajo samo po en razred, pred prvosednika krajne učilnične oblasti), napósled začasno izločilo iz šole.

Izločilo more samo v izimnih primerih, kadar bi bilo zeló nevarno družih učencev npravnosti, če otrok ostane v šoli, ukreniti krajna učilnična oblast po nasvetu šolskega voditelja (v šolah, katere imajo po več razredov, po nasvetu učiteljskega zbora).

Kar se tíče otrok, izločenih iz šole, naj veljajo določila §. 20 državne postave o ljudskih učilnicah.

§. 25. Učitelj naj, kolikor more, tudi pazi, kako se otroci zunaj šole vladajo.

Če otroci samovoljno ostajajo iz šole, naj se precej oznani roditeljem, da to odpravijo.

V. O dolžnostih učiteljev.

§. 26. Učitelj je dolžan svoj važni posel vestno opravljati, vse naredbe, kar jih zapovedujejo postave in ukazi, ter vsa povelja nad njim stoječih oblasti na tanko izpolnjevati, a šole in svoje službe nikakor ne smé napak rabiti v politično, narodno ali vérsko vplétanje, ter z bistrim očesom mu je paziti na vse svoji skrbi izročene otroke.

Koder imajo šole po več učiteljev, naj si

bodo zložni in spoštujejo naj se mej seboj, da si pridobodo javno doverje (zaupanje) ter tako pospešujejo svoje učilnice napredek in korist. V uradnik stvaréh naj ostali učitelji bodo tenko pokorni šolskemu voditelju.

§. 27. Učitelju je prepovedano, učencem nakladati opravila in dela, katera se ne ujémajo sè šolsko odgojo ali se nikakor ne vežejo z učnim namenom.

§. 28. Kadar učitelj kaznuje, vedno si naj bode v svesi svoje dolžnosti in npravne odgovornosti. Kaznuje naj rajši po redkem in menj.

§. 29. Učitelj naj, uku in odgojevanju na potrebo u korist, bode, kolikor more, v dogovoru z roditelji, s katerimi naj se zložno trudi. Posebno kadar kak učenec po večkrat prestopi zapovedi, naj se z roditelji ali njih namestniki poméni, kako bi ga bilo dalje kaznovati.

Učitelju je paziti, da je učilnično prostorje in šolsko orodje vedno snažno, a šolskih prostorov niti sam ne smé rabiti niti jih drugim dajati v rabo za kako stvar, katera bi se z namenom teh prostorov ne ujemala. Vsak je sam odgovoren za vse, kar poredno pokvari. Kadar je šolsko orodje treba popraviti ali pomnožiti, naj šolski voditelj pomoči prosi od krajne učilnične oblasti, in če je tukaj ne dobode, od okrajne šolske oblasti.

§. 30. V tacih šolah, koder je samo po en razred, naj učitelj četrť ure, predno se uk začne, pride v učno sobo ter naj tenko o pravem času začenja in končava zapovedane učne ure. V ta-

cih šolah, koder je po več razredov, naj šolski zbor ukrene, kako je učiteljem na učence paziti pred začetkom uka. Noben učitelj ne sme brez postavne opravičbe uka prekiniti (prenehati), odložiti ali okrajšati, niti učenega časa kako drugač prenarediti.

Kadar kak učitelj izboli, naj se o pravem času oznani krajni šolski oblasti, če je samo en razred v šoli, a če jih je več, šolskemu voditelju.

§. 31. Do tri dni dopusta sme po učilnicah, koder je samo po en razred, dajati krajna učilnična oblast, a koder je po več razredov, sme šolski voditelj, kar je vendar treba vselej oznaniti krajni učilnični oblasti. Daljše dopuste daje samo okrajna učilnična oblast.

§. 32. Kadar učitelj hoče stopiti iz službe, naj odpustno prošnjo, razen če je prestavljen v kako drugo učilnico, najmenj četrť leta poprej podá okrajni učilnični oblasti.

Ako bi učitelj hotel iz službe stopiti pred koncem šolskega leta, treba da mu dovolji deželna učilnična oblast.

Nikakor ne sme učitelj iti iz službe, dokler nij iz nje redno puščen.

§. 33. Vsake učilnice voditelj je odgovoren, da so ugotovljene potrebne uradne knjige in spisi, namreč: šolska kronika, šolski zapisovalni razredniki in imeniki, tednik o tem, kar se je učilo, zapisniki o učiteljskih zbiorih, spiski zastoj prejetih in razdarovanih knjig i. t. d. Tudi mu je uradni pečatnik hraniti. On ima tenek popis pripravljenih šolskih pripomočkov in šolskega orodja. Vsakoletne prirastke vselej konci leta

postavi na razvidnost, in to zaznamilo v prepisu podá krajni učilnični oblasti, dostavljáje, česa bi še bilo treba.

V šolski popis naj se zaznamuje tudi šolska postava ter uredbe in ukazi, razglašeni o ljudskih učilnicah.

Vse knjige in pisma naj se po létnikih razvrščene hranijo v šolskem arhivu, in če kdo stopi iz službe, nasledniku izročé sè zapisnikom.

§. 34. Šolski voditelj ima nadzor in voditeljstvo notranjih šolskih stvari. Posebno mu je skrbeti, da se šolski red na tanko izpolnjuje.

Dolžnost mu je, kolikor ne brani čas, hoditi poslušat v učne ure svojih součiteljev in součiteljic, ter odpravljati vsak neréd in vse napake, če so. Voditeljevim, na to stvar namerjenim naredbam naj bodo učitelji pokorni. Če se kace-mu učitelju zdí, da se katera teh naredeb zadeva ob postavo ali šolski red, alí da je nevarna šolski koristi, pravica in dolžnost mu je, okrajni učilnični oblasti oznaniti.

§. 35. Od drugod dobljene tožbe in želje šolski voditelj pové dotičnim učiteljem. Ako bi stvar utegnila biti šoli na kvar, naj jo ovadi krajni šolski oblasti.

§. 36. Ako bi kateri učitelj bil kako ovíran, naj v šolah, koder je po več razredov, skrbí voditelj, da uk ne zastane, in ako se vidi že poprej, da bi ta ovira utegnila dalje časa trpeti, naj oznani okrajni učilnični oblasti.

V učilnicah, koder je samo po en razred, naj prvosednik krajne šolske oblasti precej oznani okrajni šolski oblasti.

VI. O učiteljskem zboru.

§. 37. Po učilnicah, koder je po več učiteljev, njih voditelj praviloma vsak mesec po enkrat skliče vse na učiteljsk zbor ob taci urah, kadar nij uka. Preizreden zbor skliče, kolikorkrat se njemu samemu zdi silno potrebno, ali če ga nasvetujeta dva izmej učiteljstva.

Zborniki so vsi učitelji, potem nižji učitelji in pomočniki. Pomočniki samo tedaj morejo sklepčno glasovati, kadar je govor baš o njih predmetih ali učencih; sicer imajo samo svetovalno besedo.

§. 38. Učiteljskim zborom je v obče ta namera, da se učitelji razgovarjajo o načelih uka, o odgoji in šolski uredbi, — o tem, kak uspeh ima uk; kako se uravno vladajo in v znanostih napredujejo otroci, ter da se s takimi zbori dospeje tista vkupnost v delu, katere ne more pogrešati nobena učilnica.

V učiteljskih zborih je tudi na razgovor vzeti in ustanoviti posameznih razredov smotre (cilje), katere je zaradi krájevskih razmer treba morebiti kako premeniti, potem zvršitev splošnega učnega črteža, dalje, kako je vsak posamezen predmet učiti po vseh razredih, ter tudi ustrahovalna načela in težke kazni. Ako se pokaže, da bi kje bilo odstopiti od občnih, ljudskim učilnicam sploh postavljenih pravil, naj svoje sklepe zbor po okrajni učilnični oblasti položi pred deželno učilnično oblast na razsodbo.

§. 39. Prvosednik zboru je šolski voditelj, in

kadar on ne more, tist učitelj, katerega on odloči. Ako nikdo nij odločen, zbor vodi tist učitelj, kateri najdalje časa služi.

Vsacemu izmej učiteljstva je dolžnost, hoditi v zbor; vsako zapreko je oznaniti prvosedniku. Vsi učitelji se zaporedoma vrsté v sestavljanji zapisnika o razpravah, v kateri se zapišejo nasveti in sklepi, in podpišejo ga vsi zborujoči ter hrani se v arhivu.

§. 40. Skleplje se zgolj z večino glasov, kadar je na obeh stranéh enoliko glasov, določi prvosednikov glas.

Vsak izmej učiteljstva ima pravico dati svoj posebni glas, in če se mu treba zdí, zahtevati, naj se zapisnik pošlje okrajni šolski oblasti.

Prvosedniku je pravica, izvršitev vsacega sklepa ustaviti, ako misli, da se zadeva ob postavo, ali da je šolski koristi nevaren. A takrat je vselej dolžan precej zahtevati, naj to stvar razsodi okrajná učilnična oblast.

Vsacemu izmej učiteljstva je dolžnost, na tanko izpolnjevati sklepe, katere učiteljski zbor ukrepa v svojem področji.

VII. O razdelitvi v razrede.

§. 41. Ljudske učilnice se imenujejo po tem, po kolikor imajo razredov, kateri se štejejo brez vspórednih razredov: enorazredna ljudska učilnica, dvorazredna í. t. d.

§. 42. Vsi učenci se po številu učiteljev ali združijo samo v en razred, ali razdelé v več razredov.

Vsak razred, v katerem so otroci razne starosti in znanosti, razpada v več razdelkov.

§. 43. Po učilnicah, koder je po več razredov, štejejo se razredi od zdolaj gori: prvi, drugi, tretji razred i. t. d.

Enako se imenujejo tudi razni razdelki razreda.

§. 44. Učence je v razrede ali razdelke razdeliti po znanostih, a tudi na starost se je primerno ozirati.

Od izpolnjenega dvanajstega leta starosti je dečke (fante) in dekleta vsake posebej razločene učiti, ako se kolikaj more. Po četverorazrednih in večrazrednih šolah je ta ločitev vselej in povsod ukazana.

§. 45. Po enorazrednih šolah se morejo vsi učenci, ako jih je nad petdeseti, razdeliti v dve skupini, a vsaka se uči ob svojem posebnem času dneva. V družbi z dečki spodnjih stopinj starosti je učiti tudi dekleta obeh zadnjih stopinj starosti.

§. 46. Po večrazrednih šolah naj učiteljstvo (učiteljski zbor) otroke razkroji v razrede in razdelke tako, kakor vелеvajo razmere, o čemer naj précej ob začetku šolskega leta po krajni učilnični oblasti poroči okrajni učilnični oblasti.

§. 47. Otroci prvih štirih šolskih let naj se učé najmenj po 18 in največ po 24 ur na teden, a otroci naslednjih šolskih let praviloma (§. 13) najmenj po 24 in največ po 28 ur.

Po enorazrednih šolah s poldnevnim ukom ima prva skupina po 12, druga po 18 ur uka na teden.

§. 48. Otroci se iz razreda v razred in po razredih iz razdelka v razdelek predevajo praviloma konci šolskega leta.

Otroke, kateri se izimkoma sprejmó mej šolskim letom, naj šolski voditelj po njih preskušnji dene v tist razred ali razdelek, kateri je njihovim dozdanjim vednostim primeren.

§. 49. Kjer so v enem razredu učenci razne starosti in jih je zategadelj v razdelke razkrojiti, naj učitelj skrbi, da imajo primerna opravila tudi tisti razdelki, katerih takrat ne uči on. Doveljeno je tudi stvar tako urediti, da se učenci ponavljáje vadijo v tem, kar jim je učitelj že razložil, ako se to pod učiteljevimi očmi takisto godi, da je baš na podporo posrednjemu uku.

VIII. O učnih smotrih (ciljih.)

§. 50. Ustanovilo o veroznanstvu se prepušča cerkveni oblasti, katera naj se trdno drži o tem razglašenih postavnih ukazov (§. 5 državne postave o ljudskih učilnicah); dokler tega ustanovila še nij, stvar ostane, kakor je bila do zdaj.

Naredbe cerkvene oblasti o bogoslužji naj okrajna učilnična oblast po krajni učilnični oblasti oznani šolskemu voditelju. Ako bi se okrajna šolska oblast razprla s cerkveno oblastjo zaradi tega, koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi deželna šolska oblast.

Šoli je dolžnost po učiteljih dotične vere skrbeti, da se na učence ustrahovalno pazi pri bogoslužnostih, uvedênih (vpeljanih) po zmislu §. 5 državne postave o ljudskih učilnicah.

§. 51. S m o t e r j e z i k o v e g a u k a j e :
prav razumevati, kar se od družih sliši v materinem jeziku, potem tudi zmožnost, ustno in pisмено svoje misli dobro in gladko pripovedovati; gladkost v živoizraznem čitanji natisnenega in pisanega berila ter tenek razum berila po njegovem obsežku in po zvezi posameznih delov. Prizadevati si je, da se opazovalni dar ostri, misli bistrijo in spomin krepčā.

Jezikov uk je strinjati s kazalnim ukom.

Kazalni uk se začinja z gledanjem najznanejših stvari v šoli, domā in po obližji. Posebno je že od prvega začetka paziti, da učenec pravilno in po polnem govori ter čisto izreka.

Po višjih stopinjah se te vaje nadaljavajo in razširjajo. Kar je otroku blizu v naravi in življenji in kar se mu približa z berilom, vse mu je razbistriti s kazalnim ukom.

Po nižjih stopinjah je kazalnemu uku družiti oblikoslovne jezikove vaje, in učence seznanjati z najvažnejšimi razpoli besed. Slovnica se sama zá-se ne uči teoretično, nego ona je že v teh vajah.

Čitalni uk po nižjih stopinjah naj pot pripravlja, da bode učenec čital po glasu čisto, po črkah gladko in po razumu prav.

Po nižjih štopinjah se je učencu najprvo treba naučiti nekoliko izurjenosti v pisanji, ter potlej naj po metodičnem vodilu prepisuje samo besede in stavke. Vajam v pisanji je tudi ta namen, da učenec trdno v glavi ohrani besedne oblike, katere mu v jezikovih vajah hodijo na vrsto. Pri vseh pisnih vajah je paziti zlasti na

pravopis in prepone (interpunkcijo) ali odrezovanje stavka od stavka.

Tudi na srednjih in zgornjih učnih stopinjah mej najvažnejše naloge jezikovega uka spada to, da se učenci navadijo po glasu in zmislu prav ter gladko in z razumom čitati.

Oblikovne vaje v jeziku (slovnica), katere naj bodo ustne in pismene, po teh stopinjah obsežajo: oblike prostega stavka, znanje glavnih in neglavnih členov v stavku ter besedno preigibanje in besedni porod.

Vrhunec jezikovemu uku je, slovnično razbirati stavek v njegovih raznih podobah.

V pisnih vajah se na srednjih stopinjah ponarejajo čitane ali slišane povesti in popisi. Na gornjih stopinjah je od učencev po zmožnosti njihovoga razuma zahtevati pisma in proste sestavke, narejene po danih črtelih, ter seznaniti jih z obliko in potrebnimi deli najvažnejših poslovnih (opravilnih) spisov.

Vaje v prostem proizrekanji prozajičnih in pesniških izbornih spisov, katere je že poprej bilo treba skrbljivo razbistriti, naj bodo po vseh učnih stopinjah.

(Dostavljeno določilo za Tirolsko, Česko, Moravsko, Sleško, Štajersko Koroško, Bukovino, Dalmacijo, Trst in Goriško-Gradiščansko:

Učilnicam, v katerih je mej uk treba sprejeti še drugi deželni jezik (§. 6 državne postave o ljudskih učilnicah), naj deželna učilnična oblast natančneje ukrene tega uka smoter in zvrševanje).

§. 52. S m o t e r r a č u n s k e g a u k a j e : na samogléd oprt razum, kaj in v kakem razmerji

mej seboj so števila, kolikor jih rabi navadnemu življenju. Hitro iz ust in pismeno znati računati, česar je treba v navadnem življenji. Da-si je res mehanična jadernost računstvu malo ne prvi nálog, katerega računskemu uku nij pozabiti, vendar se je tukaj ozirati tudi na formalni izobraževalni namen.

Po vseh stopinjah naj se računstvo iz ust primerno druží s pismenim.

Na spodnjih stopinjah je učence seznaniti z vsemi prvotnimi računi mej števili od 1—100.

Na srednjih stopinjah naj sledé vaje sè števili dalje. Razbistriti je učencem desetno (deka-dno) številstvo ter vaditi jih v računstvu z mnogoimenimi števili in z desetičnimi (decimalnimi) delinami. Na zgornjih stopinjah se uči računati z navadnimi delinami ter dopové razloček mej domačo in francosko mero, vésjo (vago) in novčno štétvijo, vedno se obračáje po vsakdanjega življenja potrebah.

Kakoršni so kraji in kar bi nekda j utegnili biti učenci, tako naj se posebno učé ali gospodar-skih ali obrtnih ali navadnih trgovskih računov. Deklice je vaditi zlasti v gospodinjskih računih.

§. 53. Nauk v r i s a n j i i n g e o m e t r i -
č n i h o b l i k a h ima nálog, učencem vaditi oko in roko, da bodo trdno in bistro znali ter razlo-čevali oblike in mere; vadnost risati prostore s črtami, risati stvari, katerim ravne ploskve, prême (rayne) in krive črte delé mejo, zmožnost lehke stvari po naravi risati. Kaj se risa, to naj uči vsakdanjega življenja potreba.

Na spodnjih stopinjah se porisávajo lehke,

na šolsko desko zrisane stvari. Po srednjih in zgornjih stopinjah se risanje uči ob enem z geometričnimi oblikami, ter najprvo je vaditi učenca, da se nauči dotični geometrični obliki podobo dati. Zmožnejši učenci se vadijo risati lažja ukrasila (ornamente) in črteže (zemljevide). Sploh se v risanji na izvoljo daje učitelju, da ne samo občenemu nego tudi razrédnemu smotru meje širi ali oži; a pri tem uku mu je tudi paziti, česa posebno potrebujejo dekleta.

Geometrične oblike se učé po srednjih stopinjah. Pokažejo naj se: kot, trikotje, in mnogokotje, krog, pakrog (elipsa), robatnik (prisma), robati !ostrostolp (piramida), váljek (cilinder), gladki ostrostolp (kegel) in krogla. Vrhunec tega uka so računi o ploskvah in telesih.

§. 54. S m o t e r p i s n e g a u k a j e: razločno, hitro, in kar se največ more, prijetno pisati črke učnega jezika, oziroma družega deželnega jezika, po nemških učilnicah tudi latinske črke.

Učencem je precej v začetku naročati, da vse, kar pišejo, ne zapišejo samo lepo, nego tudi pravopisno dobro ter na tanko.

Ta uk naj se že iz početka tesno veže z drugimi učnimi predmeti.

§. 55. U k v r e a l i j a h naj si izbere to, kar je najvredneje znati iz prirodopisa, zemljepisja in povestnice. Držati se je načela, da se ta uk po spodnjih in srednjih stopinjah stika samo z abecednikom in z berili, a da še le na zgornjih stopinjah dobode samostojen prostor.

§. 56. Uk o prirodopisu (naravopisu) ima namen, učencem buditi veselje in ljubezen k naravi (prirodi), in jih seznaniti z najbolj razširjenimi naravnimi telesi (prirodninami) ter jih voditi k bistremu, tencemu pazilu in znakovitemu popisovanju gledanih teles. Zlasti pozorno se je baviti (pečati) z domačimi, po kmetških učilnicah posebno s tistimi naravnimi stvarmi, katere se tičejo kmetovanja (poljedelstvo, zeleničje, ovočje (sadje), cvetice, svilne gosenice, bečele in živino-rejstvo). Treba je, kolikor se more, da učenci vidijo prava naravna telesa sama; a kjer se to ne more, naj se pokaže podoba. Občnim ljudskim učilnicam nij náloga, učence seznanjati s prirodopisnim sestavom (sistemo).

Na spodnjih stopinjah se prirodopisni uk veže s kazalnim ukom. Otroke je seznaniti z najvažnejšimi domačimi živalmi in rastlinami, s čimer naj se primerno druží uk o brambi živalstva in sadežev.

Na srednjih stopinjah je berilo podloga prirodopisnemu uku.

V zgornjih razredih je že poprej nabrane vednosti širiti. Zlasti je treba razkazovati značajne zastopnike najvažnejših oddelkov iz živalstva, rastlinstva in rudninstva, a še posebno tista naravna telesa, katera imajo v gospodarstvu narave kako veliko imenitnost; dalje katera so človeku ali koristna ali kvarna, ter katera na široko rabijo obrtom in umételnostim. K temu se potem druží drobnejša vednost o človeku, posebno združena z glavnimi stvarmi iz uka o zdravji.

Prirodopis se najpripravneje uči na šolskem, tako narejenem vrtu, da ustreza času in kraju.

§. 57. N a r a v o z n a n s t v u je nálog, da pot nakopava vednosti in razumu najvažnejših naravnih prikazov. Začetek temu uku so naravni prikazi in lažji opitje (eksperimentje). Na spodnjih stopinjah se ob kazalnem uku pripovedujejo najvažnejši naravni prikazi. Na srednjih stopinjah je podloga berilo, katero daje priliko, razlagati najvažnejše, največkratne naravne prikaze, namreč: rast in upadek gorkote (gorkomèr), zračni tisk (zrakomèr, sesalke), veter, roso, slano, meglo, oblake, dež, sneg, led, gorénje, kurjavo.

Na zgornjih stopinjah se iz raznih oddelkov naravoznanstva nekoliko posebnega odbere, oziraje se na zmožnost učencev, katerim je potlej vse tako razbistriti, da po polnem umejo. Naravoznanskemu uku se pridene toliko kemije, kolikor je potrebno, da so potem znani najnavadnejši prigodki v domačem življenji, v poljedelstvu in obrtih.

§. 58. Z e m l j e z n a n s k e m u (zemljepisnemu) in zgodovinskemu uku je nálog, z ene strani s poznavanjem domače zemlje ter najvažnejših osod avstrijske države in prebivalcev njenih buditi ljubezen k domovju in k očevini ter udanost cesarju in cesarskemu rodu, z druge strani s prvotnimi pojmi o svetoznanstvu duševni obzor širiti in srce blažiti.

S m o t e r z e m l j e z n a n s k e g a u k a je: pregledno znanje svojega domovja in svoje očevine po naravoslovskih in krájevnihi, narodopisnih in političnih razmerah; znanje o najvaž-

nejših stvaréh vse Evrope in ostalih delov svetá s posebnim ozirom na tla, kakoršna so kod; razum navadnejših prikazov, rojenih iz podobe, stanja in premikanja naše zemlje. Začetek temu uku je domačega kraja ter njegovega obližja načrtek, kateri se učencem pred očmi polagoma razvija; k temu se počasi dostavlja toliko, da učenec naposled do dobrega ume zemljevid.

S m o t e r z g o d o v i n s k e g a u k a j e : vedeti zgodovino domačega kraja, svojega domovja, svoje očevine ter znati najvažnejše dogodke občne povestnice, t. j. tiste, kateri se dotikajo očevinske zgodovine, ali kateri so imenitni človeškemu napredku. Na nižjih stopinjah se ta uk drži beril, a na srednjih se nadaljava posebno v životopisni obliki, tesno zvezan s zemljeznanskim ukom. Zadnja leta uka naj učitelj glavne stvari prej dobljenega znanja ponavlja, v red spravlja in časoslovno razvršča.

Na konci se učencem razlože najglavnejša načela domače ustave.

§. 59. Uk v petji ima nálog, glasóvni čut buditi, otrokom estetično omíko ter oblaževanje src pospeševati in domorodne misli oživljati. V prvih šolskih letih se je petja vaditi samo po sluhu; posebno je paziti, da se učencu glas razvija in muzični sluh utrjava. Višje učilnice naj učé peti na podlogi notnega sestava (notensystem). Nekoliko dobrih ljudskih pesmi, katere po besedah in melodiji tudi pozneje ostanejo v číslu, naj se otroci naučé iz ust prepevati.

§. 60. T e l e s n i m v a j a m j e prvi nálog pospeševati, da se v mladini razvija moč, ugíb-

nost in trdnodušje, ljubezen k redu, pogum in up v samega sebe, ter da se čvrsto ohrani telo in duh. Te vaje naj bodo redne in proste s telovadnimi igrami vred, a po zgornjih stopinjah tudi vaje na orodje pripravljeno. Telesne vaje so razne dečkom in razne dekletom, kakor zahteva sama raznost njih spola.

§. 61. Deželna učilnična oblast razsodi, ali se v okrožje ljudske učilnice privzemó, če jih krajna učilnična oblast želi, tudi še drugi učni predmetje razen prej imenovanih. Taki predmetje bi se smeli učiti samo v preizrednih šolskih urah,

§. 62. Posameznih predmetov ni učiti brez vzajemne zveze mej seboj, nego vsi naj bodo kakor skupno izobraževale; torej jih je tudi tako razlagati, da se opirajo drug na drugega.

Stanovita učitev (metoda) se ne ukazuje nobenemu predmetu ljudske učilnice.

Okrajnim in deželnim šolskim nadzornikom je paziti, da se učitelji ogibljejo poskušanja s premembami raznih učitev. Privaditi se je učitve, katero je potrdila vednost in dejanska izkušnja ter odôbril okrajni učiteljski zbor.

§. 63. V vsacem okraji naj okrajni učiteljski zbor od časa do časa učni črtež ustanovi v mejah postavnih vodil in z ozirom na vodilne črteže deželne učilnične oblasti, kadar jih bode razglasila, ter naj po razredih in razdelkih razkroji učno gradivo, odmenjeno ljudski učilnici. Pri tem poslu je primerno gledati na razne vrste ljudskih učilnic. Sklepi naj se pred okrajno učilnično oblast pokladajo na odobrilo.

Učne črteže šolam vâdnicam, spadajočim k učiteljskim izobraževališčem, naj učiteljstvo teh učilnic ustanovi ter položi pred deželno učilnično oblast na odobrilo.

Vsacemu učitelju je izpolnjevati, kar se tukaj zahteva od vsacega posameznega razreda in razdelka, in učitelj je učilničnim nadzornim oblastim odgovoren, da se razredi in razdelki vodijo po učenem smotru.

Učiteljskim zborom in tudi učilničnim oblastim bodi pred očmi, da ti učni smotri, kateri so postavljeni v §§. 51 do 60, veljajo zdaj za najvišje, do kakoršnih se je po občnih ljudskih učilnicah vspenjati, in da se torej smejo v zmislu §. 3 državne postave o ljudskih učilnicah po potrebi znižati, posebno v dvorazrednih in eno-razrednih šolah.

§. 64. Po enorazrednih šolah uk mej posamezne ure razdeljuje učitelj, a po večrazrednih učiteljski zbor, in podaje okrajni učilnični oblasti (v šolah vâdnicah učiteljskih izobraževališč deželni učilnični oblasti) na odobrilo.

Potrjena razdelitev uka mej posamezne ure naj bode v vsaki šolski sobi na videži.

IX. O preskušnjah in spričevalih.

§. 65. Konci vsacega šolskega leta morejo po sprevidnosti krajne učilnične oblasti biti preskušnje, katere imajo samo ta namen, da roditelji zvedó, koliko so se otroci naučili, ter da se na širje po učilnični občini razbuja veselje k šolskemu nauku. Krajna učilnična oblast naj se pogo-

vorí sè šolskim voditeljem, kako in kdaj bodo javne preskušnje, in o tem poročí okrajui učilnični oblasti, katera preskušnji o pravem času postavi dan in glavarja.

Na šolskih preskušenj mesto ali k njim utegnejo tudi priti šolske svečanosti.

§. 66. Po občnih ljudskih učilnicah se dajó samo odpustna in odhodna spričevala, o katerih je govorjenje v III. oddelku tega šolskega in učnega reda. Dokler je otrokom še dolžnost hoditi v šolo, more se šolsko spričevalo (všolohodno spričevalo) roditeljem ali njihovim namestnikom dati samo na opravičeno zahtevanje; v tacem spričevalu je izrekoma povedati, zakaj se je dalo.

Vendar je roditeljem ali njihovim namestnikom po štirikrat mej vsakim šolskim letom pisмено poročiti, kako se njih otroci npravno vladajo in učé (šolsko poročilo).

§. 67. V tako šolsko poročilo naj se zapiše sodba, kako učenec hodi v šolo, kako se npravno vlada ter kako napreduje, in sicer z besedami postavljenimi v §. 20.

§. 68. Roditeljem je dolžnost s podpisom potrditi, da so od učitelja prejeli šolsko poročilo. Ako ne bi hoteli, naj učitelj podpore poprosi krajno učilnično oblast.

§. 69. Zasobne učence, dokler so v taki starosti, da jim je v šolo hoditi, sme vsaka javna ljudska učilnica izpraševati, a to samo izimkoma ter na opravičeno zahtevanje njihovih roditeljev ali roditeljskih namestnikov; na spričevalo je njegov namen vselej izrekoma zapisati.

O izpraševalni taksi veljá, kar je v §. 16 določeno.

X. O učilih in samoučilih.

§. Vsaki učilnici je imeti vsa potrebna učila in samoučila. Da se pripravijo, naj se šolski voditelj zglesi tistej oblasti, katera je po postavi v to odločena.

§. 71. Vsaki šoli naj se po potrebi dadé vsaj ta učila :

- a) priprava k prvemu uku v čitanji ;
- b) razbistrilni pripomočki k prvemu računske-mu uku .
- c) podobe h kazalnemu uku ;
- d) zémljina krogla (globus) ;
- e) na steno po en zemljevid vsake izmej obeh okroglih polovic zemlje na ravni ploskvi (planiglobien), po en zemljevid domače de-že-le, avstrijsko-ogerske države, Evrope in Palestine ;
- f) vzorni obrazi k nauku v risanji ;
- g) mala zbirka domačih naravskih teles ter najlažjega naravoslovskega orodja ;
- h) šolska knjižnica.

§. 72. Vsak učenec naj ima v rokah vsa samoučila, kolikor jih vsacemu razredu ali razdelku posebe odloči okrajni učiteljski zbor.

Razen potrebnih šolskih knjig naj po učiteljevi zapovedi ima vsak otrok svojo pisno deščico ter na poznejših stopinjah uka tudi potrebne pisne in risalne sešítke.

Šolske knjige in druga samoučila so otrokom dolžni kupiti roditelji ali njih namestniki, in če je uboštvo dokazano, tisti, katere sili postava.

XI. O šolah ženskim rokotvorom in umnemu gospodinjstvu.

§. 73. K potrebnim dekliškim učnim predmetom v občnih ljudskih učilnicah spadajo tudi ženski rokotvori in umno gospodinjstvo.

V ta namen je okrajnim učilničnim oblastim po nasvetu krajnih učilničnih oblasti ali po dogovoru z njimi osnovati posebne délovne učilnice v zvezi z ljudskimi ali razločene od njih.

Po samostojnih dekliških učilnicah bodi délovna šola vselej v posebnem šolskem oddelku.

Učiti je razen učnega časa, ljudskim učilnicam v §. 47 odločenega, vsaj po šest mesecev šolskega leta.

§. 74. Število učnih ur na teden ustanovi okrajna učilnična oblast.

§. 75. Nobena učiteljica ne sme ob enem učiti nad 40 deklet. Če jih je več, naj bodo vsprédni razdelki.

§. 76. Okrajna učilnična oblast ukrene, v katerem polletju ljudske učilnice naj se uk prične.

§. 77. Krajna učilnična oblast more, če zahtevajo roditelji ali njih namestniki, délovne šole oprostiti samo take deklice, o katerih se je po njihovih razmerah nadejati, da si potrebni uk drugače pridobodo.

§. 78. V r o k o t v o r n i š o l i naj se uči :
plesti in vésti, v razni porabi tega dela ;
šivati, posebno belo tkanino ;
krpati nogovice in tudi vsakovrstno tkanino ;
zaznamovati preobleko ;
urezovati vsako stvar, katera se uči v šoli
delati.

Posebno se je ozirati na tisto, kar je v gos-
podinjstvu najpotrebneje ; umételjna dela smejo
samo potlej na vrsto priti, kadar so dekleta že
dovolj izučena navadnih ženskih del.

Željam roditeljev zaradi dela je samo toliko
ustrezati, kolikor se ne zadevajo ob red in šolsko
pravilo.

§. 79. U m n o g o s p o d i n j s t v o naj
obseza :

- a) uk, iz česa, kakova, kako narejena in po
čem je tvarina, katera je v delu ;
- b) uk o najvažnejših redilnih stvaréh, o njih
kupovanji in rabi ;
- c) uk o raznih vrstah in mnogolični rabi ro-
kotvorov ;
- d) uk o tistem orodji in pripravah, ki so gos-
podinjstvu potrebne ;
- e) uk o človeškem prebivališči in strežbi bol-
nikom.

Snov umnega gospodinjstva naj se razdeli
po gornjih stopinjah uka.

§. 80. K uku potrebno orodje in tvarino je
dekletom s seboj prinesiti. Ako ne prinesó, naj
krajna učilnična oblast prime roditelja ali njih
namestnike, da pripravijo, česar se pogreša. Ako

roditelji ali njih namestniki tega ne storé, naj krajna učilnična oblast preskrbí ob njihovih stroških.

Ubožnim deklicam potrebščino pripravijo ti-sti, katere veže postava.

§. 81. Krajni učilnični oblasti je na izvoljo dano, da nadzor ženske délovne šole izročí ženskemu odboru domačih občanek.

Temu odboru je potem nálog, da časi pride v učilnico pogledat, in da krajni učilnični oblasti podaje nasvete, kateri bi šoli utegnili biti na korist.

§. 82. Kar se tiče hoje v délovno šolo, odpusta iz nje, ustrahovanja, dolžnosti učiteljic, preskušenj in spričeval, sploh veljajo določbe o ljudskih učilnicah. Kjer je délovna šola združena z ljudsko, naj se udeleži tudi šolske preskušnje ali svečanosti, in o tej priliki naj ženske rokotvore pokaže vsacemu na videž. Tudi spričevala tacih délovnih šol naj se združijo sè spričevali ljudske učilnice.

Končna določba.

§. 83. Obraze k raznim uradnim spisom (zapisoválnikom, razrednikom, imenikom, spričevalom, šolskim poročilom i. t. d.) učilnici načrtava deželna učilnična oblast, katera daje tudi temu potrebna napotila.



Postava od 8. februarja 1869

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško
zastran šolskega nadgledstva.*

(Zakonik in Ukaznik za avstr. il. Primorje 1869. št. 9.)

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Mo-
je grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako le :

I. Krajno šolsko nadgledstvo.

§. 1. Ljudske šole, katere se vzdržujejo po-
polnoma ali le nekoliko na državne, deželne ali
občinske stroške, h katerim se štejejo vsakdanske
šole, potem šole za daljo odgojitev in ženske
delavniške šole, vodi in nadgleduje krajno šolsko
svetovalstvo.

§. 2. Krajno šolsko svetovalstvo je sestav-
ljeno iz cerkvenih, šolskih in občinskih zastopni-
kov. Razen teh ima tudi šolski patron pravico
stopiti kakor ud v krajno šolsko svetovalstvo, in
se vdeležiti njegovih pomenkov osebno ali po
zastopniku z glasovalno pravico.

§. 3. Cerkveni zastopniki v šolskem okraj-
nem svetovalstvu so dušni pastirji tiste mladine,
katera je šoli odkazana.

Kjer sta dva ali več dušnih pastirjev istega
verozakona, določi cerkvena viša gosposka tistega,
ki ima kakor ud stopiti v krajno šolsko sveto-

valstvo. Za čuvaja verskih zadev izraelitiške mladosti stopi v krajno šolsko svetovalstvo tisti zastopnik, katerega verska občina izvoli.

§. 4. Šolski zastopnik v krajnem šolskem svetovalstvu je vodja, (učitelj, in če je v šoli več učiteljev, vodja, ali prvi učitelj).

Ako spada pod krajno šolsko svetovalstvo več šol, stopi v krajno šolsko svetovalstvo vodja tiste šole, ki je po njeni stopinji med vsemi prva, in če so šole enake stopinje, vodja, katerega izvoli učiteljska skupščina. Vendar se pa tudi vodji drugih šol vdeležavajo posvetovanj šolskega krajnega svetovalstva s posvetovavnim glasom, ako obravnave o šolah, na katerih so oni.

§. 5. Občinske zastopnike v šolsko svetovalstvo voli občinsko svetovalstvo in če spada k isti šoli več krajnih občin ali njih delov, shod zadevajočih občinskih zastopstev. Teh zastopnikov ima biti najmanj dva, k večemu pet in njih število določa okrajno šolsko svetovalstvo. Pri tem se mora gledati na to, da se raznim vernikom zastopstvo kolikor mogoče ohrani.

Voli se po absolutni večini glasov za šest let, vendar stopi po treh letih polovica, in če je število liho, večje število udov iz svetovalstva.

Zopetna volitev je dopuščena. Razen tega voli občinsko zastopstvo dva namestovalca.

§. 6. Voliti se sme vsak, ki sme biti voljen v občinsko zastopstvo katere k šolskemu krajnemu svetovalstvu spadajoče občine. Kdor izgubi pravico do volitve, ima tudi stopiti iz krajnega šolskega svetovalstva.

Volitvi v krajno šolsko svetovalstvo se sme le tisti odreči, ki ima pravico odreči se volitvi v občinsko zastopstvo, ali kateri je bil v zadnjih šestih letih šolski svetovalec. Kdor brez upravičenja ne sprejme volitve, tega kaznuje okrajno šolsko svetovalstvo z globo od 10-50 gold.

Globa (denarna kazen) gre v krajno šolsko blagajnico (denarnico).

§. 7. Kraje, v katerih je več šol, sme občinsko zastopstvo z dovoljenjem okrajnega šolskega svetovalstva v več šolskih okrožij razdeliti. V tem primerljaju se postavi za vsako šolsko okrožje posebno krajno šolsko svetovalstvo po predstojetih določbah.

§. 8. Krajno šolsko svetovalstvo skrbi za to, da se spolnujejo šolske postave in ukazi viših šolskih oblastnij in da se šolstvo v kraju dostojno in primerno vredi.

~~Krajno šolsko svetovalstvo ima vzlasti:~~

- ~~1. skrbeti, da dobivajo učitelji plačila brez prikratbe od meseca do meseca;~~ *C. Mr. odruj šolski*
2. da oskrbuje krajno šolsko premoženje, ako ga ima šola, in šolsko ustanovsko premoženje, ako v ustanovah zastran tega ni drugačnih določb;
3. da pazi na šolsko poslopje, šolska posestva in šolsko orodje, in da drži inventar o tem;
4. da določa zastran oprostitve od šolnine;
5. da priskrbuje šolske bukve in drugo podporo za revne učence, nakupuje in ohranja šolsko orodje, potrebne pomočke za poduk in druge šolske potrebe;
6. da napravlja letne proračune za zaloge

in druge šolske potrebščine, ako za to niso posebni organi postavljeni, da jih daje občinskemu zastopstvu in da drži račun o prejetem denarju;

7. da hrani denarnoveljavne papirje, pisma, prejemščine i.t.d.;

8. da napravlja letni šolski popis, da na vso moč skrbi, da otroci šolo redno obiskujejo in nasvetuje kazni okrajnemu šolskemu svetovalstvu, ako se obiskovanje zanemarja;

9. da določa učno dobo na podlogi predpisanih šolskih ur;

10. da čuje, da se predpisani poduk daje;

11. da gleda na vedenje učiteljev, na disciplino v šolah in na vedenje šolske mladosti zunaj šole;

12. da učitelje v svojem poklicu po moči podpira;

13. da poravnava prepire učiteljev med sabo in z občino ali s posameznimi občinarji (ako izvirajo ti iz šolskih razmer);

14. da pozvedbe in menitve daje občinskemu zastopstvu in višim oblastnijam, katerim so opravičeni dajati tudi nasvete.

§. 9. Krajno šolsko svetovalstvo nima upliva na šole za daljo odgojitev, ki so v zvezi z napravami za učiteljsko odgojevanje; le tam, kjer se oskrbujejo popolnoma ali po nekem na občinske stroške, ima krajno šolsko svetovalstvo upliv na nje, kolikor je povedano v §. 8 pod 1-7.

§. 10. Udje krajnega šolskega svetovalstva, katerega naprava se ima naznaniti občinskemu zastopstvu pa tudi okrajnemu šolskemu svetoval-

stvu, volijo izmed sebe prvostojnika in njegovega namestnika za tri leta. Ako je prvostojnik, pa tudi njegov namestnik zadržan, dobi prvosedstvo najstarši ud.

§. 11. Krajno šolsko svetovalstvo se zbere najmanj enkrat vsak mesec k redni srenji (seji). Prvosednik pa sme vselej, in če dva uda zahtevata, mora poklicati izreden zbor.

§. 12. Da more krajno šolsko svetovalstvo veljavne sklepe delati, treba je, da so najmanj trije udje pričujoči.

Sklepi se delajo po absolutni večini glasov.

Ako je enoliko glasov, določa prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, ki so po njegovi menitvi zoperpostavni, ali škodljivi šolskemu interesu, ter ima ta to reč okrajnemu šolskemu svetovalstvu, da ono sklene, podati.

Pritožbe zoper sklepe in naredbe krajnega šolskega svetovalstva se podajajo okrajnemu šolskemu svetovalstvu. Vlagati se imajo te pri krajnem šolskem svetovalstvu in imajo odlašavno moč, ako se zgodi to v štirinajstih dneh po naznanjenju sklepa, zoper kateri je pritožba namenjena.

§. 13. Noben ud krajnega šolskega svetovalstva se ne sme vdeležiti posvetovanja in glasovanja pri taciñ rečeh, ki zadevajo njegove zasebne reči.

§. 14. V rečeh, ki so tako silne, da se ne more čakati na prvo redno sejo, pa tudi izredna ne poklicati, sme prvosednik samostojno narediti, kar je treba; mora pa brez odloga najdalj v prvi

seji dobiti dovolitev od krajnega šolskega svetovalstva.

§. 15. Da nadgleduje didaktično-pedagogično šolsko stanje, voli okrajno šolsko svetovalstvo enega zvedenca iz krajnega šolskega svetovalstva za krajnega šolskega ogleda. Krajni šolski ogleda mora biti z šolskim vodjem vedno v porazumu.

Ako med njima nastopi razno mnenje, vsak teh dveh ima pravico prositi razsodbe okrajno šolsko svetovalstvo.

Na tistih šolah, kjer je več učiteljev, sme krajni šolski svetovalec hoditi k šolskim pogovorom.

Ako ima krajno šolsko svetovalstvo nadgledovati več šol, smeta se dva krajna šolska ogleda za njih nadgledovanje izvoliti.

Tudi drugi udje šolskega svetovalstva so opravičeni obiskovati šole, da pozvedajo njih stanje. Vendar posamezen ud nima pravice dajati naredeb, ampak le ves zbor.

§. 16. Krajnega šolskega svetovalstva udje nimajo pravice do katere odškodbe za opravila.

Za gotove troške se jim povrne odškodba iz občinskega premoženja.

II. Okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 17. Prvo više nadgledovanje ljudskih šol ima okrajno šolsko svetovalstvo.

§. 18. Šolski okraji imajo tisti obseg, kakor politični okraji.

Mesta, katera imajo lastno občinsko postavo, delajo vsako zase poseben šolski okraj.

§. 19. Okrajno šolsko svetovalstvo obstaja navadno:

- a) iz prvostojnika politiške okrajne gosposke kakor prvosednika;
- b) iz enega duhovnika vsake verske spoznave, katera ima v okraju nad 2000 duš. Volitev pripada diecezni oblastniji, oziroma starešinstvu. Zastopnika izraelitiške vere, ako bi se imel postaviti, izvolijo prvostojniki okrajne verske občine;
- c) iz dveh zvedencev v šolstvu. Enega voli učiteljska okrajna skupščina. Kakor drugi stopi v svetovalstvo vodja učiteljskega pripravištvā, če tega ni, vodja okrajne srednje šole, in kjer tudi take ni, vodja okrajne glavne šole. Ako ima okraj več viših šol enake vrste, voli družega zvedenca učiteljska skupščina izmed vodij teh šol. Ako v okraju ni nobene šole te vrste, voli drugega zvedenca tudi učiteljska skupščina;
- d) iz dveh, in kjer je več okrajnih zastopstev, iz enega iz vsakega okrajnega zastopstva, in kjer ni zastopstva, iz dveh od deželnega odbora izvoljenih udov. Voliti se sme vsak, ki ima pravico biti izvoljen v občinsko zastopstvo katere v šolskem okraju ležeče občine.

Kdor izgubi pravico do te volitve, mora tudi odstopiti iz krajnega šolskega svetovalstva.

Prvosednik določi svojega namestnika izmed okrajnih šolskih svetovalcev.

§. 20. V mestih poknežene grofije Goriške in Gradiške z lastno ustavo se ustanovi mestno šolsko

svetovalstvo, katero ima opravljati posle spada-
joče v delokrog krajnega šolskega svetovalstva
in okrajnega šolskega svetovalstva; sestaviti se
ima po sledečih določbah:

1. Predseduje mu župan; predsednikovega
namestnika si izvoli mestno šolsko svetovalstvo
iz svoje srede po absolutni večini glasov.

2. Vsako versko spoznanje, katero šteje v
mestnem okraji vsaj 500 duš, zastopa v mestnem
šolskem svetovalstvu en duhovnik istega vero-
spoznanja, izvoljen od škofijske oblastnije oziroma
seniorata, izraelitsko občino pa, če ima toliko
duš, nje načelnik.

3. Kot uda vstopita dva učitelja kakor
zvedenca, enega izvoli deželno šolsko svetoval-
stvo, drugega pa skupščina učiteljskega osebja v
mestnem okraji.

4. Občinsko starešinstvo izvoli iz svoje
srede ali izmed drugih, ki smejo biti voljeni v
starešinstvo, dva uda mestnega šolskega sveto-
valstva in dva njuna namestnika. Kdor izgubi
pravico izvolitve v mestno starešinstvo, mora
izstopiti iz mestnega šolskega svetovalstva. *)

*) Postava od 19. septembra 1875 šte. 19. dež. zak. V
njenem zmislu se imajo v mestih z lastno občinsko ustavo
izvršiti vse določbe postave o šolskem nadzorstvu od 8.
februarija 1869 glede opravil krajnega šolskega svetoval-
stva in okrajnega šolskega svetovalstva.

§. 21. Da čujejo verske interese tistih okrajnih prebivalcev, h katerih veri noben šolski okrajni svetovalec ne spada, voli okrajno šolsko svetovalstvo za vsak verozakon enega svetovalca.

§. 22. Vsa imenovanja in volitve omenjene v §§. 19 — 21 veljajo za šest let.

§. 23. Okrajno šolsko svetovalstvo ima gledé na vse javne ljudske šole, in privatna učilišča, katera spadajo v ta red s posebnimi učilišči vred, razen c. k. glavne normalke v Gorici, potem gledé na odgojišča malih otrok vsega okraja tisto oblast, katero so imele po sedanjih predpisih politiške okrajne gosposke in šolski oddelkni nadgledniki.

Njegova posebna naloga je:

1. da zastopa šolskega okraja interese proti drugim, da ima okrajno šolstvo v natanjčnem razvidu, da skrbi za postavni red v šolstvu in da šolstvu kolikor mogoče pomaga sploh in vsaki šoli posebe;

2. da skrbi, da se razglašajo ljudske šole zadevajoče postave in naredbe viših šolskih gosposk, in da se te spolnujejo;

3. da vodi obravnave zastran uredbe in razširjanja obstoječih, kakor tudi naprave novih šol; da določa na prvi stopnji zastran izstopanja in vstopanja v šole, da ima više čuvanje pri zidanjih šolskih poslopij, ako se ne zidajo šole na deželne troške, in pri priskrbljevanju potrebščin za ljudske šole, da pregleduje in potrjuje pri-našbe za šole;

4. da ima varstveno pravico države v kraj-

nih šolskih zalogih in šolskih ustanovah, ako zato niso poklicani posebni organi, ali je pa to pridržano katerej višej oblastniji;

5. da varuje šole in učitelje v vseh ekonomičnih in policijskih zadevah, da določa na prvi stopnji zastran pritožb v zadevah plač (dotacij), preskrbnin, ako se te preskrbnine ne plačujejo iz državnega ali deželnega zaloga, in da skrbi za učne pripomočke;

6. da rabi prisilne pripomočke v postavno določenih primerljajih;

7. da začasno podeljuje na šolah izpraznjene službe in se vdeležuje pri stanovitnem podeljevanju služb, oziroma pri pomikanju učiteljev v višje službe;

8. da preiskuje disciplinarne pregreške učiteljev in šolske pomanjkljivosti, in da določa o tem na prvi stopinji, ali če je potreba, da nasvêt podá o tem deželnemu šolskemu svetovalstvu;

9. da podpira, da se učitelji vedno bolj izobražujejo, da napravlja okrajne učiteljske zборе, in nadgleduje šolske in učiteljske knjižnice;

10. da daje učiteljem spričevala zastran njihove rabljivosti;

11. da daje ukaze zastran sestavljenja krajnih šolskih svetovalstev in da jim je v pomoč in nadgleduje njihovo delalnost (§§. 5, 6, 7, 15);

12. da izredno napravlja šolska pregledovanja;

13. da po zaslišanju krajnega šolskega svetovalstva po krajnih razmerah določa čas, kdaj imajo biti postavne počitnice v elementarnih učiliščih;

14. da poroča, daje nasvete, menitve, razjasnila in občasna šolska sporočila višim šolskim oblastnijam.

§. 24. Okrajno šolsko svetovalstvo se zbira najmanj enkrat v mesecu v redno posvetovanje.

Prvosednik sme, ako je potreba, in če zahtevata dva uda, mora poklicati izredno skupščino.

Vse zadeve, o katerih je treba sklepa, nasveta ali predloga, obravnujejo se zbornó.

§. 25. Da je kateri sklep veljaven, treba, da je nad polovico udov pričujočih.

Sklepi se delajo po nadpolovični večini glasov. Ako je enoliko glasov, določi prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, o katerih meni, da so postavi nasprotni, in o tem prašati deželno šolsko svetovalstvo, da stori določbo.

Posvetovanja in glasovanja o zadevah, ki zadevajo zasebni interes katerega uda, ne sme se ta vdeležiti.

Pritožbe zoper okrajno šolsko svetovalstvo gredó na deželno šolsko svetovalstvo. Te se imajo dajati okrajnemu šolskemu svetovalstvu, in imajo odlašavno moč, ako se podadé v štirinajstih dneh po naznanilu zadeve, zoper katero se vloži pritožba.

§. 26. V silnih zadevah (§. 14) sme prvosednik tudi v tistih rečeh, ki se imajo zbornó obravnati, sam ukreniti, on mora vendar brez odloga in najdalje v prvi poznejši seji dobiti dovoljenje od okrajnega šolskega svetovalstva.

§. 27. Minister za bogočastje in poduk imenuje za vsak okraj šolskega ogleda, in kjer bi posebne razmere to zahtevale, tudi njih več.

Za tako imenovanje priporoči deželno šolsko svetovalstvo tri može, in imenovanje je veljavno za šest lét.

Ako okrajni šolski ogleda ni imenovan bil iz okrajnega šolskega svetovalstva, stopi po svojem imenovanji kakor ud v svetovalstvo.

Verskega poduka nima nadgledovati okrajni šolski ogleda, ampak cerkvena viša gosposka.

§. 28. Vodje ljudskih šol in učitelji, ki poučujejo v katerem šolskem razredu, smejo se poklicati za šolske ogleda samo s privolitvijo tistih, ki zalagajo dotično šolo. V tem primerljaju se jim dajo po potrebi za čas njihove službe in za včasi potrebno pripomoč pri poduku na lastni šoli nižji učitelji na troške zaloga normalne šole.

§. 29. Okrajni šolski ogleda ima nalog občasno pregledovati in preiskavati šole.

On ima pravico o didaktično-pedagogičnih stvaréh dajati svete, in o teh rečéh zapažene napake na mestu z ustmenimi zaukazi odpraviti. On tudi vodi okrajne učiteljske zборе.

Pri obiskovanji njemu odkazanih javnih šol ima okrajni šolski ogleda posebno paziti na to :

1. Ali spolnujejo krajni šolski ogleda svoje dolžnosti glede na nadgledovanje šol, potem
2. da se spolnujejo postavne določbe pri sprejemanju in odpuščevanju otrok;
3. kako sposobni, marljivi so učitelji, in sploh, kako se vedejo, kaka disciplina, red in snažnost je v šoli;

4. kako se učni načrt spolnuje, kaka je učna metoda, kako napredujejo otroci sploh in v posameznih predmetih posebe;
5. kaka so učna sredstva in pripomočki in notranja šolska vravnava;
6. kake so ekonomične šolske razmere; posebno kako so učitelji plačani; ali dobiva redno učitelj zagotovljeno plačo, ali se pečá z drugimi opravki in s katerimi.

Pri obiskovanji privatnih šol in odgojilnic ima okrajni šolski ogleda se na to ozirati, ako zadostujejo pogojem, po katerih so bile ustanovljene, in ali ne presegajo mej njih pravic.

§. 30. Okrajni šolski ogleda imajo poročati o svojem delovanju okrajnemu šolskemu svetovalstvu in podajati potrebne predloge in naznanjati, kaj in kake zaukaze so na mestu dali.

Taka poročila se imajo z sklepi vred, kateri so se v teh rečéh storili, predlagati deželnemu šolskemu svetovalstvu, katero jih porabi tudi pri svojih šolskih poročilih na ministra za bogočastje in poduk.

§. 31. Izredni verski svetovalci okrajnega šolskega svetovalstva (§. 21) imajo pravico, v okraju obstoječe šole njihovega verozakona obiskovati, da se o njih stanju prepričajo, vdeležiti se občasnih obiskovanj in pregledovanj šol po okrajnem šolskem ogledu, zapežene zadeve okrajnemu šolskemu svetovalstvu poročati in mu tudi nasvete dajati zastran izboljšanja šol.

Okrajno šolsko svetovalstvo jih ima v vseh zadevajočih vprašanjih zaslišavati, in smejo se

njegovih obravnav tudi osebno in z glasovalno pravico vdeleževati.

§. 32. Okrajnemu šolskemu svetovalstvu in okrajnemu šolskemu nadzorniku gre naslov „cesarski kraljevi“. Prvosednik razdeljuje med ude posamne opravilne spise, da jih rešijo, in oskrbljuje tekoča opravila, posluževaje se delalnih moči okrajnega urada. Pisarnične potrebe priskrbljuje okrajni urad.

Po mestih, katera imajo svojo lastno občinsko postavo, daje občinski zastop okrajnemu šolskemu svetovalstvu potrebne pomočne osebe in stroški za pisarnične potrebe se plačujejo iz občinskih denarjev.

Da gredo okrajni šolski nadzorniki od časa do časa pregledovat in obiskovat šole, se jim povrnejo stroški za vožnjo iz državnih denarjev.*)

III. Deželno šolsko svetovalstvo.

§. 33. Najviša šolska vodilna in nagledna gosposka v deželi je c. k. deželno šolsko svetovalstvo.

Pod njo spadajo:

1. Področju okrajnih šolskih svetovalstev podvržene šolske in odgojilne naprave;

*) Postava od dne 12. januarja 1870 št. 5 dež. zak.

2. odgojilnice za učitelje in učiteljice ljudskih šol;
3. srednje šole (gimnazije, realne gimnazije in realke), kakor tudi vsa v to vrsto spadajoča privatna in specijalna učilišča, ako spadajo pod najvišje vodstvo ministerstva za poduk.

§. 34. Deželno šolsko svetovalstvo je sestavljeno:

1. iz deželnega poglavarja ali od njega postavljenega namestnika;
2. iz dveh od deželnega odbora izmed njegove srede odbranih udov;
3. iz enega poročnika za odpravne in gospodarstvene šolske zadeve;
4. iz dveh katoliških duhovnikov;
5. iz dveh udov učiteljstva, izmed katerih bo eden za deželnega šolskega ogleda.

Da zastopa verske interese tistih deželanov, katerih vere ni nobeden izmed udov deželnega šolskega svetovalstva, volí to enega pripomočnega svetovalca iz vsakega verozakona, kateri ima pri sebi biti z posvetovalnim glasom vselej, ako se obravnjuje o dotični šoli.

§. 35. V §. 34 pod 3, 4, 5 imenovane ude deželnega šolskega svetovalstva imenuje cesar na predlog ministra za bogočastje in poduk, kateri se ima, ako gre za imenovanje duhovnih udov, s zadevajočimi cerkvenimi višimi gosposkami, kar se pa tiče imenovanja administrativnega poročnika, z ministrom notranjih uprav porazumeti.

Službo opravljajo v §. 34 pod 2, 4, 5 imenovani udje deželnega šolskega svetovalstva šest lét.

Službina stopinja in plača administrativnega poročevalca in deželnih šolskih ogled se določi po ukaznej poti.

Udje učiteljstva dobivajo službino priklado iz državnega zaloga.

§. 36. Deželno šolsko svetovalstvo ima v zadevah njemu podvrženih šol področje dozdanjih deželnih namestništev in brez prikrajšbe cerkvenim višim gosposkam v postavi od 21. maja 1868 drž. zak. št. 48 pridržanih pravic tudi področje cerkvenih viših gosposk in šolskih nadzornikov.

Razen tega ima deželno šolsko svetovalstvo:

- a) čuvati nad okrajnimi in krajnimi šolskimi svetovalstvi, nadgledovati in voditi odgojilnice za učitelje;
- b) potrjevati vodje in učitelje tistih srednjih šol, ki se vzdržavajo na občinske troške, spoštovati pa posebne pravice, ki gredó občinam, družbam in osebejnikom;
- c) odobravati učne načrte in pripomočke in knjige za srednje in predmetne šole;
- d) letna poročila dajati o zadevah vsega šolstva v deželi ministerstvu za bogočastje in poduk.

§. 37. Redne seje deželnega šolskega svetovalstva imajo se vsaj enkrat vsaka dva meseca. Izredno sejo sme poklicati prvosednik vselej in mora jo poklicati, ako dva uda to zahtevata.

Zadeve, o katerih je treba storiti sklep, ali nasvet, ali predlog ministerstvu za bogočastje in

poduk, obravnujejo se zbornu, vse druge pa podlastno prvosednikovo odgovornostjo, ki ima v vsaki seji mej tem storjene naredbe deželnemu šolskemu svetovalstvu razložiti.

Deželno šolsko svetovalstvo se sme v posameznih rečeh pomnožiti s zvedenci, ki bivajo pri seji s posvetovalnim glasom.

§. 38. Da je sklep deželnega šolskega svetovalstva veljaven, treba, da se vdeleži seje večina udov.

Sklepa se po večini glasov. Pri enolikih glasovih določa prvosednik, ki ima tudi pravico, ustaviti sklepe, o katerih misli, da so zoper obstoječe postave in za razsodbo prositi ministerstvo za bogočastje in poduk.

Ako se o čem posvetuje in sklepa, kar zadeva osebni interes katerega uda, nima se ta vdeležiti.

Pritožbe zoper razsodbe deželnega šolskega svetovalstva gredo na ministerstvo za bogočastje in poduk. Vlagati se imajo pri deželnem šolskem svetovalstvu in imajo odlašajočo moč, ako se podajo v štirinajstih dneh po razglašenem sklepu.

§. 39. V silnih primerljajih (§. 14) sme prvosednik tudi o tistih zadevah, katere se imajo zbornu obravnavati (§. 37), sam potrebno narediti; vendar mora brez odloga in najzadnje v prvi prihodnji seji dobiti dovoljenje od deželnega šolskega svetovalstva.

§. 40. Za neposredni upliv na didaktično-pedagogiške šolske zadeve po občasnih pregledovanjih, za vodstvo pri preskušnjah, čuvanje de-

lovanja šolskih vodij, kakor tudi krajnih in okrajnih šolskih svetovalstev i. t. d. poklicani so pred vsemi deželni šolski oglede, katerim minister za bogočastje in poduk daje potrebna službena poudučevanja. Deželni poglavar sme vendar taka opravila v posameznih primerljajih tudi drugim udom deželnega šolskega svetovalstva nalagati.

Ogledi dajó o tem svojem delovanju deželnemu šolskemu svetovalstvu poročila, katera ima to s pristavkom, kaj se je o teh sklenilo in kake naredbe so se storile, predlagati ministru za bogočastje in poduk.

Deželni šolski oglede so dolžni po dobljenem ukazu tudi naravnost ministru za bogočastje in poduk v didaktično-pedagogičnih zadevah poročati.

§. 41. Prvosednik deželnega šolskega svetovalstva deli dela med posamezne ude in izvršuje sklepe.

Potrebno pomočno osebje in pisarniške potrebe preskrbuje politična deželna gosposka.

Končne določbe.

§. 42. Da bodo le deželno šolsko svetovalstvo, okrajna in krajna šolska svetovalstva ustanovljena, prejdejo vsled določbe te postave šolska opravila cerkvenih viših gospok in šolskih nadzornikov na deželno šolsko svetovalstvo, ona političnih okrajnih gospok in šolskih okrožnih oglednikov na okrajna šolska svetovalstva, in zadnjič ona dušnih pastirjev in krajnih šolskih oglednikov na krajno šolsko svetovalstvo.

Na Dunaju, 8. februarja 1869.

Franč Jožef I. r.

Giskra I. r.

Hasner I. r.

Postava od 10. marca 1870.

*zastran pravnih razmer učiteljskega osebja v javnih
ljudskih šolah Moje poknežene grofije Goriške in
Gradišćanske.*

(Zakonik in ukaznik 1870 št. 18).

S privolitvijo deželnega zbora poknežene
Moje grofije Goriške in Gradišćanske ukazujem
to-le:

I. Oddelek.

Kako se podeljujejo učiteljskemu osebju službe.

§. 1. Vsako izpraznjenje učiteljskega mesta (učiteljske službe) na kateri javni ljudski šoli naznani krajna šolska oblastnija brž okrajni šolski oblastniji, katera službo razpiše.

§. 2. V razpisu naj se razloči vrsta in službeni kraj izpraznjenega mesta, najmanjša letna plača, ki je z službo sklenjena, dalje, ali in kako se plača povišuje in pa kakšna spričevala (pomočki) se imajo vložiti; naznani naj se slednjič prosivcem tudi, da imajo vložiti svoje prošnje pri dotični krajni šolski oblastniji.

§. 3. Razglasi se razpis službe po vladnem deželnem listu in enem ali več drugih časopisih, ki obravnavajo šolske stvari; te časnike ima odločiti okrajna šolska oblastnija.

§. 4. Obrok, v katerem se imajo prošnje vložiti, mora se raztegniti najmanj na šest tednov. Prošnje učiteljev, ki so že v službi, imajo se predložiti po poti predpostavljene okrajne šolske oblastnije, ki ima brž svoje mnenje dodati.

Na zakasnjene prošnje, ali take, ki niso bile v razpisnem obroku z vsemi potrebnimi izkazi preskrbljene, ne bode se oblastnija ozirala.

§. 5. Krajna šolska oblastnija spravlja in podá v štirih tednih okrajni šolski oblastniji navet zaradi podelitve izpraznjenega mesta.

§. 6. Dosedanjo pravico imenovanja (presentacije), ki jo je imela dosihmal šolska občina, zadobi šolski okraj, in jo izvršujejo tisti organi, kateri imajo opraviti z oskrbovanjem gospodarstvenih zadev v šolskem okraju (§§. 39 in 40 deželne postave zastran ustanovljanja in vzdrževanja, kakor tudi obiskovanja javnih ljudskih učilnic).

§. 7. Kjer šole ne vzdržuje šolski okraj, ima pravico predláganja (ali imenovanja) tisti, ki šolo vzdržuje.

§. 8. Pravica imenovanja, katera gre fajmoštru, ki pa ni zavezan, nositi tudi bremena patronstvena, zgine, kakor hitro obveljá sedanja postava.

§. 9. Ako pravice predláganja (imenovanja) nima tista oblastnija, v kateri je okrajni šolski nadzornik, mora okrajna šolska oblastnija njim, katerim pravica predláganja gre, o vsakem posameznem prosilcu povedati svoje mnenje, in to se mora pridjati imenovanjskim spisom. (§. 10).

§. 10. Kdor ima pravico predlaganja (imenovanja), izvoli v štirih tednih prosilca, ki se mu zdi najpripravnejši, pa ne, da bi bil navezan na predlog krajne šolske oblastnije, ali na razvrstitev kandidatov (§. 5), ki jo je ona naredila, ali oziroma na mnenje okrajne šolske oblastnije (§. 9), in ga naznani potem deželni šolski oblastniji, kateri pošlje ob enem dotične spise.

§. 11. Predlaganje (imenovanje) ne sme biti pogojno, naj se zaveže prosilec k čemur koli, kar bi bilo tej določbi nasproti, vse je neveljavno in nima postavne moči.

§. 12. Ako se deželna šolska oblastnija spotika nad predlogom (imenovanjem) (§. 50 odst. 4. državne postave od 14. maja 1869), ima se obravnava z dodanimi postavnimi vzroki, kateri govoré zoper podelitev službe, njemu, ki ima pravico predlaganja, vrniti, kateremu je potem na voljo dano, da podá v 14 dneh drugo imenovanje, ali pa da vloži pritožbo pri ministru za bogočastje in uk.

§. 13. Če se pa deželna šolska oblastnija predlogu ne ustavlja, izdá sklicavši se na njo, podelitveni (službodajni) dekret, nakaže izvoljencu službeno plačo, in zaukaže okrajni šolski oblastniji, naj po izsred sebe izbranem pooblaščenцу, ali po predsedniku krajne šolske oblastnije izvoljenca v prisego vzame in v šolsko službo vpelje.

§. 14. Tisti, ki ima pravico predlaganja (imenovanja), mora biti povabljen, naj se dá pri zaprisežbi in vpeljatvi izvoljenca v šolsko službo po kom zastopati.

§. 15. Če, kdor ima pravico predlaganja (imenovanja), v postavnem obroku (§§. 10 in 12) imenovanja ne opravi, prevzame njegove pravice deželna šolska oblastnija.

§. 16. Vsaka na poglagi §§. 1—15 podeljena služba učitelja ali podučitelja, ki ima spričevalo o učiteljski pripravnosti, je zatrdna (definitivna).

Vendar se mora vsak učiteljski postavljenec udati, ako ga kedaj okrajna ali deželna šolska oblastnija iz službenih vzrokov preloži, na kolikor ne trpi pri tem nobene škode na plači.

§. 17. Tudi pri takih prekladanjih učiteljev se ima jemati obzir na pravice predlaganja in imenovanja.

§. 18. Kedar gre za pomaknenje z niže plačne stopinje na višo, ali pa za podelitev kake doklade po létih službe, odloči to okrajna šolska oblastnija brez razpisanja službe.

§. 19. Kjer pa ne gre samo za pomaknenje po službenem redu, temuč za povišanje na višo plačno stopinjo, ima se ravnati tako, kakor je ukazano ravnati se pri podeljenju izpraznjene službe (§§. 1—16).

§. 20. Imenovanje učiteljev za nezapovedane učne predmete, kakor tudi imenovanje učiteljic za ženska ročna dela v primerljajih navêdenih v §§. 16, odl. 2 in 3 državne postave od 14. maja 1869 ima opraviti okrajna šolska oblastnija, pa brez razpisa ravno tako, kakor imenovanje drugih udov učiteljskega stanú.

II. Oddelek.

O službeni plači učiteljskega osebja.

§. 21. *) Da se zračuni znesek, ki je za vsako učiteljsko službo odločen, razdelijo se šolske občine po poprečni ceni za življenje najpotrebnejših reči in po drugih krajnih okolnostih na 4 vrste.

To razdelitev napravi deželna šolska oblastnija in jo vsakih deset let pregleda; vendar niso s tem izklenjene medčasne poprave.

§. 22. *) Najmanjši znesek gotove letne plače, katerega ima učitelj pravico tirjati, znaša
v občinah I. (najviše) vrste 600 goldinarjev
v občinah II. vrste 500 goldinarjev,
v občinah III. vrste 400 goldinarjev in
v občinah IV. (najnižje) vrste 300 goldinarjev.

§. 23. Za učiteljska mesta na meščanskih šolah znaša najmanjša gotova letna učiteljska plača brez obzira na ravno omenjene vrste (§. 22) 600 gold. Organom, kateri oskrbujejo gospodarstvene zadeve šolskega okraja, je dano na voljo, odločiti še kak viši znesek za to plačo.

§. 24. Vse gotove zneske v denarjih, katere dobiva učitelj po zavezah posameznih oseb, po ustanovah i. t. d., pobira (s pridržkom, da se kolikor je mogoče ohrani ustanovam posebni njih namen) občina na račun šolskega okraja.

*) Ta in vsi naslednji sé * zaznamljeni paragrafi so se spremenili po deželnih postavah od dně 16. oktobra 1875 štv. 28 in 4. marcija 1879 štv. 9 dež. zak., kateri postavi ste za pričujočo postavo priobčeni v tej zbirki.

§. 25. Spremenljiva plačila v denarjih se imajo po poprečnih dohodkih zadnjih preteklih treh let spremeniti koj v stalen znesek za račun šolskega okraja; bira pri posameznih prebivalcih kraja, pobiranje novoletnih dnarnih daril i. t. d. ni več pripuščeno.

§. 26. Dokler ne bodo premenjeni v denarje dohodki v blagu, imajo se premeniti po poprečnem razmerji tržne cene vseh let od 1834—1863 (izvzemši leto, v katerem je bila najviša, in leto, v katerem je bila najnižja), ali, kjer se ne dajo tržne cene določiti, po cenitvi izvedencev (z obzirom na navedeni poprečni čas) v stalen dnarni znesek za račun šolskega okraja.

§. 27. Dohodki od polj, vrtov (vinogradov), travnikov ali gozdov, katerih uživanje je sklenjeno z učiteljsko službo, imajo se preračunati v denar tako, da se od čistega katastralnega dohodka vsake parcele (kosa zemljišča) odbijejo davki in naloženi jim prikladi.

§. 28. Kolikor bi po prerajtanji teh vžitkov (§. 27) do najmanjšega zneska stalne učiteljeve letne plače še premanjkavalo, mora mu šolski okraj v gotovem denarji izplačati, in sicer v naprejšnjih mesečnih odplačilih (ratah).

Kjer katera učiteljska služba že zdaj več donša, nimajo se sedanjemu učitelju dohodki kratiti.

§. 29. Pridobitki od kakega pripuščenega postranskega opravila učiteljevega, kakor tudi najemna cena službnega stanovanja, ki jo sme

zahtevati, dalje nagrade, pomoči, doklade i. t. d. se ne smejo od stalne letne plače odbiti.

§. 30. Učitelji, ki so v definitivni (zatrdni) službi skoz pet let na kateri javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih kraljevin in dežel zaporedoma in s primernim vspehom učiteljevali, dobijo doklado za leta službe z 10⁰/₀ (odstotki) najnižje letne plače (§. 22, 23) tiste občine, v kateri služijo ta dan, ko so izpolnili peto leto službe; ta doklada se jim plačuje v naprejšnjih mesečnih ratah.

Na enak način smejo po vsakih izpolnjenih petih letih službe do preteklega 30letnega službenega časa, zahtevati novo doklado, katera znaša 10⁰/₀ najmanjše letne plače tiste občine, v kateri služijo po dovršenih drugih petih letih.

Znesek, za katerega je sedanji dohodek katere šolske službe večji od postavno najmanjše letne plače (§. 28), nima se vračunati v take doklade za leta službe.

§. 31. Šolskim okrajem, ki učiteljem namesti doklade za službena leta rajši pravico pomicanja ali povišanja na višo plačno stopinjo podelé, je to dovoljeno le s pogoji, da je s porazdelitvijo na posamezne plačne stopinje zagotovljeno vsaj po vsacih desetih letih do izpolnjenega 30. leta povišanje stalne letne plače za 20⁰/₀ njenega zneska (§. 22).

§. 32. *) Ravnateljem ali nadučiteljem tiče opravilna doklada, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste za une 300 gold., za te 200 gold.; v občinah III. plačne vrste za ravnatelje 200 gold., za nadučitelje 100 gold., in v občinah IV. plačne

vrste, za ravnatelje 100 gold. za nadučitelje 50 gold., katero lahko v enakih odplačilih (ratah) sé stalno letno plačo vred potegnejo. Kjer obstojé plačne stopinje, stopi imenovani ravnatelj ali nadučitelj ob enem na najvišo plačno stopinjo.

§. 33. Kdor katero šolo vodi, ima pravico zahtevati stanovanje, obsegajoče najmanj dve sobi in potrebne pristranske prostore, katero se mu ima odkazati, če le mogoče, v šolskem poslopju samem. Če se mu ne more najti, gre mu odškodnina za stanovanje, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste 40⁰/₀, v občinah III. vrste 30⁰/₀, v občinah IV. vrste pa 20⁰/₀ najmanjše letne plače v dotični občini. (§ 22.)

§. 34. *) Drugi učitelji nimajo pravice do brezplačnega stanovanja; če so ga imeli že tedaj, ko je ta postava moč zadobila, imajo pravico, ga še nadalje obdržati.

Tisto velja tudi zastran stanovanjske odškodnine, če jo že dobivajo; dovoliti se jim tudi mora odškodnina, če se jim vzame stanovanje, ki ga že imajo.

§. 35. Kjer je založena (oskrbljena) učiteljska služba z zemljišči (§. 27), mora biti preskrbljena tudi s potrebnimi gospodarstvenimi prostori, da jih učitelj lahko rabi.

§. 36. Plača podučitelja ima znašati 60⁰/₀ najmanjše letne učiteljeve plače v isti občini (§. 22.)

§. 37. *) Pravico, zahtevati stanovanje, ima podučitelj le, če ima že v začetku, ko ta postava moč zadobi, brezplačno stanovanje.

To isto velja tudi za stanovanjsko odškodnino, katero že dobíva; ta odškodnina se ima dovoliti, če se mu stanovanje vzame.

§. 38. Dokler nimajo podučitelji zatrdne (definitivne) službe, potrebujejo za ženitev dovoljenja od okrajne šolske oblastnije.

§. 39. Zastran plače učiteljic veljajo pravila, ki so za učitelje ustanovljena (§§. 22, 28); vendar se imajo znižati vsi dohodki le na 80% onih zneskov, ki bi pri enakih okoliščinah spadali na učitelje.

§. 40. Učitelji nezapovedanih učnih predmetov, kakor tudi učiteljice za ženska ročna dela dobivajo v §. 14 odst. 2. in 3. državne postave od 14. maja 1869 navedenih primerljajih stalno nagrado (remuneracijo), katero odloči okrajna šolska oblastnija po primeri učnih ur na teden.

§. 41. Vse učiteljske osebe, ki imajo na kateri javni ljudski šoli začasno (provizorno) ali zatrdno (definitivno) službo, imajo se zdrževati vsakega postranskega opravila, ki je za njih stan nespodobno, ali ki jih utegne pri ljudeh ob dobro imé pripraviti ali pa jim čas krade na škodo natančnemu izpolnovanju njih poklica, ali ki dá priložnost sumiti, da so pristranske v izpolnovanji učiteljskega poklica.

§. 42. Vsak ud učiteljskega stanú ima od tega časa, odkar so mu dohodki po §§. 22—32 sedanje postave vrejeni, opustiti podučevanje po šolskih urah in pa cerkveništvo (mežnarstvo).

§. 43 Okrajna šolska oblastnija ima proti

prestopkom v §. 31 navedene prepovedi koj resno postavno pot nastopiti; ako pa zapazi prelomke v §. 4 zapopadene prepovedi, ima postaviti dotičnemu obrok k večemu 6 tednov, v katerem se mora odpovedati ali službi, ali postranskim opravilom.

Proti tej zapovedi more vložiti v osmih dneh pritožbo pri deželni šolski oblasti, katera se ima brž ko mogoče rešiti.

III. Oddelek.

O disciplinarnem ravnanji proti učiteljem, in o njih odstavljanji.

§. 44. Vsako obnašo ali ravnanje definitivno ali provizorno postavljenih učiteljev, ki je zoper dolžnosti, ima grajati ali šolski ravnatelj ali okrajna šolska oblastnija pismeno ali ustmeno, kazaje na postavne nasledke ponavljajočega se takega ravnanja, ali pa jo ima kaznovati deželna šolska oblastnija z disciplinarno kaznijo.

§. 45. Take disciplinarne kazni so:

- a) graja,
- b) odtegnjenje pravice pomaknenja na višo stopinjo, ali doklade za leta službe,
- c) preložba na drugo učiteljsko mesto,
- d) odstava (od službe).

§. 46. Graja se ima vselej izvršiti pismeno, in jej mora biti pridjano zažuganje ostrejšega ravnanja, ko bi se primerilo, da bi grajanec še kedaj razžalil svojo dolžnost. Po 3letnem neo-

madeževanem vedenji zadetega se na to kazni nič ne jemlje obzir.

§. 47. Pomaknenje na katero določeno plačno stopinjo (§. 31) ali privoljenje katere določene vrste doklade za službena leta (§. 30) se sme za eno ali dve leti odložiti ali pa celó odreči.

§. 48. Kedar se nadučitelju ali ravnatelju po kazenski poti službena opravila odvzamejo, s čemer je sklenjeno ponižanje takih oseb na vrsto učiteljev, sme se tudi kam drugam predstaviti ali pa tudi ne.

§. 49. V tem primerljaji kakor tudi pri prestavi po kazenski poti na katero drugo učiteljsko mesto istega okraja, ima disciplinarna razsodba določiti tudi red, s katerim se ima kaznjenec v prihodnje uvrstiti med učiteljsko osebje njegovega službenega okraja.

§. 50. Preden se kateremu udu učiteljskega stanú disciplinarna kazni odleči, ima se po spisih resničnost djanja določiti in obdolžencu očitati, da se opraviči.

Ako je opravičenje le ustmeno, ima se vzeti na zapisnik. Če je (ustmeno ali pismeno) opravičenje zadostno, mora se to obdolžencu pismeno naznaniti.

§. 51. Pri prisojanju v §. 45 navedenih disciplinarnih kazni se ni treba deželni šolski oblastniji držati nikake zaporédnosti disciplinarnih kazni.

§. 52. Z odstavljenjem od šolske službe se sme kdo navadno le kazniti, če se vklub eni že

naloženi disciplinarni kazni, zapazijo zopet znameniti prelomki ali znatna zanemarjenja službenih dolžnosti.

Le tak se lahko koj iz službe dene, kateri je kriv surove krive rabe kaznovalne oblasti ali ki je kriv surovega (hudega) razžaljenja vere in npravnosti, ali takega državljanskega vedenja, da se ne vjema z njegovim službenim stanom.

§. 53 Odstavljene od šolske službe ima deželna šolska oblastnija zaukazati brez disciplinarne rabsodbe, ako je kdo kazensko sodnijsko obsojen, zaradi česar ne more biti voljen v občinsko zastopstvo (§. 48. odl. 3 državne postave od 14. maja 1869).

§. 54. Vsako odstavljenje od šolske službe se ima naznaniti ministru za bogočastje in uk, kateri sporoči to deželnim šolskim oblastnijam drugih v državnem zboru zastopanih dežel.

§. 55. Odpravljenje od službe in ustavljenje dohodkov za čas, dokler disciplinarno ali kazensko preiskovanje traja, mora okrajna šolka oblastnija odločiti, ako čast učiteljskega stanú zahteva, da se preiskovanec za čas preiskovanja od službe odstrani. Pritòžba proti zasójenemu odstranjenju nima nobene zadrževalne moči.

§. 56. Če bi obdolženec ali njegova družina živeti ne mogla, ima okrajna šolska oblastnija ob enem določiti znesek preživljenja, ki se ima obdóžencu dati, ki pa ne sme presegati dveh tretjin letne plače, katero vživa za časa odprave (§§. 22, 30, 31, 32). Ako je pozneje za nekrivega spoznan, gre mu povračilo začasne zgube na službeni plači.

IV. Oddenek.

Kako se učiteljsko osebje v pokoj deva, in kako se preskrbujejo njega zapuščenci.

§. 57. V pokoj se ud učiteljskega stanú देने, ako ni več sposoben, naložene mu dolžnosti opravljati, bodisi zarad prevelike starosti, zarad znamenitih telesnih ali duševnih napak, ali zarad drugih merodajnih okoliščin. Vpokojenje se lahko izvrši na prošnjo dotične osebe, ali pa tudi uradoma brez prošnje.

§. 58. Svojevoljna odpoved ali samovoljno popuščenje službe odvzame pravico do vpokojenja. Če se nadučiteljica ali učiteljica omoži, ali če se podučitelj, ki ni še definitivno postavljen, brez dovoljenja od okrajne šolske oblastnije (§. 38.) oženi, velja to, kakor da bi se prostovoljno službi odpovedal.

§. 59. Popuščenje šolske službe vsled prostovoljne odpovedi ali vsled vpokojbe sme se brez posebnega dovoljenja deželne šolske oblastnije zgoditi le s koncem šolskega leta, o katerem času se mora tudi službeno stanovanje izprazniti, in se morajo izročiti zemljišča, ki so z učiteljsko službo sklenjena; gledé dohodkov od njih gre določevati po §. 78.

§. 60. Doslužnina se odmeri doslužencu deloma po letni plači, deloma po letih službovanja njegovega.

§. 61. Letna plača se všteva tista, katera se dobiva neprosrednje pred vpokojenjem.

Tisti dokladi po letih službe (§. 30), ki se dajajo najmanjši letni plači tam, kjer ni pravice pomikanja na višo plačno stopinjo, kakor tudi dokladi za službovanjska opravila ravnateljev, in nadučiteljev- štejejo se za dele te letne plače.

§. 62. Vštovati se ima tisti službeni čas, v katerem je ud učiteljskega stanú, opravivši pre-skušnjo pripravnosti za učiteljstvo, služil na kateri javni ljudski šoli. (§. 56 državne postave od 14. maja 1869). Pretrganje službe ne stori, da bi se že dopolnjeni službeni čas ne vštel, če je le dokazano, da ga nista dotični učitelj ali učiteljica sama vzročila ali zakrivila.

§. 63. Tistim, ki niso, ko so bili v pokoj djani, še dopolnili službenega časa 10^{tih} let (§. 62), kateri bi se jim lahko vštel, tiče le odmera, ki znaša poldrugoletni znesek letne plače (§. 61), katera se sme všteti.

§. 64. Tisti, kateri gredo v pokoj do začetka 11^{ga} do izpolnjenega 15^{ga} službenega leta (§. 62), katero se jim sme všteti, dobijo za doslužnino penzijo) tretji del letne plače, katera se jim sme všteti. Z izpolnjenim 15^{tim} službenim letom imajo pravico zahtevati tri osmine ali osme dele, in dalje z vsakimi izpolnjenimi 5 leti drugi osmi del; z izpolnjenim 40. službenim letom imajo pravico zahtevati kot doslužnino ves znesek letne plače (§. 61), katera se jim sme všteti.

§. 65. V pokoj dene se kdo, ali stalno, ali le začasno. V zadnjem primerljaju mora dotičnik po odstranjenju tistih zadržkov njegove delavnosti, ki so njegovo vpokojenje zakrivili, po ukazu de-

želne šolske oblastnije dalje pri šolah služiti, ali pa odpovedati se vživanju pokojnine. Tudi v prvem primerljaju neha vživanje doslužnine, ako prevzame tisti, ki je v stalni pokoj djan, kako javno službo, s katero je sklenjena letna plača.

§. 66. Vdove in sirote udov učiteljskega stanu imajo le tedaj pravico zahtevati preskrbnino, ako je umrli mož in oče sam imel pravico do pokojnine.

§. 67. Vdove in sirote podučiteljev imajočih spričevalo pripravnosti za učiteljstvo, ki so se brez k temu potrebnega dovoljenja (§. 38) oženili, nimajo pravice zahtevati kake preskrbnine.

§. 68. Vdova katerega učitelja, kateri ob času svoje smrti ni bil še izpolnil desetega službenega leta (§. 62), katero se mu sme všteti, dobi odmero, ki znaša četrti del zadnje letne plače, katero je ranjki užival, in katera se sme všteti (§. 61).

§. 69. Ako je ranjki že bil izpolnil deseto službeno leto (§. 62), katero se mu je smelo všteti, gre vdovi penzija, ki znaša tretji del zadnje letne plače, katero je umrli užival (§. 6), in katera se mu sme všteti.

§. 70. Ako se je zakon z umrlim še le med pokojem sklenil, ali, če je bila zakonska zveza pred njegovo smrtjo vsled sodnje razporoke razdrta, pa da ni on tega kriv, nima udova pravice zahtevati nikake pokojnine.

§. 71. Ako se v drugo omoži, sme si žena penzijo za zopetno vdovstvo pridržati, ali pa dveletni znesek tiste penzije kot odpravek sprejeti.

§. 72. Za vsakega otroka ranjkega moža, katerega ima rediti udova, katera ima pravico do penzije, gre jej odgojni pripomoček, ki se ima odločiti tako, da njena penzija z vsemi odgojnimi pripomočki vred ne presega polovice zadnje letne plače, katero je umrli mož in oče dobival, in katera se sme všteti (§. 61).

§. 73. Rejni pripomoček vsakega otroka mine z izpolnjenim 20^{tim} letom, ali tudi z dnevom preskrbljenja, če je bil že pred 20. letom preskrbljen.

§. 74. Če ni po katerem umrlem udu učiteljskega stanu nobene vdove, ali če ona pokojnine zahtevati ne more, (§. 70), gre nepreskrbljenim otrokom ranjkega, ki niso še izpolnili dvajsetega leta, vsem skupaj v primerljaju §. 68 tista odpravnina, ki bi šla vdovi, v primerljaju §. 69 pa spovzetna (konkretalna) pokojnina, katera znaša šesti del zadnje letne plače, ki jo je umrli užival, in katera se sme všteti.

§. 75. Ta spovzetna (konkretalna) pokojnina neha še le tisti dan, ko ni več nobenega nepreskrbljenega otroka ranjkega manj ko dvajset let starega.

§. 76. Ako se vdova katerega učitelja ali ravnatelja zopet omoži, stopi na mesto rejnih pripomočkov (§. 72) za otroke ranjkega spovzetna pokojnina (§. 74); ako si pa penzijo pridrži za primerljaj zopetnega vdovstva, nanaša se ta pridržek tudi na rejne pripomočke, tako da neha spovzetna penzija otrok tedaj, ko omenjeni primerljaj nastopi.

§. 77. Vdova in otroci v dejanskem službovanju umrlega uda učiteljskega stanú imajo pravico, v njegovem brezplačnem stanovanju še četrť leta ostati, ali pa stanovanjski dnarni znesek, ki mu gre še za prvo prihodnji spadavni obrok, potegniti.

§. 78. Dohodki v založbo šolske službe spadajočega zemljišča (§. 27) gredo dedičem katerega v dejanskem službovanju umrlega učitelja le tedaj, ako je umrl med 1. dnevom junija in 30^{tim} oktobra.

Drugače imajo dediči pravico, zahtevati le povračilo tega, kar so potrosili za pridelanje teh užitkov.

§. 79. Ako zadnja letna plača, ki jo je kateri v dejanskem službovanju umrlí učitelj užival, in ki se je smela všteti, ni presegala 600 gld., in ako zapuščina ne zadostuje, da bi se mogli bolniški in pogrebni stroški poplačati, gre dedičem umrlega četrti del tiste letne plače pod naslovom pogrebne četrtine.

§. 80. Za zalaganje doslužnine učiteljev ali učiteljic, ki ne morejo več služiti, kakor tudi za izpolnitev zahtevanj preskrbljenja njih zapuščen-
cev napravi se penzijska blagajnica, katero ima oskrbovati deželna šolska oblastnija (§. 57 državne postave od 14. maja 1869).

§. 81. Vsi udje učiteljskega osebja, ki po opravljeni prekušnji zmožnosti za učiteljstvo dobijo katero službo, imajo dolžnost, odrajtati penzijski blagajnici 10^o svoje prve po vrejenji potegnjene letne plače, ki se jim sme za pokojnino

všteti, in enoliko od zneska vsacega zanaprej jim zagotovljenega plačnega poviška, vsake doklade za leta službe, ali opravilne doklade, in zraven tega pa še vsako leto 2^o svojih letnih dohodkov, ki se jim smejo za pokojnino všteti.

§. 82. Kot posebni prihodki gredo v penzijsko blagajnico:

1. tisti postavni doneski od zapuščin, ki so doslej normalno-šolskemu zalogu dohajali;

2. na deželo spadajoči presežki pri gospodarjenju z zalogo šolskih knjig;

3. interkalarji za izpraznjena učiteljska mesta, na kolikor ne tičejo dedičem katerega umrlega ravnatelja, nadučitelja (§§. 78. 79), ali kolikor ne spadajo k nágradi (remuneraciji) pomočnega učitelja.

4. Globe, katere dohajajo vsled od šolskih oblastnij naloženih kazni.

§. 83. Daljni znesek, ki bi se za zalaganje letnih stroškov za penzijsko blagajnico še potreboval, dodá se iz deželnih zalogov.

§. 84. Presežki, ki nastajajo iz letnih dohodkov penzijske blagajnice (§§. 81—83), imajo se vkapitaliti, in le njih obrésti naj se vrajtajo v prihodnji letni račun.

§. 85. Penzije, katere uživajo udje učiteljskega stanú ali njih zapuščenci že zdaj, imajo plačevati v prihodnje tisti, kateri so zavezani, jih plačevati.

Prehodne določbe.

§. 86. Kakor hitro ta postava obvelja, izvrši deželna šolska oblastnija v §. 21 navedeno razvrstitev vseh šolskih občin.

§. 87. Na podlagi te razvrstitve napravi vsaka okrajna šolska oblastnija kataster (popis vseh učiteljskih služeb v okraju) in določi ob enem dohodke, kateri gredo vsakemu opravljalcu teh služeb §§. 22—40.

§. 88. Zraven se ima le tistim zatrdno (definitivno) postavljenim udom učiteljskega stanú dovoliti prva v §. 30 zaznamovana doklada za leta službe, ki so že skoz 15 let na kateri javni ljudski šoli v državnem zboru zastopanih dežel neprenehoma in s primernim vspehom delovali. Vsi drugi dobijo še le po dovršenem 15. letu službovanja prvo doklado za leta službe.

§. 89. Uravnanje vseh udov učiteljstva, opirajoče se na omenjeni popis (kataster) mora biti do čistega izvršeno nar pozneje eno leto po tem, ko zadobi moč sedanja postava.

§. 90. Med tem časom ima tudi penzijska denarnica svoje delovanje pričéti.

Pri vrejenju dohodkov vsakega uda učiteljskega stanú se ima donesek, ktereга mora po §. 84 odrajtati, pri denarnici šolskega okraja predpisati.

Končne določbe.

§. 91. Sedanja postava zadobi moč z začetkom prvega šolskega leta po nje razglašenji.

§. 92. Kakor hitro sedanja postava obvelja, izgubá svojo veljavnost vse dozdanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo predmetov te postave.

§. 93. Da se ta postava izvrši, in da se izdajo potrebni poduki, je naročeno, da poskrbi minister za bogočastje in poduk.

Na Dunaju 10. marca 1869.

Franc Jožef I. r.

Stremayr I. r.



Postava od 16. dne oktobra 1875,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran prenaredbe §§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave od 10. marcija 1870 šte. 18 (Deželni zakonik).

Zakonik in ukaznik šte. 28.

Po predlogu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako:

ČLEN I.

§§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave od 10. marcija 1870 šte. 18. (Deželni zakonik) se nadomestijo tako:

§. 21. Da se zračuni znesek, ki je za vsako učiteljsko službo odločen, razdelijo se šolske občine z ozirom na poprečne cene za življenje najpotrebnejših reči in na druge krajne okoliščnosti v tri vrste.

To razdelitev napravi deželna šolska oblastnija in jo vsakih 10 let pregleda; vendar jo sme tudi med tem časom popraviti.

§. 22. Najmanjši znesek učiteljeve gotove letne plače znaša v občinah I. (najvišje) vrste 600 gld., v občinah II. vrste 500 gld., in v občinah III. vrste 400 gld.

§. 32. Ravnateljem ali nadučiteljem tiče opravilna doklada, katera znaša v občinah I. in II. plačne vrste za une 200, za te 100 gld., v občinah III. plačne vrste za prve 100 gld., za druge 50 gl., katero lahko v enakih odplačilih (ratah) se stalno letno plačo vred prejemajo.

Kdei obstoje plačne stopinje, stopi imenovani ravnatelj ali nadučitelj ob enem na najvišjo plačno stopinjo.

§. 34. Drugim učiteljem tiče stanovanjska odškodnina določena v znesku letnih 80 gld.

§. 37. Podučitelju gre tudi stanovanjska odškodnina v znesku 80 gld.

ČLEN II.

Te preuredbe ne spremenijo onih pravic do večih plač, katere je uže zadobilo učiteljsko osebje, nameščeno po določbah postave od 10. marcija 1870 štey. 18. (Deželni zakonik).

ČLEN III.

Ta postava zadobi veljavo tistega dne, ko se razglasi.

ČLEN IV.

Mojemu ministru za uk in bogočastje je naročeno, da to postavo izvrši.

Gödöllö na 16. oktobra 1875.

Franc Jožef s. r.

Stremayr s. r.



Postava od 4. marcija 1879,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran nekaterih prenaredb v deželnih postavah od 10. marcija 1860, št. 18 in od 16. oktobra 1875, štv. 28 (dež. zak.)

Deželni zakonik in ukaznik l. 1879 štv. 9.

Po predlogu deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Učiteljsko osebje na občnih javnih ljudskih šolah obstoji iz nadučiteljev, učiteljev in podučiteljev.

Enako je razvrščeno tudi učiteljsko osebje dekliških šol.

§. 2. Na javnih ljudskih šolah so učitelji razvrščeni v tri razrede in sicer:

I. razreda	sé	600	gl.
II.	"	500	"
III.	"	400	"

letne plače.

§. 3. V šolskem okraju Goriškega mesta ne sme število učiteljev prvega razreda presegati polovice skupnega števila učiteljev.

V drugih šolskih okrajih ne sme prestopati število učiteljev prvega razreda dvanajstine, ono drugega razreda pa ne treh dvanajstín skupnega števila učiteljev v dotičnem šolskem okraju.

§. 4. Kdor ima pravico učitelje predstavljati (imenovati), določuje po predlogu ožjega okrajnega šolskega svetovalstva, v katere razrede se imajo vrstiti učitelji njegovega okraja.

Deželna šolska oblastnija izda dekret v zmislu postave od 10. marcija 1870, št. 18 (§§. 12 in 13).

§. 5. Kdor vodi katero občno javno ljudsko šolo, ima pravico do opraviškega priklada, določenega

v letnem znesku	30	gl.,	če je šola	enorazredna,
"	"	"	50	" " " " dvorazredna,
"	"	"	75	" " " " trirazredna,
"	"	"	100	" " " " štiri-ali večrazredna.

§. 6. Kdor katero šolo vodi (§. 12 državne postave od 14. maja 1869), ima pravico do sta-

novanja, obsegajočega vsaj dve sobi in potrebne pristranke prostore, katero se mu odkaže, če le mogoče, v šolskem poslopji. Če se mu ne odkaže stanovanje, gre mu za isto odškodnina v mestu Gorici letnih 200 gl., v drugih krajih pa letnih 100 gld.

§. 7. Podučitelj dobiva letno plačo 300 gld. zraven stanovanjske odškodnine (§. 37 dež. postave od 16. oktobra 1875. št. 28), katera je v mestu Gorici določena v letnem znesku 160 gl. Enaka stanovanjska odškodnina tiče tudi učiteljem v mestu Gorici.

§. 8. Določbe predstoječih paragrafov veljajo tudi za učiteljice, samo da imajo one dobivati 80% od plač, določenih za učitelje. Podučiteljicam je določena letna plača 280 gl. in stanovanjska odškodnina 120 gl. v mestu Gorici, drugod pa 60 gl.. Enaka stanovanjska odškodnina tiče tudi učiteljicam.

§. 9. Te preuredbe ne spreminjajo pravic do večih dohodkov, katere so učiteljske osebe uže zadobile vsled deželnih postav od 10. marcija 1870, št. 18, in 16. oktobra 1875, št. 28 (dež. zak.)

§. 10. Učiteljskim osebam, ki službujejo zdaj v krajih I. in II. razreda, se odmenijo dohodki I. in II. razreda v zmislu in po določbah §§. 2 in 3.

§. 11. Ta postava stopi v veljavo tistega dne, ko se razglasi.

Po njej se razveljavijo vse določbe poprej navedenih postav, za kolikor se ž njo ne vjemajo.

Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročeno, da to postavo izvrši.

Na Dunaji, dne 4. marcija 1879.

Franc Jožef s. r.

Stremayr s. r.



Postava od 6. maja 1870,

*zastran ustanovljanja, vzdrževanja in obiskovanja
javnih ljudskih učilnic.*

Zakonik in Ukaznik l. 1870 št. 30.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene
Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem ta-
ko le:

Prvi oddelek.

O ustanovljanji in vzdrževanji javnih ljudskih šol.

§. 1. Javna ljudska šola se ima ustanoviti
povsod, kjer biva v enem okraji ali več eno uro
naokoli raztresenih krajih, selih ali posameznih
hišah, skupaj po petletnem poprečnem računu naj-
manj 40 otrok, ki imajo dolžnost, hoditi v šolo,
in ki morajo več od pol milje oddaljeno šolo

obiskovati. (§. 59 državne postave od 14. maja 1869).

§. 2. Kjer so v navedenem okrogu krajne razmere take, da je, bodisi od časa do časa (periodično) ali stalno, težko v šolo hoditi, izpostavi naj se v zato pripravnem kraju vsaj za neugodni čas leta en podučitelj te šole, ali pa naj se v najslabšem primerljaji trikrat na teden tje poda učiti.

Ta taka izpostavljenica (ekspositura) ali začasna postaja je del one šole, pri kateri služi podučitelj.

§. 3. Kakor hitro tisti, ki ima dolžnost, šolo ustanoviti in vzdrževati, premore, ima se izpostavljenica ali začasna postaja s samostalno šolo nadomestiti.

§. 4. Kolikor dopusti porabljivo premoženje, naj se posebno v bolj naljudenih krajih skrbi, da se mešane obstoječe šole po spolih razdelijo, in ustanovijo posebne dekliške šole. Ta razdelitev se ima izvršiti povsod, kjer število postavno potrebnih učiteljev šest presega (§. 11 državne postave od 14. maja 1869).

§. 5. V vsakem šolskem okraji se ima ustanoviti, ako je mogoče, ena meščanska šola.

§. 6. Šolske oblasti imajo paziti na to, da se potrebne ljudske šole (§§. 1, 5, 12), kjer jih še ni, brez nepotrebnega odkladanja ustanove, in da se zagotovijo vsi potrebni pogoji zatrdnega in blagososnega njih obstanka.

§. 7. Vse okoliščine, ki so za ustanovljenje šole in za nje uravnanje merodajne (važne), ima

določiti komisija, sestavljena iz vseh vdeležencev, ter jih, če je treba, na mestu samem pregledati; komisijski zapisnik je podloga daljnim določbam.

§. 8. Nikdar se ne sme dovoliti pomnoženje ljudskih šol na škodo dobri uravnavi in pospehu potrebnih učilnic (§§. 1. 5. 12).

§. 9. Vsaki javni ljudski šoli se ima odkazati šolski okrog, kateri obsega v njo všolane kraje njih dele, ali posamne hiše (šolski okrog). Pri obmejenji šolskih okrogov so navadno merodajne meje občinskih okrajev, razen, ko bi bilo primernejše v polajšanje šolskega obiskovanja nekatere občinske dele šoli sosedne občine odkazati.

§. 10. Naprava šolskih okrogov (všolanje) ima namen, zagotoviti vsem otrokom, ki v šolskem okrogu bivajo, priložnost, da se lahko v šolo vzamejo in da jim je mogoče redno se poduka udeleževati.

§. 11. Otroci, ki bivajo zunaj šolskega okraja, smejo se sprejeti le takrat, ako se šolske sobe s tem ne prenapolnijo. To velja tudi zastran sprejemanja onih otrok, ki niso še splolnili šestega, oziroma sedmega leta starosti, ki so pa od krajne šolske oblasti dobili privoljenje, da smejo stopiti v javno ljudsko šolo.

§. 12. Šola, ki je bila že primorana skozi pet let večje število svojih letnih tečajev ali razredov v paralelne (vstrične) razrede ločiti, ima se, kakor hitro je ta čas pretekkel, na dve šoli razdeliti.

§. 13. Kedar se izbira prostor za zidanje

šolskega poslopja, ima predstvo tisti, ki je oddaljen od hrupnih krajev in cest, od takih obrtnijskih naprav, v katerih je velik hrum, kakor tudi od krajev, od kodar prihaja škodljiv smrad, od mlak ali drugih voda i. t. d.

V šolskih poslopih, ki so pri tleh, morajo biti sobe vsaj dva čevlja višje, ko cesta; okna imajo biti napravljena tako, da ne motí otrok to, kar se zunaj šole godi. Tudi je treba skrbeti, da ne pride šolsko poslopje v zvezo z najemno hišo.

§. 14. Število šolskih sob se ravna po številu za šolo potrebnih učiteljev (§. 11. državne postave od 14. maja 1869). Visoke imajo biti, ako je mogoče, 12 čevljev in morajo imeti za vsacega otroka 6 štirijaških čevljev površja, zraven pa tudi zadosti prostora za učni oder in eno omaro, za šolsko tablo, ter da je lahko hoditi do in v klopi in to z ozirom na morebitno pomnoženje učencev.

Vse šolske sobe imajo biti dovolj svetle in zračne; stanovanja učiteljevega se pa ne smejo neposrednje držati.

§. 15. Šolske klopi morajo biti, z ozirom na starost in velikost otrok vsake šolske sobe napravljene tako, da lagotno v njih sedé. Vse klopi na pult narejene (pisalno viseče) morajo imeti od zadaj naslonilo, in morajo biti napravljene tako, da stojijo noge ali na podu ali na klopem pribitih ozkih deskah.

Sedala morajo biti tako postavljena, da pride vsa glavna svitloba od leve strani ali od za hrbta, in da sedijo učenci proti steni, ki je brez

oken, pred katero je šolska tabla in učiteljeva miza (ali pisalnik).

§. 16. Stopnjice in prehodi (koridorji) morajo biti zračni in svetli, vsaj 6 čevljev široki, in stopnjice naj ne bodo nikdar na róbe napravljene. Stranišča naj bodo narejena tako, da ne diši nadležno ne po stopnjicah in prehodih, ne v šolske sobe. Vsako šolsko poslopje mora imeti pokrit prostor za telovadstvo, in preskrbljeno biti s potrebno pitno ali za kaj družega porabljivo vodo.

§. 17. Natančnejše določbe o notranji uredbi šolskih poslopij in njih delov, kakor tudi o potrebni šolski opravi se bodo naznanile po ukazu, ki ga izdá minister za bogočastje in uk zaslišavši popred deželno šolsko svetovalstvo. V tem ukazu bode tudi določeno, kako se imajo ravnati tehnični organi političnih oblastnj ali deželnega zastopa pri potrjevanji in izpeljevanji stavbenih načrtov, pri omišljevanji šolske uprave, in pri paženju, ali so poslopja v dobrem stanu in ali njih notranja vredba namenu zadostuje, ali ne.

§. 18. Okrajno šolsko svetovalstvo odločuje stroške za kurjavo, svečavo in snaženje šolskih poslopij, ustanovivši za vsako šolo v primeri nje kubičnega prostora (dolgoti, širokosti, visokosti) in po njé legi najmanjši znesek dotičnih stroškov, kateri se ne sme preseči.

§. 19. Ženske ne smejo dalje podučevati dečkov, ko v štirih spodnjih letnih tečajih, naj si bodo dečki sami v posebnih razredih, ali z deklicami skupaj.

§. 20. Javna ljudska šola sme se zapreti le s privoljenjem ministra za bogočastje in uk, in to le, če ne spada v vrsto potrebnih učilnic (§§. 1, 5, 12).

Drugi oddelek.

O obiskovanji javne ljudske šole.

§. 21. Dolžnost v šolo hoditi začenja se za ctroke po izpolnjenem šestem in neha z izpolnjenim štirinajstim letom življenja (§. 21 državne postave od 14. maja 1869).

Deželno šolsko svetovalstvo pa, zaslišavši okrajno šolsko svetovalstvo, to dolžnost lahko skrči na čas med sedmim in izpolnjenim dvanajstim letom za tiste šolske okroge, kjer silne okoliščine to zahtevajo (§. 75 državne postave od 18. maja 1869).

§. 22. Tik pred začetkom šolskega leta napravi krajna šolska oblastnija zapis vseh otrok v šolskem okrogu, ki so tiste starosti, da morajo šolo obiskovati, brez razločka verske spoznave in domovinske pravice. Kdor katerega otroka zataji, da se ne zapiše, ali, kdor o njem kaj neresničnega sporoči, ima se kaznovati z globo od 1—20 gld., in, ko ne bi mogel plačati, z zaprom od 1—4 dni.

§. 23. Otroci, ki zaradi kake dušne ali telesne pomanjkljivosti javne ljudske šole obiskovati ne morejo, ali, ki se doma ali v katerem privatnem zavodu podučujejo, ali so že na kakem višem učilišči, naj se zapišejo v poseben zapissek,

kateri se ima koj okrajni šolski oblastniji predložiti. *do polovice septembra.*

§. 24. To isto velja za otroke, ki delajo v fabrikah, obrtnijskih zavodih, rudnikih, šotiščih i. t. d. in ki dobivajo poduk v kaki fabriški šoli.

§. 25. Okrajna šolska oblastnija ima oblast, še drugih dokazov zahtevati gledé okoliščin, zaradi katerih so v §§. 23, 24 navedeni otroci obiskovanja javne ljudske šole oproščeni.

§. 26. Ko bi otroci, ki nimajo nikakega vzroka, oproščeni biti (§§. 22, 23) v prvih štirinajstih dneh šolskega leta v katero javno ljudsko šolo sprejeti ne bili, mora krajna šolska oblastnija stariše ali njih namestnike njihove dolžnosti opomniti.

Če ne dajo v naslednjih treh dneh otroka v katero javno ljudsko šolo vpisati, zapadejo globi od 1—5 gold.; če pa nimajo s čim plačati, kaznujejo se z zoporum, toda ne čez 24 ur.

§. 27. Ako krajna šolska oblastnija med šolskim letom izvé, da se je kak otrok, ki ima dolžnost, šolo obiskovati, iz svojega šolskega okroga v kateri drugi preselil, mora to dotični krajni šolski oblastniji sporočiti. Ako pa izvé, da se je otrok, ki je dolžan v šolo hoditi, iz kakega drugega v njen šolski okraj preselil, mora ga koj v zapisek šolski dolžnosti podvrženih otrok sprejeti ter postopati po §§. 23 in 26 te postave.

§. 28. Krajna šolska oblastnija pregleduje dvakrat na mesec zapiske izostajanja učencev iz šole in postopa proti starišem ali njih namestni-

kom, katerih nemarnost je kriva, da otroci v šolo ne hodijo.

Ravnati se ina z njimi tako, kakor kedar niso dali v javno ljudsko šolo vpisati šolski dolžnosti podvrženega otroka, ki postavno (§. 26) ni oproščen. Ako se izostajanje zadostno ne opraviči, velja to, kakor da bi se celó ne bilo opravičilo.

§. 29. Kazen je mogoče zvišati do 10 gold. ali dvadnevnega zapora, ako so stariši iz dobičkohlepnih vzrokov zamudo zakrivili.

§. 30. Enako se kazni poviša, ako so stariši ali njih namestniki večkrat krivi, da otroci ne obiskujejo šole. (§§. 26, 28).

V takem primerljaji se sme odmeriti kazni do 20 gold. ali štiridnevnega zapora. Če dobivajo taki stariši kako podporo, bodisi iz denarnice za uboge, ali iz drugih dobrotnih naprav, ima jim jo dotična oblastnija odvzeti.

§. 31. Lastniki fabrik, obrtniških naprav, rudarij, in šotišč, ki otrók, kateri pri njih delajo, k rednemu obiskovanju šole ne silijo, zapadejo kaznim, ki so odločene v §§. 26, 28 in 30.

§. 32. Otrok, ki je dolžan hoditi v šolo, sme se izbrisati iz zapiska (šoli podložnih otrók) še le potem, ko more s spričevalom javne ljudske šole dokazati, da najpotrebniše reči že zna (§. 22 državne postave od 14. maja 1869).

§. 33. Dolžnosti, tako spričevalo predložiti, so oproščeni le tisti otroci, ki so v zapovedanem času na katerem višem učilišču, in tisti, kateri so očitno v takem dušnem ali telesnem stanju, da se ne morejo vdeležiti dobrot javne ljudske šole.

§. 34. Stariši sli namestniki, ki izvzemši ta dva primerljaja (§. 33) otroke šoli odtegnejo, predno so dobili eno spričalo, zapadejo posvarjevanju in kaznovanju, katero je odločeno za zanemarjenje šolskega obiskovanja.

Ravno to velja tudi lastnikom fabrik, obrtnij, rudarij, šotišč i. t. d., kateri otroke, ki pri njih delajo, od šolskega obiskovanja zadrževajo.

§. 35. Kazni naznanjene v §§. 22, 25, 26, 28, 30, 31 in 34 naloži na prvi stopnji okrajna šolska oblastnija. Ravnava je tista, ki je zapovedana za preiskovanje in razsojanje v kazenskem zakoniku neprevidenih prestopkov.

§. 36. Pritožbe proti razsodbam zaradi nepričetege, zanemarjenega ali prezgodaj pretrganega obiskovanja šole nimajo nikakoršne odločivne moči, če niso namenjene proti kaznovanju.

§. 37. Proti starišem, ki vkljub temu, da so bili že večkrat kaznovani, svojih dolžnosti zastran pošiljanja otrok v šolo še ne spolnujejo, postopa se po §. 176 in 177 obč. drž. zak.

Lastnikom fabrik i. t. d. se sme že pri prvi ponovitvi (prestopka) vzeti pravica, posluževati se v njih podvzetji otrok, ki jih veže še dolžnost, v šolo hoditi.

Tretji oddelek.

O strošku za ljudske šole in kako se zalaga.

§. 38. Ustanovljanje in vzdrževanje potrebnih ljudskih šol (§§. 1, 5, 12) je skupna zadeva vsakega šolskega okraja, kateri ima tedaj skrbeti

za vse njih materialne potrebe, in tudi za plačo učiteljskega osebja.

§. 39. Za oskrbovanje opravil, ki iz tega nastanejo, pomnoži se okrajna šolska oblastnija v tistih šolskih okrajih, kateri obstoje iz več občin, za osem udov z določivnim glasom. Volijo jih izmed občinskih volilcev za 6 let po absolutni večini glasov županstva tistih občin, ki so v okraju; opravila morajo brezplačno oskrbovati.

§. 40. Če obstoji šolski okraj iz ene same občine, oskrbuje v §. 38 navedena opravila, kakor druge občinske zadeve, občinsko zastopstvo po svojih izvršilnih organih.

§. 41. Šolski okraj prevzame vse dolžnosti, ki jih je imela do sedaj z ozirom na ustanovljanje in vzdrževanje potrebnih ljudskih učilnic vsaka posamezna šolska občina, bodisi sama za-se ali skladaže z drugimi osebami ali korporacijami.

§. 42. Če so vsled katere postave ali pogodbe zraven šolske občine še druge osebe ali korporacije dolžne, kaj delati ali donašati za materialne potrebe, ali za službene dohodke učečega osebja, imajo take dolžnosti popolnoma veljavne ostati. To isto velja o ustanovah in zalogih.

§. 43. Če so bili katerim določenim šolam po ustanovi ali na podlagi privatnopravnih naslovov posebni prihodki odmenjeni, imajo se ohraniti ter mora se, kolikor mogoče, posebni njih namen spoštovati.

§. 44. Le tistih dolžnosti, ki jih ima še obstoječe šolsko patronstvo, iznebi se lahko njega

imetnik (patron), ki ima pravico, o tem kaj določiti, ako se patronstvu odpove. Pravice, ki so bile s tem sklenjene, zadobi potem šolski okraj.

§. 45 Ko bi se zdelo šolskemu okraju primerno, katero izmed še obstoječih šolskih patronstev odpraviti in bi ob enem vsa bremena tega patronstva prevzel okraj, odpravi se patronstvo z deželno postavo, ako se ni moč s pooblaščenecem z lepa pogoditi.

§. 46. V denarnico šolskega okraja prihajajo za šolske namene podeljeni darovi in sporočki (pa da se jim, kolikor mogoče, ohranijo njihovi posebni nameni), šolnina in drugi posebni dohodki za šolske namene.

§. 47. *) Kar se tiče šolnine, razdeli deželno šolsko svetovalstvo šole po razmerah občin, v katerih so, v štiri vrste, ter ima znašati šolnina v posameznih vrstah 30, 20, 12 in 10 soldov na mesec za vsacega otroka, ki šole obiskuje.

Ubogim občinam III.^{te} in IV.^{te} vrste sme deželna šolska oblastnija, za štiri spodnje letne tečaje šolnino začasno znižati, na 5 in 4 kr. na mesec za vsacega šolo obiskujočega otroka.

§. 48. Šolnino pobira brez pomoči učitelja vsak mesec občinski župan, kateri ima nabrani znesek konec vsacega meseca denarnici šolskega okraja odrajtati in zaračuniti.

Zastanki šolninski se imajo potirjevati po določenih veljajočih za pobiranje zastanih prikladov.

*) §.§. 47, 48, 49, 50 in 51 so razveljavljeni vsled postave 16. oktobra 1875 št. 27 deželnega zakonika.

§. 49. Krajna šolska oblastnija ima pravico otroke ubogih starišev brez obzira na njih napredek popolnoma ali deloma šolnine oprostiti, starišem pa, ki morajo plačevati h krati več ko za troje otrok, ki šolo obiskujejo, šolnino znižati.

Pomanjkljej, ki iz tega nastane, ima se dopolniti iz občinskih zalogov šolskega kraja, če ni takih ustanov, iz katerih se popolnoma ali deloma lahko šolnina na dotični šoli plačava.

§. 50. Občinsko zastopstvo šolskega kraja sme tudi skleniti, da prevzame občinska denarnica plačevanje šolnine za otroke, ki šolo obiskujejo.

§. 51. Tako tudi deželna šolska oblastnija občinskemu županstvu lahko dovoli, da sme ono šolnino pobirati, da pa mora plačati denarnici šolskega okraja počezan znesek preračunjen po skupnem znesku zadnjih preteklih treh let (§§. 48, 49), katerega številka pa se mora vsaka tri leta v novič določiti.

§. 52. Razen šolnine se nima tirjati niti vpisnina, niti kako posebno plačilo za učenje katerega koli zapovedanega predmeta, niti za porabo šolskim namenom odločenih priprav in učnih pomočkov, niti za kurjavo, svečavo ali snaženje šolskih hramov i. t. d. Šolske knjige in druge učne pomočke imajo pripraviti otrokom stariši ali njih namestniki, in kjer je njih ubožstvo dokazano, mora jih priskrbeti občina šolskega kraja.

§. 53. Ako otroci, ki šolo obiskujejo in kateri so po vsem ali deloma šolnine (§. 49) oproščeni, ali ki so bili s potrebnimi učnimi pomočki (§. 52) preskrbljeni, nimajo v šolskem kraju

pravice domovinstva, zahteva lahko občina šolskega kraja, da ji stroške povrne občina, kjer je otrok doma.

§. 54. K potrebnim stroškom šolskega okraja se štejejo tudi:

- a) zalaganje učiteljske knjižnice, za katero se vdriži učiteljem pol $\frac{0}{0}$ (odstotka) letne plače;
- b) stroški, ki jih prizadevajo konferencije okrajnih učiteljev s potnino vred, ki se mora privoliti udom, kateri se konferencij vdeležujejo;
- c) potnine in dnine tistih, ki se bodo pošiljali od okrajnih konferencij k deželnim konferencijam.

§. 55. Ako se že naprej vidi, da šolski dohodki (§§. 42, 43, 46) ne zadostujejo, da bi se z njimi preračunjeni stroški šolskega okraja za prihodnje leto pokrili, mora se razpisati (§. 39) priklad, kateri se pobira v mestih z lastno ustavo (statutom) enako drugim občinskim prikladom, zunaj takih mest pa ob enem z deželnim prikladom na izravne davke.

§. 56. Proračuni šolskih okrajev se bodo morali napravljati tako, da bo razviden skupni iznoske dozdevnih stroškov prihodnjega leta brez ozira na prihodke in doneske omenjene v §§. 42, 43, 46. Ta celi iznoske stroška se porazdeli na izravne davke posameznih občin in se bode od njih tirjal po §. 55; odbiti pa se imajo sleherni občini tisti dohodki, kateri se bodo plačevali v okrajno denarnico vsled tega, kar je rečeno v §§. 42, 43, 46.

§. 57. Posebna postava določi, ali in koliko imajo tudi deželni zalogi skladati za stroške šolskih okrajev.

Prehodne določbe.

§. 58. Obstoječe šole za silo se imajo v dveh letih potem, ko ta postava moč zadobi, enako drugim javnim ljudskim šolam uravnati ali pa odpraviti, če se ne zdijo več potrebne.

Ali in kako se imajo vpeljati nedeljske ali večerne šole, določi posebna postava.

§. 59. Sedanjo razdelitev šolskih krogov imajo, kakor hitro zadobi ta postava moč, okrajne šolske oblasti pregledati.

§. 60. Med enim letom, ko zadobi veljavo ta postava, se ima opraviti všolanje vseh krajev v deželi, njih delov ali sel, in posameznih hiš.

Končne določbe.

§. 61. Ta postava zadobi moč z začetkom prvega šolskega leta po nje razglašenju.

§. 62. Kakor hitro ta postava obvelja, izgube svojo veljavnost vse dosedanje postave in vsi ukazi, ki se tičejo reči v tej postavi zapopadenih, na kolikor so navskriž z določbami te postave, ali na kolikor jih le-te določbe nadomeščujejo.

§. 63. Naroča se ministru za bogočastje in uk, da izvrši to postavo in izdá potrebne poduke.

Franc Jožef I. r.

Tschabuschnigg I. r.

Postava od 18. februarija 1873,

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško zastran doneskov pokojninski denarnici poknežene grofije Goriške in Gradiške, katere imajo plačevati tisti učitelji ljudskih šol, ki se sem premestijo iz drugih dežel.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem sledeče:

§. 1. Učitelji, kateri so poprej služili na kaki javni ljudski šoli drugih kronovin in dežel, zastopanih v državnem zboru in se premestijo v kako javno ljudsko šolo poknežene grofije Goriške in Gradiške, niso dolžni, vnovič plačevati v pokojninsko denarnico te grofije postavnega doneska, katerega so morda že plačali v primeri svojih dohodkov pokojninski denarnici omenjenih kronovin in dežel, kjer so poprej služili, pa to le tedaj, ako je postavno zagotovljeno, da se tam enako ravna z učitelji, ki se iz te grofije tija premestijo.

§. 2. Ta postava obvelja istega dne, ko se objavi in ministru za uk je naročeno, da jo izvrši.

Na Dunaju dne 18. februarija 1873.

Franz Josef s. r.

Stremayr s. r.

Postava od dne 13. marcija 1890

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, zastran vredbe osebnih in službenih razmer učiteljev na javnih ljudskih šolah pripadajočih k vojstvu z ozirom na njih dolžnost do opravljanja aktivne službe v stoječem vojstvu, v vojnem pomorstvu, v deželni brambi, ali v črni vojski.

Deželni zakonik in ukaznik štv. 12.

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le .

§. 1. Kot učiteljji zmatrajo se v zmislu te postave posebni veroučiteljji, nadučiteljji, učiteljji in podučiteljji, kateri so zatrdno ali začasno nameščeni sé stalnimi plačami na podlagi spričevala učiteljske sposobnosti ali zrelostnega spričevala na kateri javni ali meščanski šoli, ali pa stalno ali začasno vmirovljeni.

§. 2. Ne zavira, da bi se ne mogel kot učitelj na javnih ljudskih šolah namestiti, to, da je kdo obvezan k vojaškemu naboru — razun slučaja, če je po vojni postavi od 11. aprila 1889 (drž. zak. štv. 41) za kazen, brez ozira na starosten razred in na žrebno vrsto, uradoma klican k naboru — da vstopi prostovoljno kot častnik v neaktivno deželno brambo, potem da ni še nastopil enoletne prezenčne službe v deželni brambi, ali da je ni

še nastopil kot enoleten prostovoljec, kakor tudi, da traja vojna dolžnost še po končani postavni prezenčni službi.

§. 3. Prostovoljen vstop učiteljev v vojno zvezo in s tem združena dolžnost prezenčne službe nad eno leto časa in v slučaju dvanajstega odstavka §. 25. postave od 11. aprila 1889 (št. 41. drž. zak.) morda nad dvema letoma časa, ima za nasledek izstop iz učiteljske službe.

V slučaju vojne pa in dokler ona traja, dopuščati je prostovoljen vstop v aktivno vojno službo z ohranjenjem učiteljskega mesta, da le v to privoli c. kr. deželni šolski svet po zaslišanji dotičnega ožega okrajnega šolskega sveta, ali mestnega šolskega sveta.

§. 4. Učitelji javnih ljudskih šol ne potrebujejo dopusta, kedar so pozvani v aktivno vojno službo (vštevno aktivno službo v črni vojski).

Kedar je učitelj pozvan v teku dovoljenega dopusta, ima dopust nehati.

§. 5. Za časa aktivne vojne službe:

- a) v namen posebnega vojaškega izobraženja v dobi, ki je odločena za izvežbanje novincev;
- b) zaradi perjodičnih orožnih vaj;
- c) v slučaju splošnega oboroženja in
- d) v slučaju, kedar je pozvana črna vojska, ostane vsakemu učitelju ohranjeno njegovo mesto v šoli in ohranjena službena vrsta, pa neokrajšana tudi službena, v pokojnino vračunljiva doba.

Takošna vojna služba ne zadržuje povišanja v učiteljstvu, in v njej doprinešeni čas ima se

vštevati v dobo opravljene vračunljive službe, kolikor gledé petletnice, katero je še dopolniti v dosego službene doklade, toliko gledé umirovljenja.

§. 6. Za učitelje pozvane v aktivno vojno službo veljajo iste pristojbinske določbe, kakor za stoječe vojstvo, za vojno pomorstvo in za deželno brambo, oziroma za črno vojsko.

Zastran dohodkov združenih sé službo na javnih ljudskih šolah imajo veljati naslednje določbe:

1. Za čas, dokler traja v §. 5. pod a) in b) omenjena aktivna vojna služba, ni dopuščeno, da se niti popolnoma, niti deloma ustavijo sé službo na javnih ljudskih šolah združeni dohodki, razun, če zavisé od izpolnovanja gotovih posebnih dolžnosti. Zastran zadnjih teh dohodkov postopati bode tako, kakor kedar se dovoljuje dopust učiteljem.

2. Dokler se opravlja postavno eno leto ali več trajajoča vojna prezenčna služba, imajo se ustaviti vsi sé službo na javni ljudski šoli združeni dohodki.

3. V slučaju splošnega oboroženja, pa tudi kedar je pozvana črna vojska (§. 5. črki c in d), ostane v aktivno vojno službo ali v črno vojsko klicanim učiteljem, dokler pripadajo k moštvu (nižemu vojaštvu), polovica z njihovo službo na javnih ljudskih šolah združenih dohodkov. Tistim učiteljem pa, kateri imajo svojo družino z ženo in otroci, ostane ohranjeno nadaljno uživanje vseh dohodkov po enakem načinu, kakor je določeno v prvi točki.

4. K vojakom z mesečno plačo (Militärgagisten) pripadajoči učitelji imajo dobivati za časa svoje aktivne vojne službe, v slučaju splošnega oboroženja ali pa pozvanja črne vojske:

- a) v vsakem slučaju tretjino svojih dohodkov;
- b) kedar pa vojaška plača (brez postranskih prihodkov), ne da bi se vštela pod a) omenjena tretjina učiteljskih dohodkov, ne dosega celega zneska teh učiteljskih dohodkov, toliko teh dohodkov, kolikor treba za poravnavo razločka. Če je vojaška plača enaka ali večja, kakor učiteljski dohodek, potem ima izplačevanje tega, razun ohranjene tretjine, nehati, dokler traja prva;
- c) zraven tega bodo tisti učitelji, kateri imajo svojo družino z ženo ali otroci, nadalje uživali eventualno stanovanje v naravi ali stanovninu.

§. 7. Stalno ali začasno upokojeni učitelji imajo dobivati, dokler opravljajo vojno službo ali v črni vojski, zraven pristojbin, ki jim gredó po vojaških pravilih, tudi dosedanje pokojnino.

§. 8. Pri izračunovanji mere učiteljskih pristojbin po §. 6. ni ozira jemati na tiste više pristojbine, ki jih je dosegel učitelj za časa nepretrgane dobe aktivnega službovanja kot vojak z mesečno plačo (Militärgagist) pri vojaki ali v črni vojski.

§. 9. Pravice do preskrbljevanja, ki gredó učiteljem vsled njihove opravljene vojne službe, določene so enako onim uradnikov v civilni državni službi po postavi od 27. decembra 1875 (drž. zak. štev. 158.)

Učiteljem, kateri so v aktivni službi ali v črni vojski pred doslužnim desetim letom službe postali nesposobni za vojno ali za učiteljsko službo, oziroma ob enem nezmožnim za civilne zasluške (§§. 6. in 82. zgorej navedene postave), pripoznati je namesto odpravnine (odmere) (§ 63. deželne postave od 10. marcija 1870 dež. zak. štev. 18) toliko letno pokojnino, kolikoršna bi se jim bila morala dovoliti, ako bi bili doslužili 10. leto.

§. 10. Vdovam in sirotam učiteljev, kateri so umrli za časa svoje aktivne vojne službe ali v črni vojski, ostane ohranjena pravica do pristojbin računjenih po skupni službi rajnkega.

Ako pa rajniki še ni dokončal desetih let vračunljive službe, tedaj tičejo zapuščencem tiste pristojbine, katere bi se jim bile morale dovoliti, ako bi bil rajniki uže dovršil deseto službeno leto.

Kedar je kaka različnost mej vojaškimi predpisi o pristojbinah vdov in sirot in določbami iste vrste v deželni postavi od 10. marcija 1870, (dež. zak. štev. 18), obvelja v vsakem slučaju v-godniša ravnava, in zalogu vojaških pokojnin se naložijo samo na podlagi opravljene vračunljive vojne službe pravilno odmerjene, pristojbine, morebitni veči znesek pa, izračunjen na podlagi skupne službene dobe, gre izključno na račun pokojninskega zaloge za učitelje ljudskih šol.

§. 11. Mojemu ministru za bogočastje in uk je naročeno, da izvrši to postavo.

Budimpešt, dne 13. marcija 1890.

Franz Josef s. r.

Gautsch s. r.

Postava od dne 28. februarja 1890

veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško, s katero se na podlagi postave od dne 17. junija 1888, drž. zak. št. 99 določujejo nagrade za podučevanje v verozakonu na javnih ljudskih šolah.

Déželni zakonik in ukaznik št. 8.

S privolitvijo deželnega zbora Moje poknežene grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Posebni učitelji veronauka na javnih ljudskih šolah nameščujejo se ali z nagrado, ali pa sé stalno plačo.

Poseben veroučitelj sé stalno plačo more se nastaviti samo tedaj, kedar bo imel podučevati najmanj 18 ur na teden.

§. 2. Sé stalno plačo nameščen posebni veroučitelj je obvezan podučevati do 25 ur na teden.

§. 3. Poseben veroučitelj sé stalno plačo namesčuje se za kako določeno šolo; pri vsem tem se ga more obvezati, da brezplačno podučuje veronauk tudi na drugih javnih ljudskih šolah do v §. 2. določenega števila naučnih ur na teden.

§. 4. Z nagrado nameščenim učiteljem določuje službodajni dekret od slučaja do slučaja podučbeno obvezo in služben položaj.

§. 5. O tem, ali se ima ustanoviti mesto posebnega veroučitelja, ali se ima namestiti poseben veroučitelj z nagrado, ali sé stalno plačo; na katerih šolah in koliko ur na teden ima na vsaki posamezni šoli podučevati, določuje, držeč se predstoječih določeb, deželna šolska oblast po zaslišanji ožega okrajnega šolskega sveta in dogovorno s pomnoženim okrajnim šolskim svetom in z dotično konfesionalno višo oblastjo (z načelnikom izraelitiške bogočastne občine).

Če se ne doseže porazumljenje med deželno šolsko oblastjo in dotično višo cerkveno oblastjo, ali pa s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, razsodi minister za uk.

§. 6. Stalna plača posebnih veroučiteljev uravnava se po določbah, katere veljajo za službene dohodke posvetnih učiteljev dotične šole in za umirovljenje teh učiteljev in za oskrbljevanje njih zapuščencev.

V kateri obstoječih plačnih razredov se ima uvrstiti poseben veroučitelj, ki se namesti sé stalno plačo na javnih ljudskih šolah, o tem določuje, po važnosti dotične šole, deželna šolska oblast dogovorno s pomnoženim okrajnim šolskim svetom. Če se ne doseže porazumljenje med deželno šolsko oblastjo in dotično višo cerkveno oblastjo, ali pa s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, razsodi minister za uk.

Z ozirom na pokojnino vračunajo se stalno nameščenim posebnim veroučiteljem tudi tista leta, ki so prešla v začasni službi, če se nepretrgoma vežejo s časom doprinešenim v stalni službi.

§. 7. Deželna šolska oblast določuje po za-

slišanji ožega okrajnega šolskega sveta, po tarifi dogovorjeni s pomnoženim okrajnim šolskim svetom, nagrade posebnim veroučiteljem, kakor tudi nagrade dušnim pastirjem in posvetnim učiteljem za podučevanje v veronauku, in določuje tudi potne odškodnine, ki gredo veroučiteljem za podučevanje izvan kraja njihovega bivanja.

O navskrižnosti deželnega šolskega sveta in pomnoženega okrajnega šolskega sveta določi tarifo minister za nk.

§. 8. Po predstojećih določbah odkazane nagrade in popotne odškodnine se plačujejo iz istih zalogov, iz katerih se plačujejo službene plače posvetnemu učiteljskemu osebju, če ni za to posebnih zalogov, ustanov ali obveze posameznih oseb ali korporacij.

§. 9. Tiste obveze nehajo veljati, po katerih so na podlagi dosedanjih predpisov javni konkurenti dolžni, skladati v založbo stalnih plač, nagrad in potih odškodnin, navedenih v tej postavi.

§. 10. Tistim posebnim veroučiteljem, ki so stalno nameščeni, predno obvelja ta postava, ne sme ta postava zmanjšati dosedanjih plač, ali do sedaj pridobljene pravice do pokojnine; podučbena obveznost pa se jim more spremeniti po določbah te postave (§§. 2, 3 in 5).

§. 11 Ta postava stopi v veljavo početkom nastopnega solčnega leta po objavljenji postave.

Mojemu ministru za uk in bogočastje je naročeno, da izvrši to postavo.

Budimpešt, dne 28. februarija 1890.

Franč Jožef I. r.

Gautsch I. r.

Postava od 16. januarja 1881,

*veljavna za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško,
zastran odprave doneska za normalne šole in vpeljave
šolskega doneska od zapuščin.*

Deželni zakonik in ukaznik št. 5.

S privolitvijo deželnega zbora poknežene Moje grofije Goriške in Gradiške ukazujem tako-le:

§. 1. Od vsake zapuščine v Moji pokneženi grofiji Goriški in Gradiški, če presega čisti znesek 300 gld., ima se pobirati šolski donesek kakor postayno volilo.

§. 2. Če ne presega čista zapuščina 1000 gld., odločena je od nje šolska davščina enega goldinarja.

§. 3. Kedar presega čista zapuščina 1000 gld., tedaj se ima plačevati šolska davščina od čiste zapuščine po teh le odstotkih:

Nad 1000 gl. vštrevno do 5000 gl. od vsacih sto z 20 kr., nad 5000 gl. vštrevno do 10000 gld. od vsacih sto s 25 kr., nad 10000 gld. vštrevno do 20000 gld. od vsacih sto s 30 kr., nad 20000 gl. vštrevno do 30000 gld. od vsacih sto s 35 kr., nad 30000 gl. od vsacih sto s 40 kr.

Če zapustnik nema po svoji smrti vpravičnega dediča in tudi ne zakonske žene, tedaj se

povikša po zgornjej tarifi odmerjena šolska davščina za 50 odstotkov,

Na zneske pod 100 gld. se ima sicer ozirjemati pri določanju tarifnega stavka, ne pa pri določanju odrajtvil.

§. 4. Vrednost nepremakljivega premoženja, ležečega zvnaj poknežene grofije Goriške in Gradiške, kakor tudi dolgovi, kateri so izključljivo na takem nepremakljivem premoženju, da se zaradi njih ne more segati po drugi zapuščini, ne jemljejo se v račun pri ugotavljanji čiste zapuščine.

§. 5. Volila in druge zapuščine šolam, katerim se je ta šolska davščina odmenila, imajo se vračuniti pri nje odmerjanji.

§. 6. Ta šolski donesek določa na račun penzijskega zaloga učiteljev ljudskih šol tista gosposka, katera je po obstoječih postavah poklicana, določati pristojbine od zapuščin v prid državnega denarstva, in imajo ga tisti, katerim je naložen, v tridesetih dneh po vročenem plačilnem nalogu plačevati pristojnim davkarijam.

§. 7. Dohodek te šolske davščine je odmenjen ves in se bo odrajtaval penzijski denarnici za učitelje občnih ljudskih šol poknežene grofije Goriške in Gradiške (§. 82. | dež. post. 10. marcija 1870 štv. 18).

§. 8. Letni denarnični ostanki se imajo kapitalizovati, da se ustanovi zalog, katerega obresti bodo zadostovale v založbo onih zneskov, ki se bodo vsako leto potrebovali za nakaze v zmislu

poprej omenjenega četrtega oddelka deželne postave od 10. marcija 1870 štv. 18.

§. 9. Kedar bo zalog po namenu prejšnjega paragrafa dopolnjen, določi se s posebno postavo, kako in po kaki meri se bodo za šolske namene rabili dohodki, ki se bodo potem vsled te postave stekali v denarnico.

§. 10. Dvorni dekret od 1. decembra 1788 št. 926, zadevajoč pobiranje doneskov iz zapuščin v korist zaloga za normalne šole, pa tudi vsi poznejši dotični zaukazi in določbe izgube veljavo v pokneženi grofiji Goriški in Gradiški.

§. 11. Ta postava zadobi precej moč in se ima obračati na vse zapuščinske obravnave, katere se uvedò po tistem dnevu, ko se objavi.

§. 12. Mojim ministrom za bogočastje in poduk, za finance in pravosodje je zaukazano, da to postavo izvršijo.

Na Dunaji, 16. januarja 1881.

Franc Jožef s. r.

Conrad-Eybesfeld s. r.

Pražak. s. r.

Dunajevski s. r.



OZNANILO

c. kr. deželnega šolskega sveta za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško z dne 4. junija 1890 št. 476, zastran tega, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah poknežene grofije Goriške in Gradiške.

Deželni zakonik in ukaznik štv. 19.

Da se kolikor moči zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah, objavlja c. kr. deželni šolski svet za Goriško in Gradiško s tem tà-le, po c. kr. ministerstvu za uk in bogočastje, sporazumljenem s c. kr. ministerstvom za notranje poslove z ukazom z dne 16. majnika 1890 st. 390 dovoljen navod, da se premerno po njem ravna.

Rinaldini l. r.

NAVOD

gledè na to, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah.

Nalezljive ali kužne, oziroma prenesljive bolezni so:

Osepnice, varicella, ošpice, rudečina, šarlah, difteritis, kolera asiat., griža, črevesni in drobski tifus, meningitis cerebro-spinalis (epidemično zatilniško

otrpnenje) zadušni kašelj, mumps, parotitis epidemica, zrnčasto vnetje očij, kraste, in druge po zdravniški sodbi za to naznačene kožne bolezni (n. pr. Favus itd.)

§. 2. Vsak učenec (učitelj), ki ga prime taka bolezen, mora izostati iz šole in sme še le takrat v šolo, če se po zdravniškem spričevali razvidi nedvomno, da je bolnik popolnem ozdravel, da v njegovej rodbini ni nobene bolezni več, in da se je po predpisih dezinficiralo.

Z zrnčastim vnetjem očij sme bolnik pred nehanjem bolezni v šolo, če je po zdravniški izjavi odstranjena nevarnost okuževanja.

Pa tudi v teh slučajih se morajo še bolni učenci ločiti od zdravih.

§. 3. Učencem (učiteljem), v čijih rodbinah so osepnice, varicella, ošpice, šarlah, difteritis, kolera, črevesni in drobski tifus, ali meningitis cerebro-spinalis, prepovedano je v šolo hoditi, dokler ni bolezen v rodbini nehala in dokler se ni dezinfekcija popolnem izvršila.

Če pa v njihovih rodbinah kdo zboli na hripavem kašlju, parotitisi, na griži, na rudečini, vnetju očij, krastah, ali drugih prenesljivih kožnih boleznih, se sme v šolo pohajati, če se dokaže, da so bolniki popolnem osamljeni.

§. 4. Šolski vodja ima o zdravstvenem stanju njegovemu vodstvu izročene šolske mladine pazno čuvati, in tudi svoje učiteljsko osebje na to prisiliti, da mu takoj sporočé, če je kdo v šoli zbolel.

Sumljive slučaje mora takoj in sicer po naj krajši poti naznaniti sanitetnemu uradu (okraj-

nemu poglavarstvu, mestnemu magistratu ali občini).

Ta mora nemudoma potrebno vkrenoti, in to naznaniti okrajnemu šolskemu uradu ali morebiti deželnemu šolskemu svetu.

Če obolél otrok stanuje izven kraja, kjer je šola, se mora to naznaniti tudi predstojniku bivališčnega kraja. Istotako morajo šolskemu vodji vedno znana biti okužna obolenja v okrožji šole; v ta namen mu mora sanitetni urad podajati dotične vesti.

§. 5. Šolski vodja mora naznaniti ne samo vsako med prebivalci šolskega poslopja prikazujočo se sumljivo obolenje, nego tudi za to skrbeti, da se to ne zataji.

V šolskem posloppu stanujočim slugam šolskim je posebno strogo naloženo, da vsako pri njihovih soprebivalcih prikazujoče se obolenje brez zamude naznané šolskemu vodji.

Če se uresniči sumnja, mora šolski vodja začasno šolo zapreti in istodobno naznanujoč to okrajnemu šolskemu uradu oziroma deželnemu šolskemu svetu, da se pozneje to potrdi, ukrenoti, da se bolnik z rodbino vred popolnem osami do drugih naredb od strani sanitetnega urada, kateremu se mora to naznaniti.

Ta ima po regulativu ministerskega ukaza z dne 16. avgusta 1887 št. 20662 de 1886 za to skrbeti, da se bolnik prejkoslej nastani izven šolskega poslopja in da se dezinfikujejo vsi predmeti, ki so morda okuženi.

Ko bi se bolnik iz šolskega poslopja ne mogel odstraniti, in ko bi se dotikanje s rečmi, ki izhajajo iz njegovega stanovališča, ne moglo zabranjevati s popolno varnostjo, se mora šola zapreti in to istodobno naznaniti kompetentnemu šolskemu uradu; samo takrat, če dovoljuje sanitetni (zdravstveni) urad in če se ravna po zavarovalnih pridržkih tega urada, se sme šola zopet odpreti.

§. 6. Če se obolevanja okužne narave sploh množé med šolsko mladino, določuje razširjanje in nevarnost dotične bolezni, je li se zapre eden razred ali vsa šola; to ukrene na predlog sanitetnega urada kompetentni šolski urad.

Ko bi pa ne bilo potrebno, zapreti šolo, mora vendar v takih slučajih šolsko vodstvo skrbeti za to, da se strogo čisti in prezračuje šolsko poslopje; če je treba, mora sanitetni urad ukazati dezinfikacijo.

§. 7. Učenci ne smejo zahajati v okužena stanovanja in ne obiskavati součencev, ki imajo nalezljive bolezni.

Tudi ne smejo ogledavati trupla ljudij, ki so umrli na tacih boleznih in se ne smejo udeleževati njihovega pogreba.

§. 8. *Učiteljem* na javnih šolah je prepovedano, zasobno podučevati v rodbinah, dokler je tam kdo bolan na nalezljivi bolezni.

§. 9. Paragrafi 1, 2, 3 in 7 te instrukcije se imajo početkom vsacega semestra razglasiti v

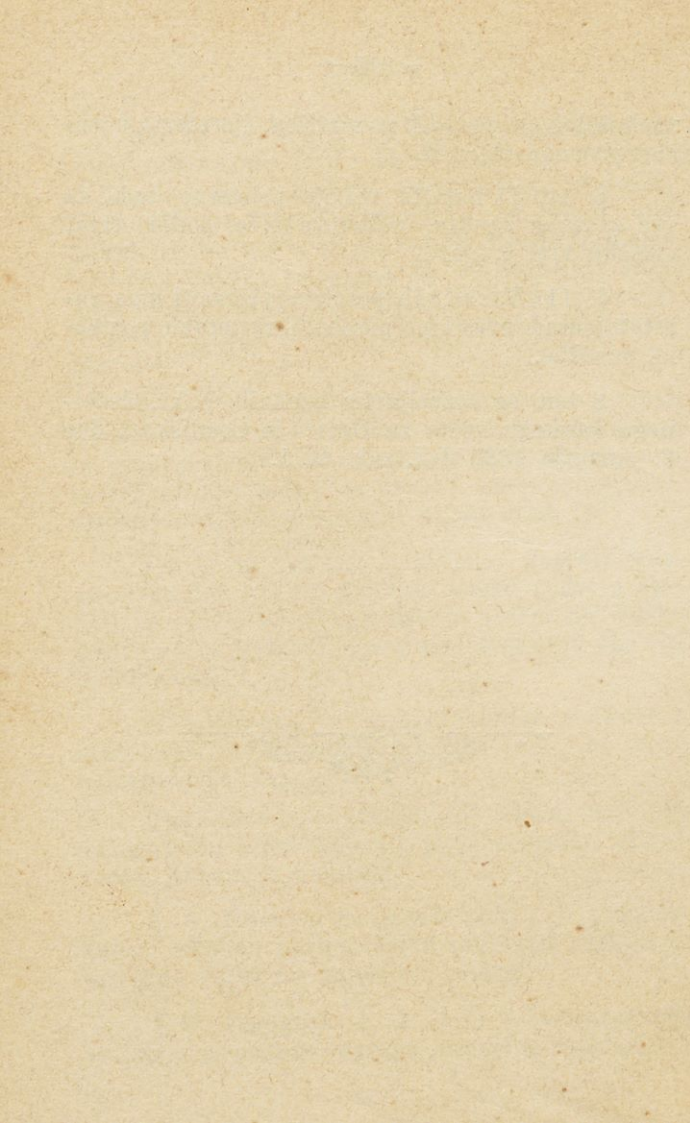
vseh šolah in zavodih in starišem (jerofom) učencev pismeno objaviti.

§. 10. Ti navodi veljajo primerno tudi za vse zasebne zavode, oskrbovavnice malih otrok, otroške vrte i. t. d.

§. 11. V slučajih posebne važnosti sme sanitetni urad uvesti po posebnih razmerah potrebne naredbe.

S tem se razveljavlja oznanilo c. kr. deželnega šolskega sveta za Gorico in Gradiško z dne 3. januarja 1885 dež. zak. št. 1.





OBSEG.

Stran.

<i>Postava od 25. maja 1868, s katero se izdajo načelne določbe o razmerju med šolo in cerkvijo</i>	3
<i>Postava od 14. maja 1869, s katero se ustanovljujejo načela (vodila) za podučevanje v ljudskih šolah</i>	7

A. O javnih ljudskih šolah.

I. Namen in uredba šol	7
1. Splošna ali občna ljudska šola	8
2. Meščanska šola	12
II. Dolžnost v šolo hoditi	13
III. Kako se učitelji izučujejo in kako postajajo sposobni za učiteljstvo	15
IV. Kako se izobraževanje učiteljev nadaljuje	
V. Pravna razmerja učiteljev	21
VI. Napravljanje šol	25
VII. Trošek za ljudsko šolstvo in kako se zalaga	25

B. O privatnih učiliščih

K o n č n e d o l o č b e	30
---------------------------	----

<i>Postava od 2. maja 1883, s katero se nekatera določila postave od 14. maja 1869 (drž. zak. št. 62) izpreminjajo</i>	31
--	----

<i>Ukaz ministerstva za bogočastje in uk od 20. avgusta 1870, s katerim se občnim ljudskim učilnicam razpisuje šolski in učni red</i>	45
I. O hoji v šolo	45
II. O učnem času	47
III. Ob odpustu iz šole	49
IV. O ustrahovanji v šoli	51
V. O dolžnostih učiteljev	53
VI. O učiteljskem zboru	57
VII. O razdelitvi v razrede	58
VIII. O učnih smotrih (ciljih)	60
IX. O preskušnjah in spričevalih	69
X. O učilih in samoučilih	71
XI. O šolah ženskim rokotvorom in umnemu gospodinjstvu	72
Končna določba	74
<i>Postava od 8. februarja 1869, zastran šolskega nagledstva</i>	75
I. Krajno šolsko nagledstvo	75
II. Okrajno šolsko svetovalstvo	80
III. Deželno šolsko svetovalstvo	88
Končne določbe	92
<i>Postava od 10. marca 1870, zastran pravnih razmer učiteljskega osebja v javnih ljudskih šolah</i>	93
I. Kako se podeljujejo učiteljskemu osebju službe	93
II. O službeni plači učiteljskega osebja	97
III. O disciplinarnem ravnanji proti učiteljem. in o njih odstavljanjih	102
IV. Kako se učiteljsko osebje v pokoj deva, in kako se preskrbujejo njega zapuščenci	105

Prehodne določbe	111
Končne določbe	111
<i>Postava od 16. oktobra 1875, zastran prena-</i> <i>redbe §§. 21, 22, 32, 34 in 37 postave</i> <i>od 10. marcija 1870 stv. 18 dež. zak.</i>	112
<i>Postava od 4. marcija 1879 zastran nekate-</i> <i>rih prenaredb v deželnih postavah od</i> <i>10. marcija 1860 štv. 18 in 16. okto-</i> <i>bra 1875 štv. 28 (dež. zak.)</i>	114
<i>Postava od 6. maja 1870 zastran ustanov-</i> <i>ljanja vzdrževanja in obiskovanja</i> <i>javnih ljudskih učilnic</i>	117
I. O ustanovljanji in vzdrževanji javnih ljudskih šol.	117
II. O obiskovanji javne ljudske šole	122
III. O strošku za ljudske šole in kako se zalaga	125
Prehodne določbe	130
Končne določbe	130
<i>Postava od 18. februarija 1873 zastran do-</i> <i>neskov pokojninski denarncici pokne-</i> <i>žene grofije Goriške in Gradiške, ka-</i> <i>tere imajo plačevati tisti učitelji ljud-</i> <i>skih šol, ki se sem premestijo iz dru-</i> <i>gih dežel</i>	131
<i>Postava od 13. marcija 1890 zastran vredbe</i> <i>osebnih in službenih razmer učiteljev</i> <i>na javnih ljudskih šolah pripadajočih</i> <i>k vojsstvu z ozirom na njih dolžnost</i> <i>do opravljanja aktivne službe v stoje-</i> <i>čem vojsstvu, v vojnem pomorstvu, v</i> <i>deželni brambi, ali v črni vojski . . .</i>	132

Postava od 18. februarija 1890, s katero se na podlagi postave od dné 17. junija 1888, drž. zak. štv. 99 določujejo nagrade za podučevanje v verozakonu na javnih ljudskih šolah 137

Postava od 16. januarija 1881 zastran odprave doneska za normalne šole in vpeljave šolskega doneska od zapuščin 140

Oznanilo c. kr. deželnega šolskega sveta za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško z dne 4. junija 1890 štv. 476, zastran tega, da se zabranjuje razširjevanje nalezljivih bolezni v šolah poknežene grofije Goriške in Gradiške 143







104

25

